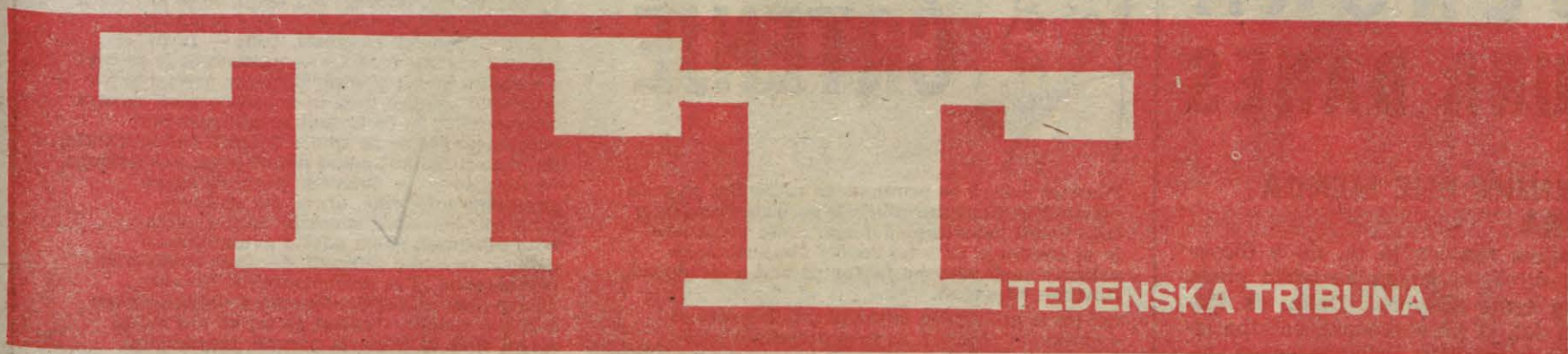

STR. 29: NAGRADNA SKANDINAVSKA KRIZANKA

44

LJUBLJANA
1. NOV.
LETO XX.
CENA 2 DIN

TEDENSKA TRIBUNA

1972

ENA NOČ PODGORE 72

STRAN 5

STRAN 3 **INFLACIJA PRETI**
SAMOUUPRAVLJANJU

kovinsko
Industrijsko
podjetje

trenta

bovec

TEDENSKA TRIBUNA DANES

Stran 7

OTROŠKI KNJIGI BIJE MENDA ZADNJA URA

Najbolj pretresljiva resnica je ta, da v Sloveniji nima vsak otrok, ki knjigo že lahko gleda ali jo bere, ene same slikanice. Dalje, da število del, dobrih del, ki jih slovenske založbe izdajajo za otroke in mladino, vztrajno upada, tudi po nakladah, strmo pa narašča število kičastih in kakovostno spornih izdaj. Bodimo odkriti: ko smo se skušali vprašati, kdo je za takšno stanje kriv (založbe, ki se izgovarjajo na izgube, trgovina, ki zagovarja komercialnost, družba, ki nič posebnega ne stori), smo ostali za zdaj še brez pravega odgovora.

Stran 9

PROSIM ZA MILO SODBO

Milan Maver se ima za lumpa, ker pač ni utegnil dobro preštudirati carinskih in drugih predpisov. Gre pravzaprav za pozabljivost in površnost, za te reči pa žal ni posebnih predpisov, zato človek čisto pride v hude zadrege in se mora celo zagovarjati pred sodniki skorajda kot gospodarski kriminallec. Avtorjeva odkritost naj bi bila po njegovih besedah prispevek k skupnemu prizadevanju v času razkrinkavanja nezdravih pojavov na mnogih ravneh.

Stran 11

ZALJUBLJENI

V DEŽELO RAJSKOMILO

Vsak dan se zgodi veliko zanimivega. O tem poročajo časniki, radio in televizija. Sleherni dan zvemo, kaj se je zgodilo v New Yorku, Parizu, Moskvi, Hanoiu ali Tokiu. Prepričani smo, da smo dobro obveščeni. Vse vemo o velikih svetovnih dogodkih, prav ničesar pa ne izvemo o tem, kaj se dogaja v Braniku, velikem obcestnem naselju v Vipavski dolini. In vendar ima tudi ta kraj svojega kronista. Petinšestdesetletni Franc Kodrič si že pol življenja zapisuje v svoj dnevnik vse, kar se zanimivega zgodi v njegovem kraju. Iz tega dnevnika veje marljivo, mirno, a razgibano podeželsko življenje. Odlomki iz Kodričevega dnevnika so bralcem na voljo v današnji rubriki Vaš kraj v našem zrcalu.

Stran 19

SNEMAJ NA LUNI ALI NA ZEMLJI

Mako Sajko v nadaljevanju prispevkov FAR-ONI SO ZIDALI PIRAMIDE — KAJ PA MI? poroča in premišlja o najnovejših dosežkih v industriji audio-vizualnih pripomočkov — o kameri, ki lahko snema že ob svečki, o kameri, ki jo poganjajo sončni žarki, in o tem, kako grdo usodo lahko doleti kak posrečen izum in kako lahko kdo s kar najpreprostejšo zamislijo naredi velikanski posel. To in še o mnogih drugih zanimivostih s svetovne razstave PHOTOKINA v Kölnu.

Stran 20

AMERIŠKA SRAMOTA

Nixon in McGovern bosta do bližnjih ameriških predsedniških volitev porabila 400 milijonov dolarjev za pridobivanje volivcev, drugi kandidati za manj pomembne državne službe v ZDA še nove milijone. Samo predsedniška kandidata bosta letos porabila trikrat več dolarjev kot sta jih porabila predsedniška kandidata pred dvajsetimi leti. Ta strahotna potrata, ki utegne biti še očitnejša, če bo Nixon končal vojno v Vietnamu pred volitvami, je postala ameriška nacionalna sramota — trdijo mnogi ameriški javni delavci in poudarjajo, da jo bo le težko zbrisati. Korupcija je pognala pregloboke korenine.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:
JOŽE VETROVEC

ČRTENJE

Pametni šoferji se prometnega miličnika na cesti razveselijo. Pametni miličniki so nedvomno prav tako veseli pametnega šoferja. Kako preprosto je to razmerje, če v tej enačbi obojestranske naklonjenosti nastopa faktor pameti, razsodnosti, človeške odprtosti.

Žal pa je pričujočen le malokrat, še posebno v obliki (in vsebini), ki se ji preprosto reče tovarištvo. Včasih ga zmanjkuje ali čisto zmanjka na tej, drugič spet na oni strani. Pogosto tudi na obeh. V vseh teh primerih se dogaja, da se obe strani med sabo ertita, da se prvi boje drugih, drugi uživajo nad strahom prvih itd. itd. Ob tem počasi stopa v ozadje namen prometne službe in prometa samega, ki je varnost na cesti in ki je drag vsakomur, kdor spoštuje lastno in tuje življenje.

Človek se vprašuje, od kod ta skaljeni odnos, ki je — bodimo pošten — žal prevladujoč, ko pa je po drugi strani skorajda dokazljivo, da je dobra večina ljudi, srečujočih se po cestah, vendarle normalna v svojih človeških reakcijah. Izkušnje se vežejo na izkušnje in počasi se ta vprašujoči človek, ki ga to boli in človeško žali, priklipje do naslednjega spoznanja.

Večinoma so ljudje v avtih vljudni, razsodni, skratka, normalni. Najde pa se v tej večini kdo, ki je surov, nevgojen, neodgovoren v svojem početju, skratka, v prometu moteča osebnost. Kako se tak primer nek doraščlega voznika, v katerega rokah so mnoga življenja, vede, ko ga ustavi utripajoča luč patrolnega avtomobila, si lahko predstavljamo. Poln je izgovorov, izmikanj, potvarjanj, prikritih mržnje ali klečeplaznega strahu in — kar je najbolj usodno — človeško je žaljiv do prometnika. Temu, ki je tudi človek z občutljivimi in težko obvladljivimi mesti v razpoloženju in presojanju, se globoko zameri.

In tak, denimo, ustavi naslednji avto. V njem, denimo, sedi razsoden, vljuden, odprt človek, ki se ne dela vzvišenega nad uniformiranim »pikolovcem«. Narobe, brž vidi, če je kaj storil narobe, prizna napako in se je v prihodnje odkritosrčno želi izogibati. Toda — in tu je začetek verižne reakcije — prometnik je še ves v vzdušju onega prvega, žaljivega srečanja. Ne spremeni svojega tona in neogibno užali novega sobesednika. In če ta tudi ne zna preboleti užaljenosti, če se ne zmore dvigniti nad doživetje, da bi ga dojel kot nekaj netipičnega, naključnega, če torej to svoje doživetje posploši na vse prometne miličnike, ubere pri srečanju z naslednjim taisti sovražni, žaljivi način komuniciranja skozi odvito avtomobilsko okence. In lahko se zgodi, da užali »pokvari«, prometnika, ki se mu je približal človeško, široko, razumevajoče. Pa smo v večnem krogu asfaltne enačbe, v kateri na tej ali oni strani ali na obeh ni faktorja pameti, razsodnosti, človeške odprtosti.

In kaj storiti, kako ta krog pretrgati? Premagati (velja tako za šoferje kot prometnike) posamezna negativna doživetja, razumeti jih kot netipična, povzpeti se nadnje, priklipiti v svoje počutje zaupanje do sobesednika.

Zgodilo se je pred kratkim, na eni primorskih cest. Miličniška patrolja je delala nadzor nad avtomobilskimi svetili. Prometnik je ustavil šoferja in primaknil k njegovemu avtomobilu merilne naprave. Šofer je hotel biti vljuden, tovariški do človeka, ki opravlja svojo dolžnost v blagor vsem, ki so na cestah. Pa se je pošalil skozi okence: Ali bo treba to merjenje tudi plačati, kot na tehničnem pregledu? in v temeljito preverjanje vsega, kar se je dalo. Miličnik pa v še globlji, zlovesči službeni molk. In ko ni ugotovil ničesar, kar na avtu ne bi bilo po predpisih, ni bil vesel šoferjeve in avtomobilove pripravljenosti. Pa tudi šofer je imel v ustih slab priokus, čeprav je izpit odlično prešal. Pa bi držal jezik za zobmi, so mu rekli prijatelji. Miličnik je mislil, da se iz njega norčuješ. Oba — šofer in miličnik sta bila žrtve verižne reakcije črtenja.

Jože Vetrovec

22. oktobra naj bi bil sporazum o prekinitvi ognja v Vietnamu parafiran. 31. oktobra naj bi bil podpisan. 1. novembra naj bi obveljal. Zdaj, ko to pišem, še nihče ne ve, ali bo tako ali ne.

Toda prvi november je tu. Dan mrtvih — v Vietnamu in drugod.

Mir je ali bo velika zmaga junaštva; daljnovidnosti; modrosti; človeškosti. Ugasniti sme ta požar šele zdaj, ko so opravljeni globoki svetovni premiki. Ugasniti sme, ko v privolijo vsi veliki in majhni. Ko vojno spremene v slepo ulico. Ko se kolo časa povsem zasuje. So tudi takšni, ki nimajo več kaj premikati, v kaj privoliti, kaj spreminjati in kaj zasukati.

Na Južni Vietnam je v sedmih zadnjih letih zgrmelo štiri milijone ton bomb. Indokina je iz te dobe prevrtna s petnajstimi milijoni bombnih lijakov. Posuta je z dvema milijonom trupel. Je to oranje in gnojilo za novo setev? Kdo zdaj ve. Zanesljivo je le, da je to material, iz katerega se gradi svetovna zgodovina. Med tistimi, ki so ostali, je v Južnem Vietnamu milijon in sedemsto tisoč invalidov. Toliko, kot nas je Slovencev. Toliko, kot je ostalo med vojno mrtvih Jugoslovancev. Vsak deseti človek je pohabljen: slep, hrom, drugače prizadet, do smrti vreden manj kot drugi.

Zanje pravega miru ne bo nikoli. So ljudje, ki so preživeli, ne da bi jih doletelo telesno uničenje. Zdaj jih morda čaka siva zarja jutra. Vendar pa ti ljudje sploh ne vedo, kaj je to mir in kaj je obet varnega jutrišnjega dne. Njihovo življenje je

... Kri zoper kri
brat zoper brata! O, nasilje besno
in ponorelo, izdivjaj se že:
če ne, naj umrem — dovolj mi je krvi!

Celo tistim, ki so prebredli smrtno viro, je bil svet vržen s tečajev. V Severnem Vietnamu je šest milijonov ljudi ali tretjina prebivalstva morala zapustiti dom. V Južnem Vietnamu je prebivalstvo mest nabreknilo za trikrat, saj so prišli hoteli ubežati tistim štirim milijonom ton bomb ali sedmim milijonom ton streliva, kolikor ga je šlo v ognjene plohe. Pod socialnim in duhovnim svetom teh ljudi se na vse strani odpirajo prepadi.

Ostanejo tisti, ki so se neposredno vojskovali. Interventi, ki so zasejali zlo, pojdejo domov. Drugi veliki si bodo najbrž tudi oddahnili, saj je stvar urejena, bremena ni več, zmagale so modrost, daljnovidnost, celo človeškost...

MIR?

Ostalo pa bo tudi vprašanje, pekoče vžgano v čela vseh, ki so bili zraven: ali ni moglo biti kako drugače?

Ostali bodo nazadnje ljudje, za katere je baje šlo. Po vlažnih teminah njihovih topskih noči bodo dolgo, dolgo blodile prikazni stotisočev brezimnih mrtvecev, ki bodo neusmiljeno, neodjenljivo zavezovali.

Zavezovali bodo, kakor zavezujejo mrtvi pri nas, čeprav je tam vojna trajala skoraj enako dolgo kakor pri nas mir; in čeprav se je pri nas razdejanje končalo že pred dobo celega pokolenja, pri njih pa šele zdaj.

a tudi s silo tistega, kar po njih živi v bratih, Zavezovali bodo z vsó silo uničenih življenj, sinovih in potomcih. Zavezovali bodo k močati odločnosti in pogumu, kadar se je treba postaviti po robu nasilju; k jasnemu pogledu v oči stvarim, kakršne so; k odporu zoper slepo strast in poniglavost; k iskrenosti in ne k lizumstvu; k trezni, preiščeni presoji življenjskih vprašanj; k razločni, modri sodbi o tem, kaj je samo skušnjava današnjega dne in kaj res prava potreba prihodnosti.

Predvsem pa bodo zavezovali k zavesti — da se ne sme nikdar več ponoviti.

Kako bodo odgovorili v daljni, zdaj ugašajoči deželi, še ne vemo in je to predvsem stvar njih samih. Vsakdo ima dolg najprej do svojih mrtvih in svojih živih. A če je odgovor sploh mogoče izraziti z besedami, si s pesnikom zapišimo najgloblje v srca tole:

NE SPUSCAJMO Z VERIGE PSOV MORITVE!

Jože Vetrovec

44

Izdaja in tiska CGP Delo v Ljubljani — direktor publikacij Mitja Gorjup — Tedenka tribuna urejajo: Dušan Benko (glavni in odgovorni urednik), Feri Zerdin (namestnik glavnega urednika), Janez Kajzer, Božo Mašanovič, Miki Muster, Bernarda Rakovec, Iva Turk, Herman Vogel — Oblikovalec in tehnični urednik Andrej Habič — Lektorica Katja Kikelj — Tajnica Elica Potočnik — Naslov uredništva: Tedenka tribuna, Tomšičeva ulica 3/II, p. p. 150-III, 61001 Ljubljana, telefoni: 23-522 do 23-526. — Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. — Naročniški oddelček in kolporteža: Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 22-575, oglašni oddelček Šubičeva 1, telefon 21-896; naročnina: letna 84 din, polletna 42, mesečna 7 din; žiro račun pri SDK 50102-801-20012; letna naročnina za tujino: Amerika 10 US dolarjev, Anglija 3.84 Ltg, Avstrija 231 Sch, Francija 51 Ffr, Italija 5.860 Lit, Kanada 10 CA dolarjev, Nemčija 32 DM, Švedska 48 Skr, Švica 36.5 Šfr; plačljivo na devizni račun 501-620-1-32000-160 pri Ljubljanski banki (z opombo za TT). Oproščeno prometnega devke po priložnem sklepu 421-2/72

23

»Skratka, zavrtni moramo lažno in umetno dilemo: ali samoupravljanje ali moderno gospodarstvo? Samoupravljanje je najmočnejša spodbuda za hitrejši razvoj modernega in racionalnega gospodarstva. Ta se v polni meri pokaže kot glavna moč ne samo proizvodnih, ampak tudi družbenih odnosov.«

TITO

INFLACIJA PRETI SAMOUPRAVLJANJU

KAJ JE POKAZALA NEDAVNA RAZISKAVA O SAMOUPRAVNIH ODNOSIH IN GOSPODARSKI USPEŠNOSTI PODJETIJ?

Pred nedavnim smo po naključju dobili v roke prvi odtis najnovejše raziskave, ki so jo pred kratkim naredili strokovnjaki na RAZISKOVALNEM CENTRU ZA SAMOUPRAVLJANJE pri republiškem svetu sindikatov Slovenije.

Delovni naslov raziskave je: »Samoupravni odnosi in gospodarska uspešnost«. In ko smo listali po njej, smo med ugotovitvami naleteli na vsaj na videz osupljivo trditev. Prevedena v neznanstveni jezik se osnovna ugotovitev glasi takole: »... Statistično smo ugotovili, da povezanost med demokratičnostjo odnosov v delovnih organizacijah in njihovo gospodarsko uspešnostjo ni tako močna, da bi bila kaj več kot naključna...«

Pomeni to, da samoupravni odnosi na današnji stopnji razvoja nimajo še nobenega bistvenega vpliva na dobro gospodarjenje, na poslovno uspešnost, na rentabilnost?

Da ne bi sklepali tja v dan, enostransko ali celo politično škodljivo, smo prosili za pogovor o omenjeni raziskavi predsednika Raziskovalnega centra za samoupravljanje dr. BOGDANA KAVČIČA.

TT: Kako je do vaše raziskave sploh prišlo?

Dr. Bogdan Kavčič: Že nekaj let obravnavamo v naših rednih letnih raziskavah, ki jih opravljamo v delovnih organizacijah, tudi kazalce nekaterih odnosov v delovni organizaciji. Med drugimi kazalci so tudi razvitost samoupravnih odnosov, sistem vodenja, porazdelitev vpliva, odgovornost za uspeh delovne skupine in podjetja, ekonomska učinkovitost podjetja in tako naprej. Kaj nas je zanimalo v omenjeni raziskavi, pove dobro že naslov raziskave. V njej so zbrani podatki za tri leta: 1969, 1970 in 1971. Delali smo po vzorcu in metodologiji, ki zagotavlja primerljivost podatkov.

ŠTO PODJETIJ, TRI TISOČ ODGOVOROV

TT: Kolikšen vzorec? In kaj to pomeni, primerljivost podatkov?

Dr. Bogdan Kavčič: Vsa tri leta smo zajemali v raziskavo sto istih podjetij iz industrije in rudarstva in vsako leto je odgovarjalo na naša vprašanja približno 3200 anketirancev. To pomeni, da je naš vzorec vprašancev že reprezentativen in da ga je mogoče posplošiti na vse področje industrije in rudarstva v Sloveniji.

Primerljivost podatkov pa pomeni, da so razlike, ki smo jih dobili med zaporednimi merjenji vsako leto, po vsej verjetnosti posledica sprememb v odnosih, ne pa morda posledica različnega vzorčenja ali drugih slučajnih dejavnikov.

TT: So tri leta dovolj dolga doba za posploševanje?

Dr. Bogdan Kavčič: Delali bomo še dve leti: z istim vzorcem, z enako metodo. To nam bo zagotovilo še večjo zanesljivost pri preverjanju podatkov.

TT: Povejte nam, kakšen je bil vaš osnovni namen, ko ste se lotili omenjene raziskave?

Dr. Bogdan Kavčič: Naš temeljni namen je bil izkustveno preveriti, kakšno

je razmerje med stopnjo demokratičnosti notranjih medsebojnih odnosov v podjetju ter med gospodarsko uspešnostjo teh podjetij.

MOČNA ROKA IN GOSPODARSKA USPEŠNOST

TT: Kakšna je bila pri tem vaša izhodiščna hipoteza?

Dr. Bogdan Kavčič: Po eni strani smo lahko domnevali, da »močna roka«, torej hierarhični odnosi, povezani z odločanjem posameznikov ali majhne vodilne skupine, ne zagotavlja gospodarske uspešnosti podjetja. Druga, pozitivna oblika te iste domneve bi lahko bila takale: Bolj demokratični notranji odnosi bolj mobilizirajo vse delavce za uspešnost podjetja, kar se pokaže tudi v večji gospodarski uspešnosti podjetja.

TT: Pričakovali ste, da vam bo raziskava potrdila to drugo, pozitivno domnevo?

Dr. Bogdan Kavčič: Naš preskus smo lahko izvedli samo v okviru naših samoupravnih odnosov. To pomeni, da nismo skušali primerjati samoupravnega sistema s kakim drugim sistemom, ampak smo v okviru našega samoupravnega sistema primerjali večjo ali manjšo gospodarsko uspešnost z bolj ali manj razvitim samoupravljanjem. Pričakovali smo potrditev druge hipoteze.

TT: In do česa ste se dokopali? Kaj je pokazala raziskava?

POVEZAVA: LE NAKLJUČNA!

Dr. Bogdan Kavčič: Izračuni povezanosti različnih vidikov medsebojnih odnosov in različnih vidikov gospodarske uspešnosti podjetij so pokazali, da — gledano strogo statistično — povezanost demokratičnosti notranjih odnosov in gospodarske uspešnosti podjetja ni tako močna, da bi bila kaj več kot slučajna...

TT: Vas je ta ugotovitev preseñtila? Ste tudi vi pričakovali, da bo raziskava pokazala, da je ta povezanost večja?

Dr. Bogdan Kavčič: Da, res smo to pričakovali. Pri tem smo izhajali iz teorije samoupravljanja. Samoupravni odnosi pomenijo kar največje možnosti za vse delavce: da ti delavci delovno sodelujejo pri upravljanju podjetij, ker je od uspešnosti gospodarjenja odvisen tudi njihov osebni dohodek. Zato smo tudi pričakovali večji vpliv uresničeniosti samoupravljanja na gospodarsko uspešnost podjetja kot celote.

DVE RAZLAGI

TT: Kako si to, vsaj na prvi pogled osupljivo ugotovitev, razlagate pri vas?

Dr. Bogdan Kavčič: Poskušamo jo razložiti na dva načina.

Prvič: Če gledamo izračune, ki govorijo o medsebojni povezanosti, z nekoliko manj strogimi očmi, kot delajo to statistiki, lahko rečemo, da verjetno obstaja sicer zelo majhna, vendar pozitivna povezanost. To pomeni, da so podjetja, kjer so notranji medsebojni in samoupravni odnosi bolj demokratični in bolj uveljavljeni, tudi nekoliko, čeprav zelo rahlo, gospodarsko uspešnejša.

Večina tako imenovanih koeficientov korelacije je namreč pozitivna, le da ne presegajo mejne vrednosti med statistično naključnim in statistično značilnim...

TT: Konkretneje?

Dr. Bogdan Kavčič: Vzemimo, na primer, koeficient korelacije med dohodkom zaposlenih in razvitostjo samoupravnih odnosov: povprečje za tri leta je 0,19. Če bi bil ta koeficient večji od 0,20, bi lahko že rekli, da sta razvitost samoupravnih odnosov in dohodek na zaposlenega v pozitivni medsebojni zvezi. To pomeni, da bi že lahko rekli: Čim večja samoupravnost, tem večji dohodek. In nasprotno.

Nedvomno je jasno tudi to, da dobljeni podatki tudi ne kažejo na nasprotno zvezo: da bi bila večja uspešnost v podjetjih tam, kjer vlada trda roka.

TT: In druga razlaga?

Dr. Bogdan Kavčič: Samoupravni odnosi in gospodarska uspešnost se oblikujejo brez medsebojne odvisnosti. Verjetno lahko tudi rečemo, da se oboje razvija pod vplivom tako imenovanih zunanjih dejavnikov, vendar nepovezano.

Na primer: gospodarski ukrepi gredo mimo nekaterih zakonitosti, ki bi jih morali spoštovati, če bi s temi ukrepi resnično želeli tudi pospeševati razvoj samoupravljanja. Vzemimo tu samo carinske stopnje in devizno poslovanje. Čez noč začno veljati novi zakoni, ki prež uspešno podjetje z enim zamahom spravijo na rob rentabilnosti. To je hkrati tudi udarec samoupravljanju!

TT: Primer?

Dr. Bogdan Kavčič: Vzemimo devalvacijo! Vsa dejavnost nekaterih podjetij se je prav kmalu skrčila le še na golo razmišljanje, kje dobiti surovine, da boš lahko delal. V takšnem položaju vse drugo nenadoma ni več važno, tudi samoupravljanje ne. Važno je le še, kako preživeti...

Poleg tega dosednji ukrepi za razvijanje samoupravljanja še niso pripeljali do decentralizacije odločanja o sredstvih. Oba sistema se razvijata neodvisno. Zaradi tega se samoupravni odnosi še niso tako zrasli z organizacijo dela, da bi se lahko naprej samodejno razvijali in uveljavljali brez »zunanje« politične podpore.

KAJ JE VZROK IN KAJ POSLEDICA

TT: Vam je uspelo ugotoviti, kaj je pri medsebojni odvisnosti razvitega samoupravljanja in uspešnega gospodarjenja vzrok in kaj posledica? Kaj je tisto, kar pogotuje drugo?

Dr. Bogdan Kavčič: Po dobljenih podatkih žal ne moremo sklepati o tem, kaj je vzrok in kaj posledica, ker je povezanost med gospodarsko uspešnostjo in demokratičnostjo notranjih odnosov za takšno sklepanje statistično premajhna.

Poleg tega so morda tri leta za opazovanje česa takšnega še nekoliko prekratko obdobje. Ko bomo čez dve leti imeli podatke za petletno obdobje, bomo lahko najbrž tudi o tem kaj več rekli.

TT: Med raziskavo ste se, kot smo videli, dokopali tudi do zanimivih delnih, parcialnih spoznanj. Katerim bi vi dali še posebno teže v primeri z drugimi?

Dr. Bogdan Kavčič: Podrobneje smo razčlenili tudi povezanost posameznih vrst odnosov med delavci v podjetju. Na primer: odgovornost in zaupanje v podjetje, razvitost samoupravnih odnosov in zadovoljnost z delom, demokratičnost porazdelitve vpliva in sistem vodenja. Raziskovali smo skupaj enajst

kazalcev in medsebojno povezanost vsakega posamičnega kazalca z vsemi drugimi.

Pri tem vrsta podatkov kaže, da je danes podjetje kot celota delavcu še vedno zelo daleč. Njegov dejanski interes sega še vedno zgolj na območje delovne skupine, kjer dela, na primer, v njegovo delavnico... Ko smo jih vprašali, kakšno odgovornost čutijo za uspeh podjetja v celoti in kakšno odgovornost za uspeh svoje skupine, se je pokazalo, da je pri delavcih čut odgovornosti za uspeh podjetja bistveno manjši kot čut odgovornosti za uspeh njihove skupine.

TT: Zakaj?

Dr. Bogdan Kavčič: To je posledica centraliziranosti upravljanja, odločanja organov »na vrhu«. Delavec sodi, da v svoji delavnici lahko vpliva na odločanje, na odločanje »na vrhu« pa ne more. Temu bi lahko rekli ostanek mezdne miselnosti, ali pa tudi: necelovitost, še nesamoupravna delavčeva zavest.

In še ena zanimiva ugotovitev: Primerjave so nam pokazale, da je prišlo v zadnjih treh letih celo do poslabšanja samoupravnega položaja delavcev in da se še naprej zaostruje navzkrižje med vodenjem in upravljanjem.

TT: Kaj mislite s tem, da se zaostruje navzkrižje med vodenjem in upravljanjem?

Dr. Bogdan Kavčič: Menim, da se razpon med vplivom, ki ga delavci dejansko imajo, in vplivom, za katerega mislijo, da bi ga morali imeti, dejansko še povečuje.

TT: Spet prosimo za vašo razlago!

Dr. Bogdan Kavčič: Možnih razlag je več. Meni se zdi najverjetnejša tale:

Razvoj samoupravnih odnosov se je ustavil zato, ker ga niso podpirala gospodarska gibanja. Kaj doživljamo zadnje čase v vse večji meri: nelikvidnost, devalvacije, spremembe v deviznem sistemu, ukrepe za stabilizacijo, dvigovanje cen, porast življenjskih stroškov. Vse to je prav gotovo negativno vplivalo tudi že na notranje odnose v podjetjih. Ni se krepil občutek socialne varnosti, ni se povečeval občutek ustaljenosti razmer. Podjetja morajo že nekaj časa nenehno premagovati najrazličnejše težave: ali bo denar za osebne dohodke, ali bo prišli repromaterial, ali bomo lahko prodali, ali nam bodo blokirali žiro račun, kdo bo pokrtil izgube zaradi zamrznjenih cen (to se prav zdaj sprašujejo cementarji), kako zmanjšati stroške — in tako naprej in tako naprej.

Vse to seveda povzroča nenehen občutek nelagodnosti, negotovosti, delavci so, znanstveno povedano, frustrirani, in takšno vzdušje je gotovo vse prej kot ugodno gojišče za razvijanje samoupravnih odnosov.

TT: Torej dilema: ali čimprejšnja stabilizacija, ali nazadovanje samoupravljanja?

Dr. Bogdan Kavčič: Natančno takol! Ali se bo naša država čimprej odpovedala »inflacijskemu razvoju«, ali pa lahko pričakujemo še naprejšnji zastoj oziroma celo nazadovanje samoupravnih odnosov. To so hkrati tudi najpomembnejše ugotovitve naše sedanje raziskave. Na še zanesljivejše podatke pa bo treba, kot sem že omenil, počakati še dve leti.

TT: Hvala lepa za pogovor!

SPRAŠEVALA: BERNARDA RAKOVEC

Italijanski ribiči že dolga leta lovijo ribe v našem morju. S svojimi ladjami prihajajo v naše obalno morje, nihče pa jih pri tem ne sme ovirati, zakaj pravico do ribolova so si pridobili z meddržavno pogodbo. Italijanska vlada plača za to tudi odškodnino. Pred leti je plačala vsako leto 500 milijonov lir, zdaj pa znaša ta odškodnina približno 800 milijonov lir. Odškodnino si razdelijo vsa podjetja v Jugoslaviji — razen izolskega Delamarisa. In prav zaradi tega bo slovensko podjetje sprožilo ustavni spor pred ustavnim sodiščem Jugoslavije.

txx

Sporazum med Jugoslavijo in Italijo določa, da smejo italijanski ribiči loviti belo ribo v vodah Dugega otoka, okrog Palagruža in Jabuke, torej dveh otokov, ki sta daleč od celine, ter v črnogorskem primorju. Ko bi bile tudi na morju republiške meje, bi ti trije ribolovni rajoni sodili k SR Hrvatski in SR Črni gori. Pa vendar se je ta denar do 1965. leta stekal v Jugoslovansko kmetijsko banko, ta pa ga je porabila za pospeševanje morskega ribolova.

RIBIŠKA VOJNA NA PAPIRJU

Leto dni pozneje pa so se stvari drugače zasukale. Izšel je namreč novi zakon o uporabi odškodnine za gospodarski ribolov v obalnem morju Jugoslavije in federacija je odstopila ta denar Črni gori in Hrvatski. Določen je bil tudi natančen ključ za delitev odškodnine, ki jo plačuje Italija: Hrvatska dobi 86,72 odstotka, Črna gora pa 13,28 %. Denar sta dobili gospodarski banki v Zagrebu in Titogradu, ti pa sta ga posojali delovnim organizacijam za napredek morskega ribištva v svoji republiki. Z majhno izjemo — pred dve letoma je Delamaris dobil 3.169.000 novih dinarjev posojila od zagrebske banke, to pa je le 2,5 odstotka vsega denarja, ki so ga za odškodnino doslej plačali naši državljani.

Že pred šestimi leti, kmalu po tistem, ko je začel veljati novi zakon, ki je določal, da gre ta denar le v Črno goro in Hrvatsko, so v izolskem Delamarisu napisali prvi protest. Zvezni sekretariat za finance jim je takrat sicer odgovoril, da lahko tudi oni dobijo posojilo od tega denarja, čeprav je ta v hrvaški in črnogorski banki. Torej denar ni bil namenjen le delovnim organizacijam v omenjenih republikah. Kot rečeno, pa Delamaris ni prišel do teh posojil.

Potem se je začela prava ribiška vojna — seveda le na papirju. Pisma iz Izole so romala na najrazličnejše zvezne naslove v Beogradu, zvezni poslanec dr. Franc Sunčič je na seji zveznega gospodarskega zbora o tem postavil poslansko vprašanje, odgovorili pa so mu, da bo »delo na tem področju končano do konca septembra 1969«.

Pozneje so predlagali, naj bi pri zvezni gospodarski zbornici ustanovili poseben sklad za napredek izvoza rib in ribjih izdelkov ter za razvoj morskega ribištva, slovenski izvršni svet pa je predlagal, naj spremembo zakona sprejmejo po skrajšanem postopku. Na okrožnico zvezne vlade pa je hrvaški svet odgovoril odklonilno. Pozneje so bili še poskusi, da bi se jugoslovanske delovne organizacije za po-

morsko ribištvo same pomenile o delitvi denarja.

RIB NE LOVIJO REPUBLIKE

Po mnogih zapletih je letos aprila o tem spregovoril v

se ukvarjajo z morskim ribolovom. Ta podjetja so slabo opremljena...»

Poslanec Klanjšček je predlagal enoten sklad za vso državo, in skupščina se je strinjala, da je treba zakon spremeniti. Za čudo pa je zvez-

RIBE PLAVAJO PROTI USTAVI

IZOLSKI DELAMARIS BO SPROŽIL USTAVNI SPOR, KER NI ZADOVOLJEN Z DELITVIJO ODŠKODNINE, KI JO ZA LOV V NAŠIH VODAH PLAČUJEJO ITALIJANSKI RIBIČI

zvezni skupščini poslanec Viktor Klanjšček, ki je dejal: »Rib ne lovijo republike, še manj banke, zato tudi nimajo pravice do odškodnine. Škodo zaradi tujega ribolova trpijo domača podjetja, ki

na skupščina dala primer v razpravo zveznemu pravnemu svetu, ki je le strokovni organ. In ta svet je odločil: ni potreben nov zakon o odškodnini za ribištvo, o tem naj se pomenijo republike.

Čudno je le to, da je tako strokovni organ ukazoval zvezni skupščini, ki se je že odločila, da je treba sprejeti nov zakon.

Spor o odškodnini ni malenkosten, saj gre kar za precejšen denar, do katerega imajo zdaj pravico delovne organizacije ob hrvaški in črnogorski obali. Od 1966. leta do lani je Italija plačala skupno 127.387.000 novih dinarjev odškodnine, torej več kot dvanajst starih milijard, od teh pa je dobila gospodarska banka Zagreb 110.437.000 dinarjev, titograjska pa 16.960.000.

KAM PLAVAJO RIBE?

Tako kot imamo enotno jugoslovansko tržišče, je tudi naše morje enotno ribolovno področje. Bili so sicer poskusi, da bi na jugoslovanskem morju veljale nekakšne meje. V predlogu hrvaškega republiškega zakona o morskem ribištvu je med drugim rečeno, da je lahko zasebni ribič le tisti, ki ima stalno bivališče v eni izmed obalnih občin Hrvatske. Po tem zakonu Zagrebčan ne bi mogel biti zasebni ribič na Jadranu. Hkrati pa moramo to razumeti tudi tako, da ribič iz Pirana ne bi smel loviti v Savudriji. Za gospodarske organizacije predlog zakona ne določa podobnih omejitev, če pa bi obveljale, bi to pomenilo, da izolska flota ne bi smela loviti v Istri, temveč le ob slovenski obali.

Trije rajoni, kjer po meddržavni pogodbi lovijo italijanski ribiči, so sicer daleč od Izole, zato ni mogoče trditi, da jim poberejo ribe pred mrežo. Znano pa je, da se ribe selijo. Zvezna vlada je zbiralala tudi znanstvene podatke o tem, v kateri smeri plavajo ribe v Jadranskem morju. Tako so hoteli ugotoviti, ali so izolski ribiči sploh oškodovani. Splitski inštitut za oceanografijo in ribištvo meni, da ribe plavajo od zahoda proti vzhodu, proti obali. To drži za Hvar, ne pa za Dugi otok. Ljubljanski inštitut za biologijo oziroma njena morska biološka postaja v Portorožu meni, da plavajo ribe od Dugega otoka proti plitvini, torej na sever. Sploh pa je vprašljivo, ali so ta strokovna mnenja pomembna. Italijani imajo namreč dovoljenje le za lov bele ribe, ki živijo v globinah, znano pa je, da je pozimi tudi plava riba zelo globoko, zato se je gotovo ne branijo.

Sporno je to: ali naj dobijo odškodnino le tiste republike, ki imajo rajone za italijanske ribiče, ali pa vsa podjetja, ki se ukvarjajo z morskim ribištvom? V Izoli so pripravljeni prepustiti Italijanom rajon za ribolov, da bi bili tako tudi v Delamarisu deležni odškodnine. Italijanski predsednik Saragat je celo izrazil željo, da bi italijanski ribiči lovili tudi v Istri. S političnega stališča pa bi bil italijanski ribolov v naših obalnih vodah, kjer je bila nekoč cona B, kaj čuden, zato se res ne bi smeli pogovarjati o odstopu rajona Italijanom. Ker pa za zdaj ravno rajoni odločajo, kdo bo dobil odškodnino in kdo ne, so delavci Delamarisa oškodovani.

V Izoli zahtevajo predvsem »izenačitev naravnih pogojev delovnih organizacij ne glede na republiško pri-

padnost«, to pa je 25. ustavni amandma. Prav zaradi tega bodo sprožili ustavni spor.

SELITEV, KI BI SE SPLAČALA

Na seji centralnega delavskega sveta, ki je oktobra zasedal v Delamarisu, so govorniki povedali:

Maksimiljan Siško, direktor za posebne zadeve:

»Delamaris je edino jugoslovansko podjetje, ki se ukvarja z morskim ribištvom in ni deležno odškodnine, ki jo plačujejo Italijani. Podjetja, ki imajo sedež le nekaj kilometrov stran, vendar na hrvaškem ozemlju, dobijo iz teh sredstev posojila za razvoj ribištva.«

Delavec iz prodaje je dejal, da podjetja iz drugih republik s tem denarjem naglo širijo prodajno mrežo po Jugoslaviji, blago lahko prodajajo po nižjih cenah, zato je to gospodarska krivica za 1300 delavcev iz Izole.

Vodja ribolova Marjan Prelaz je povedal, da bi bilo zaradi sedanje čudne delitve odškodnine najboljše, ko bi ribiško floto oziroma njeno pisarno preselili v nekaj kilometrov oddaljeni Umag, potem bi imeli pravico do izdatnih posojil.

Kaj zahtevajo pri Delamarisu? Pri delitvi odškodnine ne bi smeli upoštevati le ribolovnih rajonov, krivično bi bilo tudi, ko bi odškodnino delili po dolžini morske obale. Pri tem mora odločati predvsem ribolov, proizvodnja ribjih konzerv in število ribiških ladij. Pri jugoslovanskem ribolovu pa je Delamarisova flota med prvimi, saj ulovi na leto približno 3.500 ton rib, kar je več kot desetina vsega jugoslovanskega ulova. V proizvodnji ribjih konzerv je Delamaris prav tako na vrhu, saj izdelava skoraj četrtino vseh jugoslovanskih konzerv. Tudi po številu ribiških ladij ni med zadnjimi, saj jih ima 22, ves jugoslovanski družbeni sektor pa 150.

Ponovimo: v zadnjih šestih letih so Italijani plačali za ribolov v naših obalnih vodah več kot dvanajst starih milijard, ta denar pa so banke posodile delovnim organizacijam. Ker pa se ta denar obrača v podjetjih, ki se ukvarjajo z morskim ribištvom, saj ribiči odplačujejo anuitete, zato udarec za Delamaris ni enkrat. Kot veleba zakon, bodo banke s tem denarjem vedno podpirale le hrvaška in črnogorska podjetja, Delamaris pa bo zaostajal. Prav zaradi tega menijo v Izoli, da mora ustavno sodišče tako gospodarsko krivico odpraviti. Pomembno je tudi to, da delijo odškodnino po zveznem zakonu, ki s sprejetjem ustavnih amandmajev ne velja več.

Delamarisovi ribiči lovijo torej ribe v jugoslovanskem morju, ker je to splošno družbeno premoženje. Ko ne bi bilo tako, bi morali izolski ribiči že doslej plačevati odškodnino za ulovljene ribe drugim republikam, na primer Hrvatski, saj lovijo ob njenih obalah.

Letos marca so hrvaškim in črnogorskim podjetjem razdelili pet in pol milijarde starih dinarjev odškodnine, ki jo je plačala italijanska vlada. Konkurenčna podjetja si bodo spet opomogla, Delamaris pa nič. Kot rečeno, je edini v Jugoslaviji, ki nima pravice do teh posojil.

FERI ŽERDIN

1. XI. 1972

Počasi sem lezel skozi luknjo na krovu v podpalubje teme na čolnu, ki mi ga je določil človek z »gradelo« na roka-
vu. Le kdo bi že prvi dan velikih vojaških vaj razločeval pomorske čine?! In tako sem počasi, klin za klinom na lestvi najprej otipal z nogami, potlej z rokami, pazil, da ne bi pri tem razbil fotoaparata, in prisluškoval, kaj se dogaja na ladji. Stražar je že prej od tistega, ki me je pripeljal z džipom, dobil dovoljenje, da me spusti v luknjo. In ko sem tako celo večnost plezal v luknjo, je nekaj ladij dalje nekaj čofnilo. Ni bil Krjavelj, ni klelo v slovenščini. Naslednji dan so mi povedali, da sta se med prevozom na ladjo, ki ni bila navezana na obalo v pristanišču Ugli na Lastovu, zdrknili v morje dva predstavnika sedme sile. No, naslednji dan se je okopal še tretji.

Nazadnje sem le prilezel do dna nekega ozkega, temnega prostora. Iz teme se je oglasil glas:

»Kdo si, bre?«

»Rumeni, številka 219,« sem rekel, on pa se je v spodnjicah dvignil iz postelje in ponovil:

»Rumeni?«

»Da, Delo, Ljubljana,« sem mu dopovedoval, v njegovi glavi pa so do tega trenutka poplesovali le modri, med katere je sodil sam, pa rdeči, ki so kaj kmalu dokazali, da se je upravičeno spravil izpod odeje. In bel. Ti so le sodili, zanje mu ni bilo mar. Ampak rumeni? Rumeni? Gledal me je tako vprašujoče, da sem mu navsezadnje natančno razložil, da sem novinar, da spremljam vaje, da so me poslali v zibajoče železje spat in da sploh nimam nobene drugega namena, kot da mirno preživim do jutra. On pa je začel navijati tranzistor, pokazal mi je, kam naj ležem, opravičil se je, ker ni preoblečena postelja in ker nima kake desetine odej:

»Zeblo te bo, pa se pokrij s tistim debelim plaščem, pa še s svojim. Do jutra boš že zdržal.«

»KDO JE TA ŠIBILA?«

Vrgel mi je blazino, ugasil luč in zlezel sem pod vojaško rjuho, odejo in kup plaščev ter upiral pogled v luknjo, skozi katero so se kazali bledikavi oblaki. Širji sem si gnezdo, se premetaval in sploh nič mislil.

»Si iz Slovenije, a,« je dejal čez nekaj časa, ko je tranzistor odpiskal polnoč in utihnil.

»Mhm, Delo, Ljubljana,« sem bil skromen in že v naslednjem hipu mi je bilo žal.

»Veš, na ladji je Šibila, dober dečko je, strog, ampak v redu...«

Mudilo se mi je spati, saj sem cel dan jazel za predsednikom najmanjše občine v Jugoslaviji, za predsednikom občine Lastovo. Skril se je nekam v gromovje skupaj s štabom in od tam, izza skal in nizkega grmovja iz bogve katerega konca precej izseljenega Lastova poveljeval teritorialcem. Še sam šef, po vojaško se sicer reče oficir za informacije, ga ni mogel iztakniti štiri dni.

»Kdo pa je ta Šibila?« sem ga vprašal bolj iz vlijudnosti kot iz radovednosti.

»Poveljnik divizije topnjač, pod njegovim poveljstvom bodo jutri plule v napad; tudi poveljnik, te topnjače je Slovenec,« mi je razložil sobesednik; njegovega imena sicer ne vem, spominim pa se, da sem še tisto minuto segel po beležki in napisal:

Kapetan korvete Robert Šibila. Pa še vprašal sem ga, kje spi.

»Tamle zadaj, za tole steno je njegova kabina,« je povedal. In bil sem mu res hvaležen. Nisem pa vedel, da poveljnik, kapetan korvete, že ve, da sem na njegovi ladji in da me priča.

Rekla sva še to in ono, nekaj o vremenu in potonila v spanje.

Ne spominjam se, kako sem spal, vem le to, da mi je najprej pozvanjalo po ušesih, potlej, ko sem se zaradi čudnega topega zavijanja neke sirene le prebudil vsaj na eno oko, je vse okoli mene skakalo. Iz luknje nad glavo, izza zelene zavese, je poskakovala noga in ob mojem telesu pod odejami iskala oporo. Skok moža v progastih gatah ali tudi pižami, kdo to ve, in že so se kar trije pehali po lestvi navzgor. Sirena je odzvanjala tudi s sosednjih ladij. Dokončno sem se prebudil, pogledal na uro in ugotovil, da je natanko tri in enaintrideset minut.

RUMENEGA PEČE VEST

Pa ja že na vstajajo, sem pomislil in preudarjal, da so mi vendar dejali, da bomo krenili navsezgodaj, a takrat, ko se bo zdanilo. Da bodo v akciji sodelovala tudi letala. Ob pol tretji uri in še dolgo potem pa je trda tema. Navsezadnje sem spraševal še svojo vest. Ali je pošteno, da tu ležim, oblečen in dobro pokrit, medtem ko so fantje nekje zunaj in topotajo nad mojo glavo. Nazadnje sem si dejal, da kot rumeni nimam kaj delati ponoči na krovu in da mi bodo že povedali, kaj se dogaja.

Prisluškoval sem, lovil besede in do mene so prihajali vzkliki, ki jih nava-

TOPNJAČA NI SPALNICA

ENA NOČ PODGORE 72

POVELJNIK DIVIZIJE TOPNJAČ: kapetan korvete Robert Šibila (Foto: J. Vetrovec)

MODRI SO SE IZKRCALI: vztrajnost na težavnem zemljišču (Foto: E. Kaše)

dno uporabljamo, ko smo jezni, med njimi pa je bila tudi beseda »diverzanti.«

»Sosednjo ladjo so potopili,« so bile prve besede mojega sogovornika, ki se je spustil po lestvi in se spet levil iz vojaka v modrem v moža, opremljenega za noč.

»Prišli so rdeči, diverzanti rdečih, in potopili topnjačo. Kdo bi jih le lahko opazil! Prišli so potapljači in s kopnega in pod vodo udarili na čolne,« sem poslušal razlago. Potem sem spet zaspal.

Ob petih zjutraj ni nič zavijalo, le vojak s čelado na glavi me je dvakrat stresel, nekaj zamomljal, se nasmehnil, in že sem bil v čevljih. Preden sem si nadel plašč, je bila moja postelja pospravljena, na sredi »sob« pa miza; po kateri so razprostrli zemljevide, načrtovali, računali in sploh je bilo ozračje napeto.

Na krovu je že stal poveljnik divizije topnjač, kapetan korvete Robert Šibila. Močno mi je stisnil roko, na hitro poveljeval in naročil možu, ki je pritiskal na taster in si z eno roko pritiskal slušalke na ušesa, da ga do pol osme ne bo.

Odšla sva z ladje, med mlade borovce, ki so skrivali ob obali nove in nove topnjače. Kamorkoli je nesel pogled,

povsod se je zibala sivo pobarvana pločevina, z radarji vrh poveljniškega mostu in s štirimi topovi na krovu.

»To so dobre ladje,« mi je razlagal poveljnik Šibila, obut v gumijaste škornje in zelo odločnih korakov:

»Nekaj po osmi bomo vkrcali pehoto in jo peljali na Korčulo,« je rekel in se ozrl po nebu:

ČE VIDIJO POVELJNIKA, JE VSE ŠE BOLJ V REDU

»Vreme ne bo najboljšo, upam, da ne bo deževalo. Čuden je ta veter,« je še dodal in povedal, da se počuti na ladji srečnega, da je poveljevanje diviziji topnjač, ki imajo mnogo namenov, odgovorna naloga in da upa, da bo šlo vse po sreči.

Moral sem ga vprašati, kaj je bilo ponoči:

»Rdeči so potopili nekaj ladij,« je rekel in po krajšem premisleku nadaljeval:

»Prišli so celo na mostove ladij. To me med vajo ne vznemirja, saj je le vaja. Res je dobro izurjene diverzante težko odkriti, toda v vojni so sredstva za to; počasen tek ladijskih vijakov, ki jim onemogoča, da počno karkoli pod

trupom ladje, potlej imamo posebne podvodne... No, so načini, da se jih bo-
lje ubranimo kot to noč. Med vajo jih iz razumljivih razlogov ni mogoče uporabiti,« je razlagal poveljnik Robert Šibila in zamahnil z roko:

»Pojdiva tja zadaj, veš, če mornarji vidijo svojega poveljnika, je precej vse še bolj v redu kot sicer. Samo pokazati se grem...«

In stopala sva po priobalni cesti, za ovinek in se nazadnje spustila k eni izmed topnjač:

»Sporoči, naj me varuje patrola,« je zapovedal bližnjemu mornarju, ki je stal kot sveča, se potem obrnil k meni in v šali dejal:

»Kakšna vojska bi pa bili, če bi me ujeli rdeči. Pa še tebe zraven. Saj sploh ne bi mogel poročati. Je že boljše, da sva varovana.«

Naslonila sva se na kamenje in mož, rojen v Zasavju, je bil v mislih že ves pri nalogi, ki ga je čakala čez nekaj ur. Pogledoval je nebo, pogledoval je morje in ni mogel obstati na miru. Odrinila sva vrata v ograji in šla k ribiču, ki je pljuval in krehal in s tem dokazoval, da se še prebujata.

»Dobro jutro, komandante,« je pozdravil ribič, natočil sladko žganje in rekel ženi, naj skuha kavo. Ribič je kramljal, poveljnik pa je postajal vse bolj odsoten. Pogledoval je na uro in nazadnje vprašal, kaj bo z vremenom:

»Slabo, deževalo bo,« je rekel ribič. Ni še dokončal, ko se je na vratih prikazal modri s čelado na glavi:

»Pehota prihaja, tovariš komandant,« je rekel in se strumno obrnil.

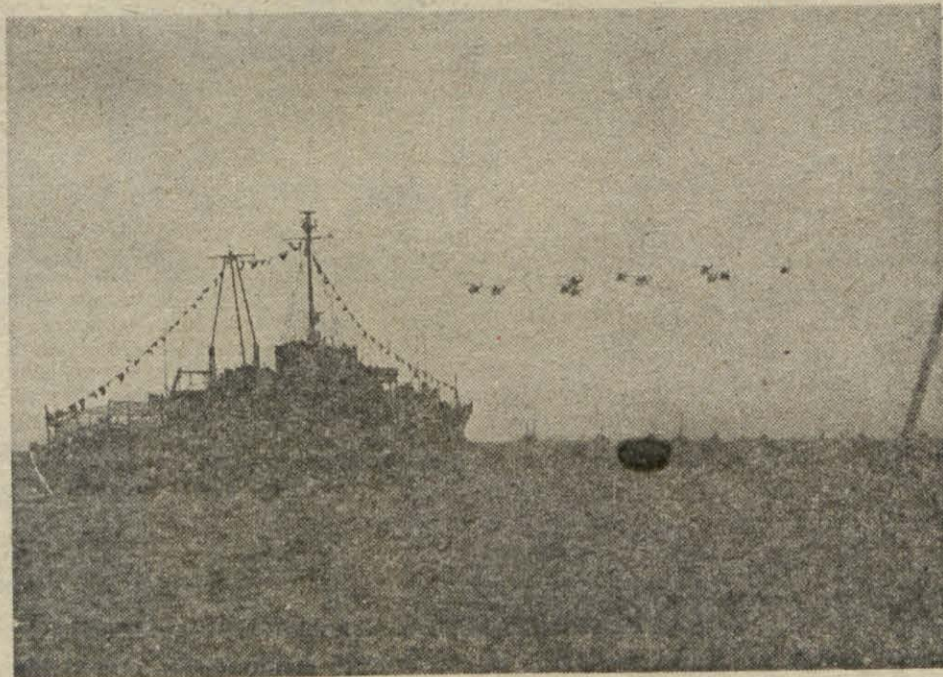
Robert Šibila ni popil kave. Urno je vstal, se napotil proti poveljniškemu čolnu in med potjo pozdravljaj kolege v zelenih uniformah. Pešaki so vreli iz vseh lukenj. Od minute do minute jih je bilo več. Hkrati pa so se na nebu prikazala prva letala. Z besnim zvokom so zaokrožila nad zalivom in se izgubljala v sivini.

»Ukazujem pripravljenost!« so bile prve poveljnikove besede, ko je stopil na ladjo. Takoj nato je začel kontrolirati. Zeleni so se gnetli med zelenjem, ob robu morja. Valovi so se večali. Oblaki so se spuščali.

Ulil se je siten, droben jesenski dež, ki moči do kože. Zlezli smo pod krov, mornariška pehota se je zavlekla pod šotorska krila. In ko je nehala deževati, je prišlo povelje:

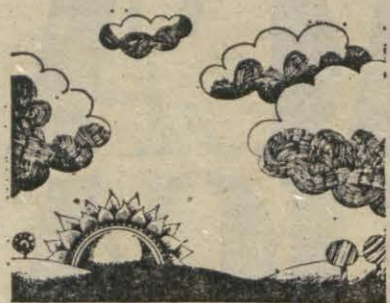
»Poveljnik naj pride v...«

Začele so se priprave, ki so kazale, da bo napad modrih res temeljit.

NA VAJI: napad modrih bo res temeljit (Foto: E. Kaše)

JOŽE VETROVEC

KAM DANES NA IZLET?

IZLETNIŠKI ODSEK
PD LJUBLJANA-
MATICA JE
V DESETIH LETIH
PRIPRAVIL
260 IZLETOV
PO SLOVENIJI
IN SLOVENSKIH
KRAJIH
ONSTRAN MEJE

Pri Sv. Gregorju, v središču Slemen v ribniški občini, je bilo v nedeljo pravo slavlje, ki ga deževno jesensko vreme ni prav nič motilo. Iz Sodražice gor je prišlo k prijaznim gostiteljem približno dvesto izletnikov, članov izletniškega odseka planinskega društva Ljubljana — matica. Za konec letošnje izletniške sezone so spet pripravili izlet v neznano, tokrat že desetega, jubilejnega. Nekateri v nizkih čevljih in drugi v gojzarjih, nekateri z nahrbtniki in drugi brez njih, nekateri v dežnih plaščih in vetrovkah, drugi pod dežniki — vsa ta pisana družina se je še pred poldnevom zgrnila v prosvetni dom pri Sv. Gregorju, vasi, ki leži v nadmorski višini 736 metrov.

»Letos mineva deset let, odkar vas vodimo vsako nedeljo — včasih pa že v soboto — ven iz mesta, prek travnikov in njiv, skozi gozdove na sončne jase, po strmih gorskih robih, na same vrhove.« Tako piše v gradivu ob jubileju, ob desetletnici izletništva pri PD Ljubljana — matica. In potem sledi dolg seznam izletov, ki se končuje s številko 260. Vodja in duša in sploh »glavni« pri organizaciji teh izletov je Luka Kočar, po poklicu strojni stavec pri ČGP Delo v Ljubljani.

»Celih deset let za vas izbiram izlete,« je zapisal ob tem jubileju, lahko bi rekli tudi njegovem jubileju, »včasih z bolj, včasih z manj srečno roko, vedno pa z iskreno željo, da bi videli čimveč naravnih lepote in spoznali prav vse dele naše domovine in tiste takoj za mejo. Prav ta pestrost izletov pa je pripomogla, da smo dosegli naš glavni namen — množičnost. Izletniški odsek je tako postal velika družina in se še širi, zato ni čudno, da je tudi veliko želja in predlogov za izlete, ki smo jih že naredili, pa se jih nekateri niso mogli udeležiti, ali pa bi radi ponovno šli tja, ker jim je bil izlet enkratno doživetje in s tem nepozaben.«

Nedelja, 29. oktobra, ob šestih zjutraj. Ljubljanske ulice so skoraj prazne, svetilke mežikajo v zgodnje jutro, dež pa lije kljub vsem napovedim o izboljšanju vremena. Povabili so me, naj grem z njimi na jubilejni izlet v neznano. Grem, sem rekel, zdaj pa po tistem upam, da izleta zaradi slabega vremena ne bo. Vendar je na Miklošičevi cesti, pred pisarno PD Ljubljana — matica, kot v mravljišču. Štirje Sapovi avtobusi so tam, nekateri že polni, drugi še čakajo zamudnike, ki niso mogli pravočasno iz postelje. Izlet bo ob vsakem vremenu, mi pove Luka, ki ga vsi poznajo kot svojega dobrega prijatelja. Nima veliko časa, vsa organizacija je v njegovih rokah, z dežnikom teka od avtobusa k avtobusu pa spet v pisarno.

Kam gremo? ga vprašam. V neznano, mi reče.

Potem prvi avtobus odpelje. Razporeženje je odlično, čeprav je vseh dvesto izletnikov ali nekaj manj (nekaj se jih je skujalo zaradi slabega vremena, prijavljenih pa jih je bilo celo nekaj več kot dvesto) že mokrih. V katero smer bo zavil šofer? Aha, na Dolenjsko gremo, reče starejša tovarišica, ki sedi nekaj sedežev za menoj. Kje pa, ji reče druga, proti Viču se peljemo, a ne vidiš, na Notranjsko gremo. Potem pride ena k šoferju, se mu sila prikupno nasmehne in sila zaupljivo reče, naj ji na uho pove, kam se peljemo. Ne vem, pravi, tudi jaz ne vem, Jure mi sproti pove, ali naj grem naravnost ali desno ali pa levo. Zdaj mi je rekel, da naravnost,

do Logatca, tam mi bo pa že povedal, kam naprej. In Jure se skozi očala pomembno nasmehne in je tiho. Le on v vsem avtobusu ve za cilj poti.

V Logatcu ga slišim, da reče šoferju naprej.

V Planini potem zavijemo na levo, proti Rakeku. Ugibamo: Rakov Škocjan? Ali morda Slivnica nad Cerknico?

Ustavimo se šele v Cerknici, da se vsi zberemo, da počakamo zadnji avtobus pa da kaj popijemo, pozajtrujemo. Natakara je vsa zmedena ob takem navalu ob tako zgodnji uri. Še pol osmih ni.

In spet naprej: Bloška polica, Nova vas na Blokah, Runarsko.

Šele tu zvemo, da je cilj poti Sv. Gregor nad Sodražico. Od Runarskega bi bili šli peš, če bi bilo lepo vreme, približno tri ure je daleč. Če bi bilo sonce, bi bil to idealen, ne prenaporen jesenski sprehod. Kdor hoče peš kljub dežju, naj izstopi, oznani Luka. Nekaj se jih odloči, tudi iz našega avtobusa dva izstopita, vendar sta z nahrbtniki in s kislimi nasmeški hitro nazaj.

Sprejem za ljubljansko veliko društvo neustrašnih izletnikov sta pri Sv. Gregorju pripravila turistično in prosvetno društvo. V dvorani in na odru velikega prosvetnega doma je bilo že vse pripravljeno. Vse je Luka Kočar sam že pred mesecem dni pripravil, o vsem se je dogovoril, da bi bilo slavlje ob desetletnem jubileju »njegovega« izletniškega odseka čimbolj pristrčno, prijetno, domače.

Prišel je celo predsednik občinske skupščine Ribnica Bogo Abrahamsberg in pozdravil ljubljanske izletnike. Med drugim je rekel: »Lep pozdrav vsem planincem in organizatorjem današnjega izleta v Slemen, k Sv. Gregorju. Hvaležen sem, ker ste prišli na naša lepa Slemen. Deževen dan vam sicer zmanjšuje vidljivost po bližnji okolici, vendar ste se verjetno že vsi dobro informirali o krajih, ki leže na Slemenih in pod njimi.« Potem je vsem čestital za jubilej, posebno seveda še Luko, in povedal, da ga na PD Ljubljana-matica vežejo spomini iz let 1950—1952, ko je bil kot dijak sredje gozdarske šole v Ljubljani njegov član. »Nas Dolenjce so vpeljevali v planinstvo Herleci iz Kranja,« je dejal.

Potem je ribniški župan razložil, da se v Ribnici že dve leti pripravljajo, da bi ustanovili sekcijo planinskega društva Kočevje ali celo svoje planinsko društvo. »Prihodnje leto,« je dejal, »bo že čas za končno odločitev. Najteže bo dobiti aktivne funkcionarje, za članstvo pa ne bo vprašanje.«

Luka Kočar je potem prebral imena tistih, ki že vseh deset let hodijo na izlete, in jim razdelil manjše nagrade. Največkrat so bili v vseh desetih letih na izletu tile: Gorazd Škoporc, Julči Rokavec, Janko Dimic, Olga Černe, Ančka Tomšič, Francka Zabukovec, Izabela Oblak, Albert Medic, Vera Babnik in Angela Gartner.

Vseh deset let pa hodijo na izlete še dr. Ančka Gros, Anica Zmavec, Angelca Majerle, Miro Znidaršič, Ida Pangaršič, Maks Čoš, Ivan Čerček, Matilda Šafer, Ančka Tomšič, Marjana Kink, Sonja Pestotnik, Ivan Pavšič, Marica Ferjan, Ljubo Stojanovič, Barbka Blatnik, Hinko Babnik, Janko Tavčar, Mara Kršinar, Slava Jenko, Olga Černe, Francka Zabukovec, Milica Špenko, Vera Babnik, Cvetka Dolšak, Zdenka Resnik, Olga Susman, Angela Gärtner in Ana Zlender.

Luka je preskromen, da bi sebe kaj

dosti omenjal. Toda vsa ta velika izletniška družina ve, kaj je naredil zanje. Iz nedelje v nedeljo, iz leta v leto jim odkriva Slovenijo in tudi slovenske kraje onstran meje. Ko sem prebiral dolg seznam izletov, sem se čudil, kje vse so z Luko na čelu že bili. Skoraj zavidam vsem tistim, ki so se stalno udeleževali teh izletov, kako dobro poznajo Slovenijo, naše najlepše koticke, ne pa le ceste, mesta in gostilne. Ves seznam izletov je predolg, da bi ga objavljali, prav pa je, da objavimo le del, le izlete v letošnjem letu:

- Celje — Anški vrh — Tremerje — Šmohor — Laško.
- Mirna — Vesela gora — Apno — Nebesa — Murenc — Sentjanž.
- Turjak — Osolnik — Rob — Primož — Lužarji — Rakitna.
- Samobor — Veliki dol — Japetič — Zumberak — Vodice.
- Stahovica — Gozd — Črnilec — Poljana — Tuhiinj.
- Miren — Trstelj — Komen — Dutovlje — Štanjel — Sežana.
- Velenje — Cirkovci — Graška gora — Šentvid — Mislinja.
- Železna Kapla — Lobnik — Ojstra — Kanja — Gore — Ljubelj.
- Korensko sedlo — Šmohor — Belo jezero — Špital — Osvaldiberg.
- Ivančica — Kalnik — Varaždin — Grebengrad — Ham — Belec.
- Ukve — Ojstrnik — Zahomska planina — Bartolo — Trbiž.
- Prekmurje in Slovenske gorice (drugi del Prekmurske transverzale).
- Beljak — Ariach — Wöllarnnock — Badkleinkirchheim — Trg.
- Kravec — Kalški greben — Kokrško sedlo — Kamniška Bistrica.
- Velika planina — Konj — Koroška Kamniško sedlo — Kam. Bistrica.
- Celovec — Trg — Krka — Hochosterwitz — Magdalenska gora — Gospa Sveta — Šenturška gora.
- Trbiž — Rezija — Terska dolina — Žaga — Tolmin.
- Sivec — Druckerhütte — Svinška planina — Djekše — Kneža.
- Andrejev dom — Črna — Pikovo sedlo — Peca — Topla.
- Velika planina — Konj — Presedljalj — Kamniška Bela — Kam. Bistrica.
- Ovčja vas — Grego — Poldanska špiča — Trbiž.
- Luče — Loka — Raduha — Grohat — Rogovilec.
- Korensko sedlo — Šmohor — Poludnik — Ziljska in Rožna dolina.
- Radlje — Kapunar — Remšnik — Pankracij — Kaplja.
- Livek — Kuk — Kolovrat — Lig — Brda — Sabotin.
- Rogovilec — Robanov kot — Knez — Strelavec — Logarska dolina.
- Rudno polje — Tošc — Uskovnica — Stara fužina.
- Hahljiči — Obruč — Rečina — Jelenje — Klana.
- Begunje — Draga — Planinica — Poljska planina — Završnica.
- Poljane — Malenski vrh — Blegaš — Farji potok — Zali log.
- Ljubelj — Slovenski Plajberk — Strugar — Zingarica — Svetna vas.
- Poljane — Bukov vrh — Kopačev vrh — Sela — Polhov Gradec.
- Vipava — Furlanova pot — Abram — Nanos — Razdrto.
- Ob Krki od izvira do Žužemberka.
- V neznano: Sv. Gregor nad Sodražico.

Se eno novost je pripravil Luka o čar za letošnji jubilejni izlet v neznano: anketo. Treba je bilo odgovoriti na 31 vprašanj (zadnje je bilo: Kam gremo danes na izlet?), ki so bila hkrati nekakšen preskus znanja o naših krajih, ki so si ga planinci pridobili na dosedanjih izletih. Zapišimo samo nekaj vprašanj iz ankete!

— Na prvi izlet na Šmohor smo šli iz Celja prek nekega vrha. Katerega?

— Kras smo prehodili in prevozili po dolgem in počez. V katerem kraju smo se najbolj približali državni meji?

— Na prvem avtobusnem izletu smo obiskali Belo jezero, nazaj grede pa se povzpeli na zelo razgledno točko. Katero?

— Izlet v Rezijo je bil enkratno doživetje. Obiskali in ogledali smo si vse, zato napišite, kateri je glavni kraj v tej dolini!

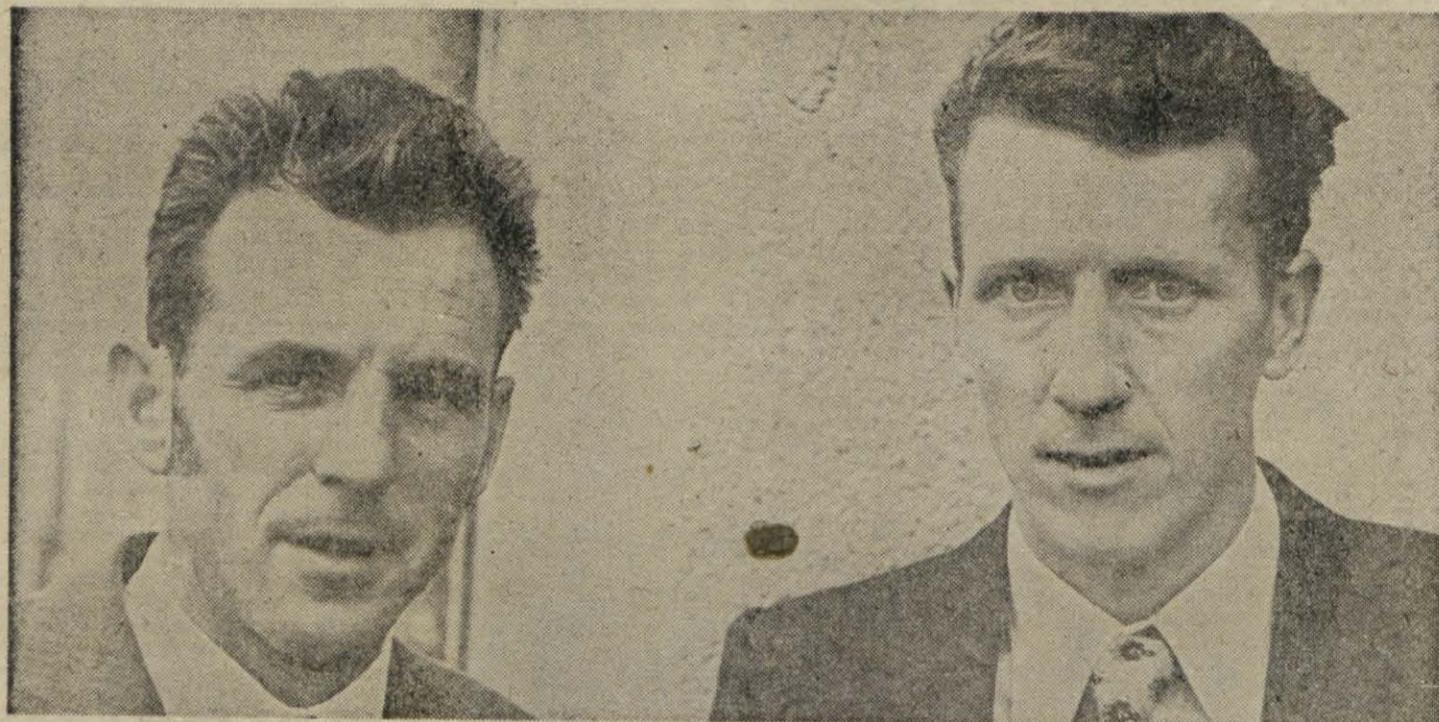
— Peco deli meja na dva dela. Avstrijskega smo obiskali predlanskim, letos pa našega. Za koliko je naš višji od avstrijskega?

— Čeprav je bilo sredi avgusta, pa smo vendar gazili sneg do kolen, ko smo se iz Loke prebijali čez Durce h Grohatu. Koliko jih je doseglo vrh Raduhe?

— Letošnji obisk na Koroško je bil rekorden in kar dvajsetkrat smo prepeljali mejo. Kateri je bil cilj na zadnjem izletu?

Naj bo dovolj. Nedeljski jubilejni izlet v neznano, k Sv. Gregorju, je bil za neutrudnega Luka Kočarja praznik in priznanje.

ANDREJ TRILER

JAKIČ METOD (levo) je predsednik turističnega društva Sv. Gregor, razen tega pa član različnih drugih društev, rožiser, kmet, izdelovalec suhe robe itd. V tem kraju na Slemenih je med najaktivnejšimi in prav njemu gre največja zasluga, da je bil sprejem za ljubljanske izletnike tako prisrčen. Pomagal pa mu je tudi Ciril Adamič (desno), prav tako kmet po poklicu

Hladen številčni podatek, ki morebiti ni čisto natančen, je pa vendarle blizu resnici, nam pravi, da premore republika Slovenija nekaj čez sto tisoč otrok, starih od treh do sedmih let. Zakaj to? Zategadelj, ker bomo v pričujočem spisu govorili o pisanju oziroma o literaturi vsake vrste za najmlajše državljane, poleg tega pa še o tako imenovanem tisku za njihove malce starejše vrstnike. Beseda bo potem takem o knjigi. Otrok začne pri treh letih, in že precej prej, knjigo gledati (slikanice), pri sedmih jo začne brati (pravljice, knjige, ko začnejo postajati besedilo pomembnejše od ilustracije), v naslednjih letih se hoče že informirati iz periodičnega tiska.

To vemo iz svojih izkušenj in iz najbolj preprostih teorij o duševnem, kulturnem razvoju otrok. A zakaj se potem posebej lotevamo zadeve, ki je jasna kot beli dan? Zato, ker kaže, da je nekaj narobe. Med zunanjimi znamenji se zamilimo samo ob tem, da so naši najmlajši začeli skrbeti celo množične in politične organizacije: o knjigi za otroke in o mladinskem tisku so že govorili na zvezi prijateljev mladine, na socialistični zvezi, zadeva je prišla tudi na najvišjo stopnjo, v prosvetno-kulturni zbor slovenske republiške skupščine.

OTROKU ZAVLADALO PORABNIŠTVO

Nekaj mora biti tedaj zares kritično, da smo se hipoma zdrznili ob tem, kaj in kakšne kakovosti ponujamo najmlajšim bralcem. Idealistično bi rekli, da se je zbudila družbena vest oziroma spoznanje, kako smo skrb za zdravo kulturno rast najmlajših otrok — pa naj se sliši to še tako frazersko — zanemarjali. Če smo odkriti: kdo pa sloh ve, koliko slovenski otrok bere; kdo sploh ve, kaj bere in po kakšni poti prihaja slikanica, otroška knjiga, mladinski tisk do njega? Zgovoren je že samo podatek, da se kljub vse večjemu številu slovenskih otrok število na leto izdanih knjig zanje in naklada posameznih slikanic, knjig in tiskov vztrajno manjšata. Kaj pomeni dalje resnica, da je ilustracija o tem, kako bi vsak slovenski otrok dobil na leto vsaj eno samo knjigo, neuresničljiva? Ob tem bomo nujno zadel ob vprašanje dobre in slabe knjige oziroma literature za otroke, dobre knjige, ki je je vse manj, in slabe (zadnji čas je namreč postalo nadvse aktualno vprašanje šunda, plaže, kiča), ki je je čedalje več. Zadel bomo torej ob zgolj trgovske račune, to pa nazadnje pomeni, da je zakon površnega porabništva zavladal tudi tistim, ki so najmanj močni: otrokom. S tem ne izrekamo nikakršnega dušebrižništva, temveč samo zaznavamo nekatera dejstva tega trenutka. Zakaj poskusim o razmejevanju med vrednim in ne vrednim v literaturi in pisanju se niso obneli, to so nam dovolj očitno pokazali zakoni o posebni obdavčitvi tako imenovanega šunda, plaže in kiča.

NAJMLAJŠI — NERENTABILNI KUPCI

Moramo reči, da je bila družbena skrb za izdajanje otroške in mladinske literature ter tiska po vojni zaupana večidel ljubljanski Mladinski knjigi. Prav ta založba pa se je zadnje čase pri izdajanju knjig za otroke in mladinskega periodičnega tiska znašla v velikih težavah. Od založnika, ki ga je novi gosposki sistem v vsem izenačil z drugimi gospodarskimi panogami, slišimo, da mu izdajanje knjig za otroke in periodičnega tiska za mladino prinaša čedalje večje gnotne izgube. Če je to res, se moramo kajpak vprašati, zakaj je naš najmlajši otrok znenada postal tako nerentabilen kupec.

Poslušajmo najprej nekaj mnenj, ki smo jih lahko slišali na nedavni seji komisije za tisk pri zvezi prijateljev mladine.

Branka Jurca:

»Za slikanice in literaturo za najmlajše bje že zadnja ura. Trg je preplavljen z otroško literaturo druge vrste. Spomnimo se, da je še pred leti Mladinska knjiga izdajala knjige za otroke v velikih nakladah in v precejšnjem številu. Lani ni izdala nobene knjige te vrste, naklada pa se nenehoma manjša in se je spustila že do pet in celo tri tisoč izvodov. Seveda je potem razumljivo, da na primer slikanice prinašajo zalozbi izgube, ki jih deloma blažijo z visokimi cenami. Nastaja torej vprašanje, kako priti s knjigo in tiskom do otrok oziroma do njihovih staršev. Ob tem pa bi morali tudi kaj storiti, da slikanice in knjig za otroke in mladino ne bi izdajal kdorkoli si kaj takega zamisli, izdajal seveda zaradi dobička. Dandanes jih res lahko izdaja vsakdo, omenim samo Jugoreklam, in tako izhajajo kvalitetno in estetsko popolnoma neustrezna dela, čeprav je seveda o kvaliteti zelo težko govoriti.«

OTROŠKI KNJIGI BIJE ZADNJA URA

MENDI

KDO JE KRIV ZA ŽALOSTNE NESMISLE: ZALOŽBE, DRUŽBA, TRGOVINA?

Martina Šircelj, ravnateljica Pionirske knjižnice:

»Sploh ne drži, da slovenska otroška in mladinska knjiga ne bi imela dovoljšnega trga, zlasti zdaj, ko imamo malo šolo. Zanj bo narejen načrt, po katerem naj bi imela vsaka mala šola tri sto del stalno na voljo.«

ZAPLETENA POT

Pot otroške in mladinske knjige ter tiska do številnih potencialnih kupcev je kaj zapletena, očitno pa so pri tem odpovedali sami »proizvajalci« takšne literature. Otrok, ki nima posebno kulturno izobraženih staršev, se s slikanico, knjigo ali časopisom sreča v družbeno organiziranih okoljih: v vrtcu, mali šoli, v šoli. Toda koliko slovenskih otrok — to nam bi lahko natanko povedala statistika — ostane prikrajšanih za te oblike socialnega združevanja? Kako tem otrokom, zvečine v najbolj zaostalih krajih in najbolj revnih družinah, priti blizu s slikanico ali knjigo? Kako njihovim staršem s plitvimi žepi povedati, da otroci literaturo potrebujejo že zelo zgodaj? In kako jih nazadnje prepričati, da ni vseeno, kakšno literaturo potrebujejo?

Martina Šircelj:

»Ko Pionirska knjižnica sodeluje z javnimi in šolskimi knjižnicami, jim skuša svetovati nabavo del, ki so po našem mnenju primerna, druga po odsvetovanju. Tistih knjig, ki jih lahko priporočamo, pa je tako malo, in onih drugih tako veliko, da se že vprašujemo, ali bomo nazadnje pristali v čisti praznini. Če ne bi bilo na voljo kvalitetnih tujih slikanic, bi lahko vrata naše ustanove zaprli. Zakaj so šle nekatere založbe pri izdajanju literature za otroke in mladino (Pomurska založba, Državna založba Slovenije, Jugoreklam) na tako nizko kvaliteto? S tem onemogočamo bravnice že vnaprej, določamo jim, kaj bodo brali, ko bodo stari dvajset let.«

Toda vprašanje moramo načeti pravzaprav drugače: pri resnici, da dobrih, tako imenovanih »primernih« knjig — če že vztrajamo pri preganjanju kvarnega blaga — sploh ni. Podatek, da Mladinska knjiga, izvoljena in poklicana za izdajanje otroške literature, lani ni izdala nobene takšne knjige, je sam po sebi zgovoren. Svoj letni program za otroke krči, svoj delež za odrasle (tu pa je konkurenca številnih drugih založb že tako velika) pa veča. Ali lahko družba, če uporabimo ta še nedefinirani pojem, kakorkoli vpliva na založnike, ko je beseda o izdajanju knjig in tiska za otroke in mladino?

Predlog pisateljice Branke Jurce:

»Kaj vse lahko naš otrok dobi v roke? Vsi, ki slikanice in knjige izdajajo,

imajo svoje založniške svete, ti seveda določajo založniški program. Z delegatskim sistemom bi lahko dosegli, da bi imeli pri teh svetih svojo besedo tudi vsi, ki jim je kaj do dobre otroške in mladinske literature. Tako bi lahko zamajili slabo, ločili pa se vprašanja, kako bi več dobrega natisnili. Morda bi bilo prav, da bi Mladinska knjiga kot vodilna založba za otroško in mladinsko knjigo pretresla to vprašanje. Potrebno bi bilo več načrtnosti, da se naši otroci ne bi oskrbovali s pogrošno literaturo z ulice.«

VSAK, KOT SE MU ZLJUBI

Janez Mušič, urednik, Mladinska knjiga:

»Vprašati se moramo, kak program ponujamo našim najmlajšim bralcem in kako jih s knjigo doseči. Glede založništva in mladinskega tiska nasploh bi morale posamezne redakcije bolj iskati stike z otroki in s praktiki, da bi tudi ti imeli svojo besedo pri založniških programih. Ob letošnjem mednarodnem letu knjige in prvem slovenskem knjižnem sejmu bi bilo dobro narediti analizo, kaj trenutno premore naš knjižni trg za otroke in mladino in kaj jim ponuja, kdo izbira knjigo za našega otroka. Če pogledamo naše samopostrežbe ali kioske, postojanke, kjer je moči kupiti slikanico, bomo videli, da tistega človeka, ki slikanice izbira, nihče ne bo prepričal, naj gleda na kvaliteto. Gledal bo na rabat, na ceno, na dobiček, skratka.«

In tako se dogaja nesmisel, da dobra domača, slovenska knjiga ali slikanica kupcu ni dosegljiva in da morajo za nas skrbeti pravzaprav založbe (velikokrat dvomljive vrednosti) iz Hrvatske ali Srbije. Na pulih naših trgovin, kioskov in knjigarn stoje kupi nadvse kričečih, barvno razkošnih, v resnici pa cenjenih slikanic.

Samo za ilustracijo smo povprašali v osrednji ljubljanski Nami tovariša Megliča, ki skrbi za otroški oddelek slikanic, knjig, barvank. Na leto prodajo tu kakih petdeset tisoč izvodov knjig za otroke. Konkretno vprašanje: zakaj v dokaj pisanem izboru ne prodajajo tudi slikanic Mladinske knjige.

PRODAJAMO KOMERCIALNO BLAGO

»Po mojem mnenju so pri Mladinski knjigi prepozno začeli prodajati svoje slikanice v trgovinah. V naši trgovini smo ugotovili, da slikanica Mladinske knjige ni komercialna. Knjige kupujejo otrokom starši, in ti izbirajo komercialno blago, predvsem žive barvne foto-

KAJ ODLOČA PRI OTROKOV IZBIRI: Res samo žive barve, trde platnice, cena in modna snov?

grafske slikanice o živalih, avtomobilih, letalih itd. Domače, slovenske slikanice so bolj abstraktne, barvno blede, niso zadosti pisane. Načeloma pa se slikanice Mladinske knjige ne otepamo, saj imajo svoj oddelek tu; vendar je prazen. Tudi bi jih povprašal, kdaj je bil nazadnje njihov predstavnik pri nas. In še to: slikanice, ki jih prodajamo, so poleg večje živosti tudi cenejše. In da ne bo nesporazuma, ker nam očitajo, da prodajamo kičaste ali kake slikanice že, prodajajo jih tudi v knjigarnah Mladinske knjige, ker so tudi tam spoznali, da so bolj komercialne kakor domače.«

Tako torej. Pri tako občutljivem vprašanju, kot je prvi otrokov stik z literaturo, ima prvo besedo očitno trgovina. Zato ni čudno, če socialistična zveza, njena sekcija za problematiko mladinskega tiska, ugotavlja z nadvse preprosto metaforiko: »Se koklja skrbi za svoje piščance, pri nas pa skrb za duševno rast mladih pogosto odriavamo...«

Ob ugotovitvah, da naše založbe izdajajo vsako leto manj knjig za najmlajše, vsako leto v skromnejših nakladah, da torej, če logično pomislimo, otroci čedalje manj dobivajo v roke (kolikor seveda te knjige ne nadomešča kič ali šund, ki ga nekontrolirano izdaja, kdor hoče zaslužiti), ob vsem tem so še bolj upravičene besede profesorja Marijana Tršarja:

»Otrok bi se moral nenehoma gibati med kvalitetnimi slikanicami, knjigami, pa naj bo to doma, v vrtcu, šoli, na klinikah itd. Otroku bi morali prepuščati več odločanja pri izbiranju knjig, pridobivati pa bi ga morali z novimi prijemi, presenečenji, pisanostjo. Kaj smo v tem pogledu naredili? Zelo malo ali nič. Kot primer naj samo povem, da društvo slovenskih likovnih umetnikov nikdar ne pripravi kakšne razstave mladinskih in otroških ilustratorjev.«

Sklep se vsiljuje sam po sebi: v Sloveniji imamo dokajšnjo najmlajšo populacijo od treh do sedmih let (čez sto tisoč), še številnejšo šolsko od sedmih do štirinajstih let (218.000). Pri zadnji naletimo še na vprašanje mladinskega tiska, a to je vredno posebne obdelave. Ob takem številu in ob resnici, da so prav otroci nadvse zvesti bralci, tudi potencialni bralci za pozneje, bi seveda pričakovali pravi razcvet otroške in mladinske literature, velike naklade, poslovno donosnost. V resnici pa je čisto narobe. Kdo je tedaj kriv? Založbe, uredništva, trgovina?

HERMAN VOGEL

MORILCA JE IZDAL POŽAR

PO PETKRATNEM
UMORU
SE ZLOČINEC
NI POBOLJŠAL.
DELAVCI
MARIBORSKE UJV
SO GA ODKRILI —
SEDEM LET
POZNEJE

Tistega januarskega dne 1966. leta je Marija Repa obiskala domačijo svojega očeta v Jareninskem dolu. Vrata so bila zaklenjena, zato je stopila na zaboj in pogledala skozi okno. Na postelji je opazila negibnega očeta.

Pismonoša se je prejšnje

dni nekajkrat ustavil pri domačiji, ker pa so bila vrata zaklenjena, je časnike porinil kar skozi špranjo. Nič pa ni sumil, da leži v samotni kmetiji, v Jareninskem dolu hišna številka 57, kar pet trupel. Našli so mrtvega hišnega gospodarja 72-letnega Antona Repo, njegovo 46-letno gospodinjico Alojzijo Sluga, 52-letne-

ga podnajemnika Antona Šprajca ter 59-letnega Jakoba Petroviča in njegovo 52-letno ženo Marijo, ki sta prišla tistega usodnega dne k Šprajcu na obisk.

ZAŽGANI DOKUMENTI

Neznanec s pajdaši se je najbrž splazil najprej v sobo,

kjer je stanoval Repa, je takrat poročal naš tednik. Nekatere okoliščine so dale slutiti, da je bil zločinec v hiši precej znan, hkrati pa so preiskovalci domnevali, da gre za prekaljene storilce, saj so — če jih je bilo več — spetno zabrisali za sabo vse sledove, zažgali pa so tudi nekaj dokumentov posestnika Antona Repe.

Samotna kmetija v Jareninskem dolu je molčala in molčala. Novinarji so se nepojasnjenega zločina včasih spomnili in poskušali so v svojih člankih obnoviti vse, kar se je dogajalo usodnega januarskega dne (ali noči) v Jareninskem dolu. Na zločin pa so nenehno mislili tudi mariborski preiskovalci.

Po zločinu so se raznesle govorice, da so to storili najbrž ljudje, ki so kasneje pobegnili čez mejo. Repova kmetija naj bi bila nekakšen štab tihotapskih tolpe, ki so morda s krvavim obračunom hoteli narediti zadnji račun. Blizu je bila državna meja, zato so bila taka predvidevanja še kar verjetna.

V nekaj tednih so mariborski preiskovalci zaslišali okrog dvesto ljudi, ki bi lahko imeli kakršnokoli zvezo z zločinom. Ugibanja, ki so jih objavljali tudi časniki, niso pomagala priti zločincem na sled. Tako smo v tistih dneh po zločinu slišali:

— Zakaj sta zakonca Petrovič prav tega dne obiskala Jareninski dol? Ju je kdo zvalil? Kdo je bil človek, ki je štirinajst dni pred zločinom obesil na vrata njunega stanovanja v Ptujju prekrižano živalsko kost? Kdo je grozil Petroviču, da ga bo spravil s sveta?

— V Šentilju so prijeli 19-letnega Marka Zoriča iz Zagreba. Pri njem so našli beležnico, v njej pa naslov Jareninski dol 17. V beležnico je najbrž pred dnevi zapisal: »Bio sam krvav od pete do glave...«

— Še leto pred zločinom je stanoval pri Repi nepridiprav, ki se je z gospodarjem na smrt skregal. Nato je odšel v neznanost. Preiskovalci so se potrudili in ga našli — na dan zločina je bil v zaporu.

— Sumili so žensko, ki je večkrat delala na Repovi kmetiji. V sredo popoldne, očitno nekaj ur po zločinu, je bila spet pri Repovi hiši. Preiskovalcem je izjavila, da je videla na vratih listek, na katerem je pisalo: »Odšli smo v mesto«. Listka niso našli.

UBIJAL JE MLADENIČ

Okrog 1500 ljudi so v slabih sedmih tednih zaslišali mariborski preiskovalci zaradi zločina v Jareninskem dolu, toda pravi jim ni prišel pred oči.

Po skoraj sedmih letih pa je prišel v roke pravice pravi. To je Drago Božičnik, ki

je zdaj star 25 let, ob zločinu pa mu je bilo komaj osemnajst let. Dobra dva meseca po krvavem zločinu je odšel storilec na odsluženje vojaškega roka, zato preiskovalci nanj niso sumili, poleg tega pa so se bolj nagibali k mnenju, da je bilo storilec več, saj so na žrtvah našli kar 82 vbodljev z nožem.

Predvsem takrat ni nihče domneval, da je tako gnusen zločin storil osemnajstletni mladenič.

Drago Božičnik, po poklicu kovinostrojar, ki je bil zaradi vlomov že 1966. leta kaznovan na dve leti in šest mesecev zapora, je imel tudi po odsluženju vojaškega roka veliko opravka s sodišči. Čeprav je delal v Tovarni avtomobilov Maribor in čeprav je kot zastopnik zavarovalnice Sava v Mariboru kar dobro zaslužil, je še naprej vlamljjal. Pri tem mu je pomagal sosed Leopold Kresnik. Tako sta vlomila v zavarovalnico Maribor in v podjetje Projekt. Sledove sta zabrisala tako, da sta po storjenem dejanju zanetila požar. Prav tako kot zločinec v Jareninskem dolu!

SEDEM LET DO RESNICE

Zaradi vloma pa so prijeli in obsodili le Kresnika, ki je dejanje priznal, ni pa hotel izdati svojega pajdaša. Poleg tega je Kresnik vseskozi zatrjeval, da je le vlomil, požar pa je zanetil nekdo drug?

V pogovorih s pričami in Leopoldom Kresnikom so preiskovalci šele letos odkrili, da je pri vlomih in požarih sodeloval Drago Božičnik. Vlomilca sta se namreč prej dogovorila, da se ne bosta izdala. Ko je bil Kresnik na prestajanju kazni, je Božičnik skrbel za njegovo ženo, v zapor pa mu je pošiljal denar.

Preiskovalci pa so tudi ugotovili, da je Božičnik poznal Antona Repo, spomnili so se tudi, da je storilec v Jareninskem dolu po dejanju prav tako zanetil požar, morda je hotel celo zažgati domačijo, zato je bilo jasno, da imajo v rokah petkratnega morilca. Božičnikova mati je tudi povedala, da je že dolgo poznala Repo, ki jo je hotel za ženo. Nekaj časa je celo gospodinjala pri njem in v tem času je domačijo večkrat obiskal tudi njen sin Drago. Torej so bile domneve, da je zločinec dobro poznal razmere v hiši, pravilne. In zakaj je ubijal osemnajstletni mladenič? Očitno je hotel ubiti le Antona Repo, morda zaradi ljubosumja ali koristoljublja, ker pa je bilo takrat v hiši več ljudi, je vihtel z nožem tako dolgo, dokler ni spravil s sveta zadnje priče.

Resnica je prišla na dan čez sedem let. Zločinec je dejanje priznal, preiskava se nadaljuje.

DRAGO ŠTERBENK

OKUS PO MILIJARDAH

Premoženje državljanov Jugoslavije je postavljeno pod drobnogled. Odkar je bilo izrečeno, da žive med nami milijarderji (državljan, ki premorejo tisoč starih milijonov, ali vsaj dobršen del te vsote), uganjamo, kateri državljani so to.

Iščemo milijarderje, najdemo le ljudi, o katerih bi težko rekli, da so siromašni. In ker ne najdemo drugih, sproščamo svoj gnev nad njimi, čeprav so v redu plačali davke in hišo — ničesar ukradli. Zraven pa si privoščimo še precej nedostojnega namigovanja in ugibanja.

Dragoslav Stefanović, sodelavec revije »92« (časopis za kriminalistiko in kriminologijo, Beograd), je avtor članka z obetajnim naslovom »Kdo so naši milijarderji«.

Med drugim pravi: »V Ljubljani govore — celo v nekaterih uradnih krogih — da živi v Sloveniji trinajst milijarderjev. Med njimi je tudi univerzitetni profesor, o katerem pravijo, da ima v neki švicarski banki 600.000 dolarjev.«

Torej nekaj govore, neki anonimni milijarderji, neki profesor, menda ima, v neki banki... Namesto natančnih podatkov ulične čenče, povrh vsega hudo napihnjene.

Iskalec milijarderjev v istem članku poroča, da so »Slovenci pred davkarji pravi mojstri v prikrievanju imetja, ki ga niso pridobili z osebnim delom«. Človek bi pričakoval, da bo sledila grmada statističnih podatkov, pa primerjava z drugimi republikami. Pa nič, avtor modro ostaja pri svoji površni ugotovitvi.

Milijarderji, ki jih obljublja naslov njegovega članka, pa ostajajo skriti, anonimni, neznani.

»Čik«, revija, ki na svojih straneh razgalja ne ravno preveč čedna ženska telesa,

je sklenila, da bo razgalila tudi jugoslovanske milijarderje.

Šla jih je iskat v Divčibare. To, kar je našla, je potem pokazala svojim gledalcem in bralcem pod naslovom »Predstavljamo vam vile naših javnih delavcev«.

V barvah so poslikali in natisnili vilo generala Djura Deštroviča, vilo inženirja Kovačevića, nadzornega organa za progo Beograd — Bar, in vilo Dragana Bataveljića, nekdanjega predsednika odvetniške zbornice Srbije in Črne gore.

V spremnem besedilu so te vile imenovane »spomeniki milijonske vrednosti«, govor je tudi o razkošju itd.

In vile? No, slike vil zaslužnih mož v reviji Čik bi lahko ilustrirale kvečjemu morebitno pisanje o slabem okusu uglednih mož. Njihove počitniške hišice so namreč daleč od dobre arhitekture pa prav blizu kičasti arhitekturi. Seveda so te hišice milijonske vrednosti, a staramilijonske, še celo hudo staramilijonske.

A prosim lepo, naslikajmo vse te hišice in objavimo imena njihovih lastnikov v mastnih črkah, če je z njimi res kaj narobe, če so denar zanje ukradli, če so ga prigoljufali. O tem v reviji Čik ni nobene besede.

Prav nedostojno se zdi znašanje nad lastniki počitniških hišic, ki so v resnici vse prej kot vile. Znašajmo se nad tistimi, ki kradejo, goljufajo, poneverjajo, izrabljajo svoj položaj za osebne koristi. Zapišimo njihova imena in položaje, povejmo, česa so osumljeni ali česa so krivi. Anonimno namigovanje in zapisovanje pouličnih čenč ali takšno sprenevedanje, kot si ga je privoščila revija za razgaljanje »Čik«, pa je vse prej kot dostojno.

Je žaljivo in tudi kaznivo.

JANEZ KAJZER

1000000

Prijatelj, ni se mi zmešalo. Vedel sem od vsega začetka, da se bo lepega dne slabo končalo. Vedel sem. In zdaj sem tako rekoč lump. Kaj tako rekoč, lump sem, brez tako rekoč. Pa čeprav sem si pošteno prizadeval, da ne bi zabredel predaleč. Videli boste, trudil sem se. Kljub temu pa pa se je pred mojim pragom nabralo preveč prekrškov. Pošteni občani ne delajo prekrškov, zato je zadeva jasna.

ZA ZAČETEK DVOJNI PREKRŠEK

Vemo, da je carina (poleg policije, seveda) edina ustanova, ki vzame svoje delo zares. Krvavo zares. Ustanova, ki se drži predpisov, pa kakršni že so, modri ali nesmiselni.

Ta hvale vredna vrlina ima svojo dobro stran. Če bi pri nas vsi delali tako vestno, bi imeli najbrž že raj. Ker ga še nimamo, pomeni, da očitno vsi ne delajo tako. Ima pa tudi svojo slabo stran: človek zabrede na krivo pot, ne da bi se zavedel. Ko se zave, je že prepozno.

Začelo se je pred mnogimi leti. Takrat je bilo še dovoljeno nesti čez mejo le tri stare tisočake. Ob vrnitvi v domovino je segel carinik še v notranji žep suknjiča. Iz žepa je potegnil plačilno kuverto; dopoldne sem jo bil dobil v službi in pozabil nanjo. »Kaj pa tole, tovariš, a?« je pomahal carinik s sto starimi tisočaki pod nosom, »kaj pa tole?« Neumno sem skomignil z rameni: »Plača, saj vidite, ali pravilneje po novem — moj OD«. Ves denar je bil še v kuverti, natanko toliko, kolikor je pisalo na njej. Ampak prav to je bilo še bolj obremenilno. Torej je prekršek dvakraten: najprej prepovedano tiho tapljenje dinarjev v tujino in potem še prepovedano tihotapljenje dinarjev iz tujine. Kuverto z denarjem so zaplenili.

Ce vam prvega v mesecu zaplenijo plačo, je to že samo po sebi dovolj neprijetno. Še bolj neprijetno pa je, če vam morajo zato, ker so vam zaplenili plačo, zaseči tudi potni list in napisati ovadbo. Zoprne reči. Po dolgem posvetu in preverjanju podatkov je naposled šef izpostave vrnil kuverto s strogim opominom, da je to izjemoma in naj v prihodnje pazim, kadar bodo v službi spet delili plačo.

Od takrat vedno zelo pazim, kadar v službi delijo plačo.

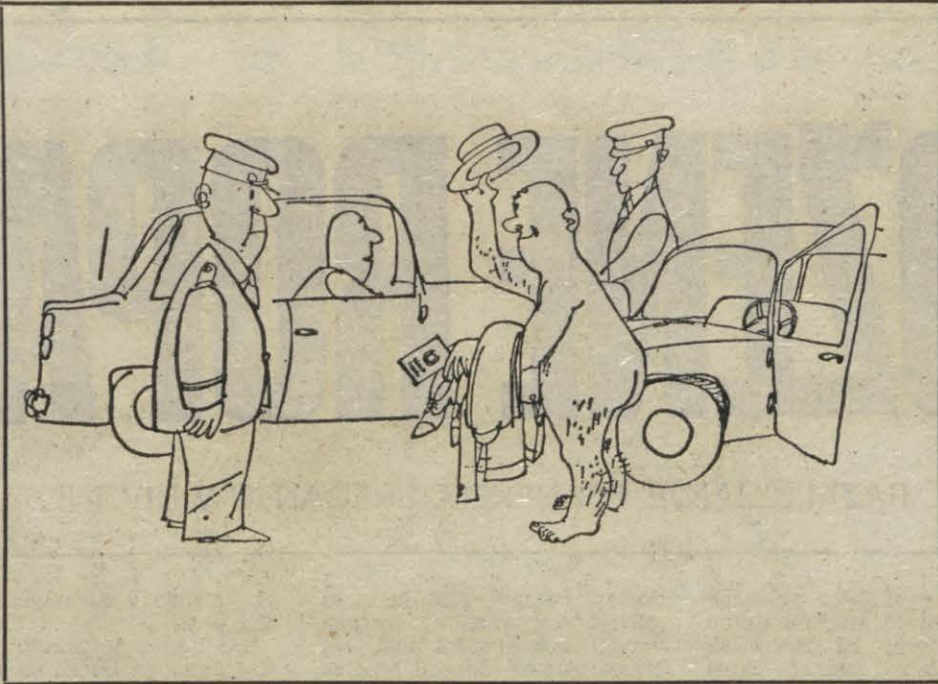
PREKRŠEK PO ČLENU 155

Potem se mi je v garancijskem roku pokvarila zapletena švicarska ura. S priloženim garancijskim listom, potrjenim pri domačem proizvajalcu, sem izpolnil carinske formularje za začasni necarinski izvoz ure v tovarniško popravilo. S carinsko pošto smo jo poslali v Bielle v Švico. Tri tedne kasneje je poštar prinesel popravljeno uro v zavojčku, na katerem je pisalo: CARINE PROSTO. Ura je pridno tiktakala, merila sekunde, minute, ure, dneve in ko se je kole dar na številčnici trikrat zasukal, se je spet oglasil poštar. Prinesel je poziv, da moram tega in tega dne na zaslišanje, če pa se ne bom odzval, me bodo pripeljali z milico (ljudsko, seveda). Uveden je postopek, ker nisem na začasno popravilo izvožene ure v določnem roku spet uvozil. Postopek o prekršku ... po 6. točki 155 člena carinskega zakona na podlagi 24. člena zakona o carinski službi, 157. člena carinskega zakona ter 131. člena v zvezi s 35. členom TZ o prekrških ...

Na, pa sem bil spet tam, čeprav sem ves čas vestno pazil, kadar so v službi delili plačo.

Na zaslišanju so vse po vrsti lepo zapisali. Najprej generalije. Ime, priimek, rojstne podatke, stanujoč, zaposlen, ime očeta, matere, poklic, izobrazba. Nato so zapisali, kot sem pripovedoval, kako je bilo: ... pokvarila, garancijski list, izvozil, poštar, carine, prosto ... Ko sem končal, so me vprašali, kaj lahko povem v zagovor. In sem še enkrat od začetka ponovil tisto, kar so že zapisali. Ali lahko svoje trditve dokazem? Ja, praznih poštinih ovitkov pa res ne hranim (vidite, kako ga človek polomi!). Edino, kar sem lahko pokazal v dokaz, je bila popravljena ura, ki je ustrezala opisu na izvozni deklaraciji. Da bi dokazal svojo dobro voljo, sem naposled predlagal, da sem pripravljen uvoziti iz Švice še eno tako uro brez carine, če bo to olajšalo postopek. Pa so rekli, da to tudi ne gre.

Cez nekaj tednov sem prejel na dveh tipkanih straneh odločbo, da se postopek ustavi, z obrazložitvijo, da je ... »obdolženec dokazal, da je začasno izvoženo blago prejel iz inozemstva pred izdajo odločbe o prekršku, razen tega pa je glede na osebne lastnosti obdolženca in okoliščine, v katerih je bila ura vrnjena, pričakovati, da obdolženec

PROSIM ZA MILO SODBO

ŽAL POSEBNIH PREDPISOV ZA POZABLJIVE IN
POVRŠNE OBČANE ŠE NI

ne bo delal prekrškov, tudi če se kazeni izreče ...

No, pa sem jo spet za las zvozil.

Od tedaj vedno zelo pazim, kadar v podjetju delijo plačo, in pregledam vse, kar prinese poštar na dom. Pa mislite, da to zadostuje?

OBČANOVA DOLŽNOST JE, DA PREGLEDA POTNI LIST

Bilo je ob vrnitvi iz Cervinije. Peljali smo se z avtobusom, med carinskim pregledom na meji je carinik zahteval moj potni list (jasno, čigav pa!).

»Kako pa vaš avto?« je vprašal, ko je polistaval po njem.

»Dobro, hvala,« sem rekel. »Dobro teče.«

Cariniku je bilo vseeno, kako teče, hotel je vedeti, kje ga imam.

»Doma,« sem rekel že malce preplašen; zaskrbelo me je, da ga je medtem morda kdo ukradel, ko tako sprašuje.

»In kdaj ga mislite izvoziti?« je strogo vprašal carinik.

»Sploh ga ne mislim, čemu naj bi ga izvozil!«

»Zato, ker ste ga uvozili samo začasno.« Carinik je pokazal zadnjo stran potnega lista, kjer je bil res žig, kakršnega pritisnejo na meji zdomcem, ko pridejo z avtomobilom tuje registracije na obisk v domovino.

»Čakajte,« sem ugovarjal, »tega žiga nisem jaz udaril sem noter. To je neumna pomota. Moj avto je povsem zakonito kupljen v Ljubljani, imam vse dokumente ...«

»Vi le imejte dokumente, ampak tale avto, ki ste ga tule uvozili in za katerega ste zadolženi,« — carinik je z dlanjo potkal po zadnji strani potnega lista — »tale avto čimprej izvozite, drugače boste kaznovani!« Vrnil je potni list in uradno salutiral.

So vam že kdaj rekli, da morate izvoziti avto? Preneumno. Sprva smo se vsi hahljali. Še dobro, da sem »zadolžen« samo za avto, kaj če bi me »zadolžili«, da moram izvoziti ladjo? Ali reaktivno letalo? Ali ekspresni vlak? Potem so se vse bolj hahljali samo še drugi, mene pa je po malem začelo skrbeti. Takoj naslednji dan sem šel na obmejni prehod, kjer so pomotoma udarili žig. Pa niso hoteli nič slišati. Oni se že ne motijo. Oni že ne! Če je bilo kaj narobe, ki bi moral opozoriti takoj na kraju samem. Ne pa zdajle, po tolikem času. Nič, izvoziti avto, pa amen!

»Ampak ljudje božji, kakšen avto, zmotil se nisem jaz, temveč vi. Zakaj naj potem jaz trpim posledice? To mi povejte!«

»Vaša dolžnost je, da kontrolirate potni list,« so rekli. »Kam bi pa prišli, če bi vsakdo s takimi žigom prišel in rekel, da smo se zmotili, a?« Pa še prav so imeli. Po svoje prav.

Prijatelji so svetovali, naj potni list »izgubim«. Šel sem na odelek za no-

tranje zadeve in vse po pravici povedal (to je šele sumljivo). Rekli so, da potnih listov ne zamenjujejo kar tako, naj zadevo uredim s carino. Če to ni hudič! Zadnjič sem bil v postopku, ker bi bil moral nekaj uvoziti, zdaj moram izvoziti — kot da sem kakšna bankrotirana uvozna izvozna firma.

Končno sem se moral obrniti na najvišje mesto, da so mi verjeli in nesrečni žig uničili.

Od tedaj sem skoraj že bolešno previden: vsakokrat pogledam, kaj mi žigosajo v potni list, pazim, kadar v podjetju delijo plačo, pregledam vse poštnje pošiljke, ure pa sploh ne pošiljam več na popravilo v tujino, čeprav ga še lomi. Vse zaman, prijatelji.

ZAKAJ NISTE PRIJAVILI TEGA, ZAKAJ?

Med olimpijskimi igrami sem se odpravil v München. Kovček je bil že v avtu, potem smo po radiu slišali tisto o Izraelcih, pa sem potovanje preložil. Nekaj dni kasneje sem moral sredi dopoldneva na vrat na nos v Italijo. Komaj da sem še utegnil dvigniti z deviznega računa v banki lire.

»Imate tujo valuto?« je vprašal carinik na meji. Pokazal sem lire, skrbno jih je preštel. Koliko imam dinarjev. Nikoli ne vem, koliko imam denarja, tudi denarnice ne nosim (grda navada). Segel sem v zadnji hlačni žep, potem sva dinarčke skupaj preštela: sedemnajst jurjev, starih, seveda.

»Imate še kaj?«

»Kaj pa bi moral še imeti?«

»Pojdite z menoj!«

Aha, osebna preiskava. No, prav. Šla sva v nekakšno ropotarnico z metlami in vedri. Takšnale je torej ta reč. Carinik je začel pri ovratniku, pretipal podlogo, obrnil vse žepe, prebral vse zapiske in pisma, nato — hlače dol, jej, jej. Ko so bile hlače spet gor, je segel še v levi zadnji hlačni žep. V žepu je nekaj zašumelo:

»Zakaj niste prijavi tega, zakaj?« je zmagošlavno pomahal z nemškimi markami. Marka! Šele takrat me je prešinilo, pozabil sem jih bil v žepu. No, lepa reč, se že spet začnema ...

Carinik se je še pohvalil, da je to jutro že odkril nekoga s hašišem.

Denar so zaplenili in napravili zapisnik. Nič ni pomagalo sklicavanje na banko, na devizni račun, s katerega sem marke dvignil, dokazovanje, da nisem nikogar ogoljufal, ne države ne banke ne delovnih ljudi. Denar sem pošteno zaslužil na delu v tujini, ga pošteno prinesel v domovino, ga pošteno naložil v banko in ga pošteno spet dvignil iz te naše banke. Že prav, ampak nisem ga prijavil na meji! To pa je hud prekršek, ki mu bo sledila še denarna kazen v enakem dinarskem znesku.

PREDPISI IMAJO NAPOSLED VEDNO PRAV

Predpisi so predpisi. Predpisi natančno določajo, kaj se sme in kaj se ne sme, kdor jih krši, je kriv. Posebnih predpisov za pozabljive in površne občane še nimamo. To pa je najhujše, kajti pred zakonom in postavo se torej MORAM počutiti krivega. Kriv. Guilty. Lump.

Ljubi bog, koliko reči si moram zdaj že zapuščati: da pazim, ko v podjetju delijo plačo, da pregledam, kaj žigosajo v potni list, da preverim poštnje pošiljke, da mark z deviznega računa ne pozabim v žepu ... Dobro, to si bom zdaj zapomnil, krčevito bom pazil. Ampak, prijatelji, kdo mi zna povedati, kaj spet bom prihodnjič ...

Višim, da mi je usojeno ostati do konca dni sumljiv element. Tu ni pomoči. Zdaj je že dva meseca, odkar je bilo posredno obljubljeno, da bodo denar vrnili, in dva meseca, odkar je bilo na drugem mestu rečeno, da ga ne bodo in da bo za gotovo sledila še denarna kazen (ali zapor). Zadeva potuje najprej na devizni inšpektorat v Beograd. Beograd pa je, kot vemo, daleč. Zelo daleč.

Žlico, menazhko in odejo imam pripravljen. Kazni ne bom plačal, sem sklenil, ker se še ne čutim dovolj krivega. Za nič na svetu pa ne bi hotel zamuditi priložnosti, da se med pravim jugoslovanskim kriminalnim povprečjem prepričam, kako daleč sem pravzaprav zabredel.

Po svoje sem vendarle srečen človek, da lahko v času razkrinkavanja nezdravih pojavov, ko z vseh strani prihajajo samo poročila o nejasnih finančnih mahinacijah in dvomljivih poslih sam pripomorem k naši skupni stvari s povsem konkretnim, pa čeprav skromnim deležem.

MILAN MAVER

OGROŽENE ROPARICE

RAZMIŠLJANJE OB NEKEM SREČANJU V DIVJINI

Bilo je sredi poletja v Makedoniji. Dan se je prevešal čez opoldne, na čistem nebu je žarela rumena kroglja in žgala strma skalnata pobočja, delno porasla z gostim in skoraj nepretrdnim grmičevjem. Znoj mi je curkoma tekel z obraza, ko sem se prebijal skozi trnje. Korak za korakom sem napredoval v strmino. Reka na dnu soteske je postajala vse manjša in navpična skalnata stena se je počasi približevala. Upal sem, da bom po ozki in strmi zaseki med stenama premagal to vražjo oviro. Nizki, za gore neprimerni čevlji so tu in tam zdrsnili na gladki skali in telo se je instinktivno pritisnilo k steni. Ko se je utrip umiril, sem se pognal naprej. Šlo je hitreje, kot sem pričakoval. Le veter, ki se je zaganjal v skale in se bučeč dvigal po ozkem kaminu, noseč s seboj suho prašno prst, mi je krhal navdušenje, ki me je prevevalo v tej divjini. Reka v globini na dnu soteske je bila le še ozek zelen trak.

Gledal sem jih velikokrat z rečnih bregov ali od starega samostana na nasprotnem pobočju. Zasedoval sem jih z daljnogledom in teleobjektivom filmske kamere. Njihova pot se je skoraj vedno končala sredi navpične gladke stene, kjer sta temno in grozeče zijali dve votlini.

Včasih sem čakal zaman, stena je samevala in dve temni okni nista dočakali obiskovalcev. V takih trenutkih sem že mislil, da jih ne bom več videl, da jim je bila strma stena in okolni vrhovi le začasno zatočišče. Očital sem si, da sem preveč odlašal in se predolgo pripravljaj. Tokrat pa je napočil pravi dan.

KOT MED JATO PTERODAKTILOV

Kamin se je razširil v prav tako strm žleb, kjer je tu in tam rasel kak zakrnel, a čvrst grmiček, ki mi je pri vzpenjanju precej pomagal. Bil sem že blizu vrha pobočja. Na vrhu sem se hotel nekoliko razgledati, saj sem se v gosti podrašti spodaj čisto izgubil. Ozka polica na vrhu grebena je bila na gosto porasčena z grmovjem in skriivenčnimi drevesi. Na obeh straneh, kamorkoli sem poledal, so se iz prepadov dvigali vrhovi skal in grebenov in brazdali pobočje gore. Teda pa je v zraku nekaj začumelo — temna senca je v strmlem letu le nekaj metrov nad vrhovi dreves razparala sinjino neba in izginila za skalami. Pozabil sem na utrujenost in se s kamero v roki začel prebijati skozi gosto podrast proti robu police. Ko sem razgrnil zadnje veje, sem se moral povzpeti še nekaj korakov po skali. Za njo sem slutil le še praznino. Pogled navzdol se je končal daleč spodaj na zeleni gozdnati preprogi. Dvignil sem glavo in se tokrat prav od blizu spogledal z velikima votlinama. Vmes je bilo le nekaj deset metrov prepada. Na robu ene votline je sedela velika ptica. Ko me je zagledala, je razpela

krila, se spustila v praznino pod menoj in svignila mimo mene. Skoraj tri metre široka krila so zasikala skozi zrak. Le malo za tem je vsa stena oživila. Z vseh polčk in grebenov so se spuščali be-

loglavi jastrebi. Kot da bi se bil človek povrnil v zemeljski srednji vek in zašel med jato pterodaktinov. Zgrabil sem za kamero in začel snemati. Bil je že zadnji čas, kajti jata se je odaljevala in se kmalu

spremenila v štirinajst krožečih točk.

Od takrat je minilo že nekaj mesecev. Ostali so spomini in trofeje. Poleg filmov še nekaj velikih peres. Če bi bil lovec, bi si seveda želel drugačnih trofej. Da bi jih dobil, bi moralo nekaj teh čudovitih ptic izgubiti življenje. Mogoče celo vse. Vseh skupaj bi bilo pravzaprav samo štirinajst mogočnih ptic, na katerih bi se nabiral prah. Noben planinec, turist ali kak drug ljubitelj narave pa ne bi več užival ob pogledu na ta čuda narave.

PLEMENITO IN NEPLEMENITO — NEUMNOST

Na srečo manija ubijanja v makedonskih gorah še ni tako razširjena kot pri nas. Zato pa je pri njih še toliko čudovite divjadi. Vsakokrat, ko sem se znašel v planinah, sem srečal kako žival, ob kateri mi je zaigralo srce. Na Šar planini sva nekoč s prijateljem opazovala planinska orla, ki sta priletela čisto blizu in naju zvedavo pogledovala. Nobena posebnega strahu pred »dvojno pošastjo« ni sta pokazala. V korabskih gozdovih še kraljujejo risi. Nekeč so živeli tudi v Sloveniji. Tudi medvedov je veliko. Teh pa je precej celo pri nas, to pa samo zaradi tega, ker se za njihov odstrel dobijo lepi denarci. Plemeniti (beri devizni) divjadi se zato za zdaj še ni treba bati za obstoj. Zato pa je seveda treba ob vsakem času uničevati roparice z mladiči vred. Vsak lovec bo brez usmiljenja pobil mlade lisičke. Ob vsem tem pa se piše in govori celo to, da je lov viteški šport (res je le to, da je bil nekoč šport vitezov). Za vsako žival veljajo zakoni, kdaj in kako jo smemo ubiti. Seveda pa noben zakon ne ščiti roparic. Tu se naše viteštvo na mah neha. Govoriti, da je tainta divjad plemenita, druga pa ne, je pravzaprav nesmisel. V čem je, na primer, fazan plemenitejši od kragulja? Nasprotno bi bilo pravzaprav prej razumljivo. Ljudje si pač domišljujemo, da je vse živo in neživo naša zasebna lastnina. Zato pa tudi ravnamo z naravo tako mačehovsko.

ROPARICE SO LOVCEM TEKMICE

Roparice so ljudem pri lovu tekmeci (in to večinoma zelo uspešni), zato menimo, da nam kradejo, da posegajo v našo last. Sicer se pa spominimo samo na obračunavanja med »pravimi« in »divjimi« lovci, ki so včasih zahtevala celo človeške žrtve. Naj omenim še to, da bo kmet, ki bo ubil zajca ali srno, kar ostro kaznovan, pa čeprav mu hodita na njivo in delata škodo v pravem pomenu besede.

Takšno lovsko gledanje na živali se bo moralo spremeniti. Nujno je, da ga zamenja bolj znanstveno biološko mišljenje.

Prirodoslovci in ljubitelji narave vedno znova dokazujejo, da so tudi roparice koristne, ker skrbijo za ravno težje v naravi, saj kot orodje naravnega izbora večinoma

pokončajo le najslabše živali. To je človeku, ki gleda na naravo vsaj malo biološko, popolnoma jasno. Vsaka živalska vrsta je nenadomestljiv življenjski del narave, ki je nastal v milijonih let in je njegova vrednost neprecenljiva. Naša dolžnost je, da živali ohranimo tudi prihodnjim rodovom. Ali je ob vsem tem še treba dokazovati, da moramo eno naših najlepših živali, planinskega orla zaščititi. Ostala nam je le še peščica orlov, pa še tem ne pustimo živeti. Pa saj tudi zakona, ki bi vsaj domače živali ščitil pred mučenjem in samovoljo, nimamo.

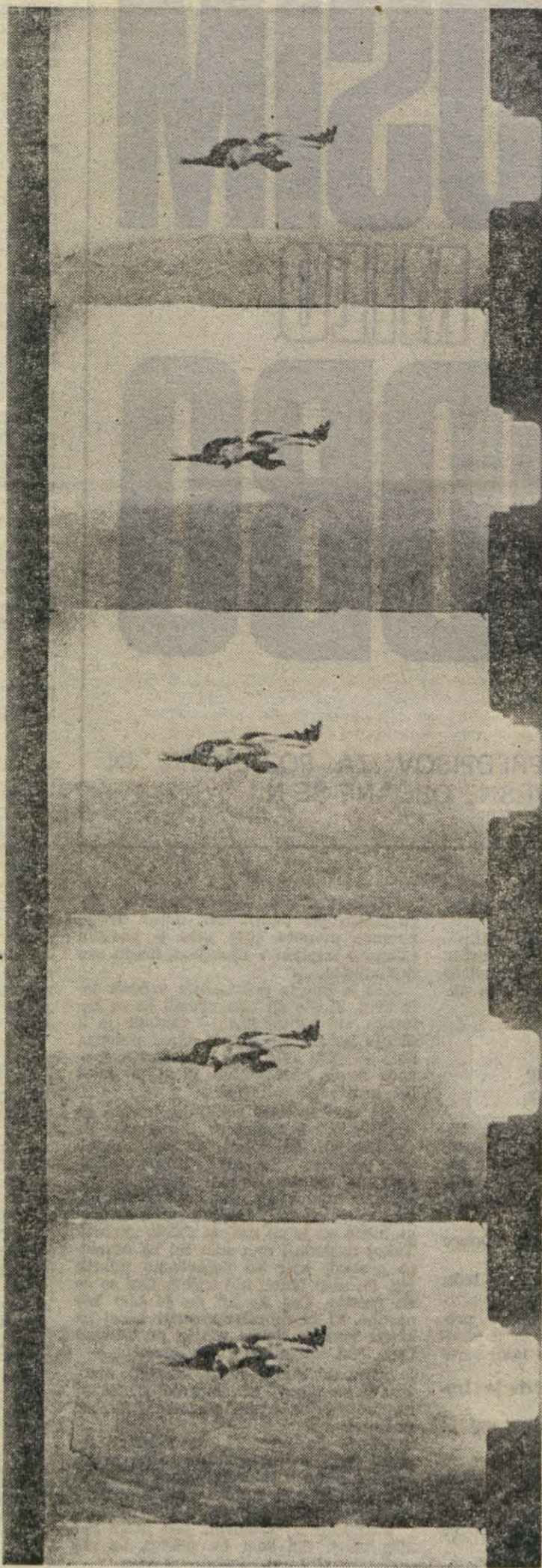
Verjetno le redki Slovenci vedo, da pri nas živijo tudi vidre. Te bistre in prikupne živali žal le še živitarijo v večnem strahu pred lovci in ribiči. Njihov edini greh je ta, da se hranijo z ribami. Da bi si človek ohranil ribe, bolje rečeno, da bi zagotovil ulov, brez usmiljenja preganja vidro. Tako smo ljudje uničili že zadnjo sled življenja v mnogih rekah. Vidre seveda nikoli ne bi spravile v nevarnost kako ribjo vrsto.

Tudi mnogim koristnim roparicam, kot je kanja, ki se hrani s škodljivimi glodalci, se ne godi nič boljše. Tudi kanja ni zaščitena.

Živalim zmanjšujemo življenjski prostor, saj gradimo sredi najlepših travnikov in polj, ubijamo jih z avtonobilami na cestah, z insekticidi (seveda nimam nič proti uničevanju škodljivih žuželk, ki pa so se razbohotile samo zaradi človekovih posegov v naravo) in navsezadnje še za zabavo s puško. Ali je pri vsem še čudno, da so naši gozdovi že skoraj prazni ali pa spremenjeni v nekakšna gojišča za fazane in zajce. Upam, da se ne bo zdelo preveč drzno in utopiistično, če zapišem, da bi tudi v Sloveniji morali nekatera območja spremeniti v naraven živalski rezervat. Vsak ljubitelj narave in pravi lovec bi bil vesel, če bi bili tudi pri nas kotički, recimo kje na Kočevskem, kjer bi bile poleg medvedov deležne popolne zaščite vse živali skupaj z roparicami, kot so orli, divje mačke in risi. Tu naj bi življenje potekalo čimbolj nemoteno, človek bi posegel le, če bi bilo potrebno. Tiste, ki bi povsod radi videli korist, naj spomnim na podobne rezervate po svetu, ki so že sedaj pravi turistični eldorado.

Daleč so že časi, ko je človek lovil živali iz potrebe. Že stoletja jih ubija samo za zabavo, kajti sla po ubijanju je v njem še vedno živa. Dandanes pa bi se moralo naše gledanje na živi svet bistveno spremeniti. Razumeti moramo, da je redka žival edinstvena naravna dragocenost, vredna več kot mnogi umetniški dosežki človekovega duha, nad katerimi znamo bežeti tako sentimentalno. Če bomo nadaljevali tako, kot delamo sedaj, bomo Slovenijo, ki že sedaj ni več »vrt Evrope«, spremenili v dolgo pusto vas. V njej bodo od narave ostale le še zasebne grede, obzidane z betonskimi ograjami, zakaj taki vrtovi so nam silno všeč.

BORUT KORUN

VAŠ KRAJ V NAŠEM ZRCALU

Naši ljudje v veliki večini niso podobni Amerikancem, ki jih nemiren posloven duh žene iz kraja v kraj. Večidel so trdno zakoreninjeni v svoji deželici, v svojih hribih v svoji dolini. S srcem so pripeti na gozdove, travnike, na trto in sadovnjake, na podobo, ki jih spremlja že iz otroških let. Vse to velja še posebej za ljudi iz Branika v Vipavski dolini. To je veliko strnjeno naselje ob asfaltirani cesti, ki pelje v Novo Gorico. Nad njim kraljuje mogočen grad Rihemberk. Po njem je vse do konca zadnje vojne kraj tudi nosil ime.

Na stari Rihemberk in sedanji Branik nas je opozoril Ladislav Bandelj, ljubljanski študent, doma iz Branika. Iz njegovega pisma je razvidno, da je kraj še dokaj živahen. Vendar je študent z Branika sklenil svoje pisanje z ugotovitvijo, da »vas umira, če že ne fizično, pa vsaj kulturno. Življenje v njej postaja moreče, za mladega človeka, polnega elana, nevzdržno.« Verjamemo njegovim vtisom in njegovim željam, da bi vsakršno kulturno in družabno življenje v kraju zacvetelo kot še nikoli poprej. In vendar si ne moremo kaj, da ne bi ob obisku vasi izrekli tudi nasprotnih vtisov: Braniku se še dandanes pozna, da je imel več kot stoletno živahno kulturno in družabno življenje.

Že zunanji videz kraja daje živahen videz. Središče vasi je lepo razsvetljeno. Ob cesti je celo zasnova parka, sprehajalec je na voljo nekaj klopc. Spomenik partizanom in talcem govori o vasi, ki je šla vsa v partizane. Spomenik nekemu avstrijskemu generalu, ki se je odlikoval v francoskih in turških vojskah v začetku devetnajstega stoletja prča o minljivosti slave poklicnih vojaških veličin. Limonovci in pomarančevci v loncih pred hišami govore o blagem podnebjju, ki vlada v Vipavski dolini. To veliko naselje je še vedno brez vodovoda. Vsa vas je razkopana z jarki. Vsepovsod je videti vojake, ki bodo ljudem iz Branika pripeljali pitno vodo po ceveh.

Branik je ves obkrožen s trto. V preteklih dneh je bilo mogoče vsak hip opazovati traktorje s prikolicami, ki so po vasi prevažali očiščene sode. Filmskemu snemalcu bi ne bilo treba drugega kot postaviti se sredi vasi in že bi steklo na filmski trak vse to migotajoče in prelivajoče se življenje vipavske vasi.

Skoraj natanko sto let je minilo, odkar je prišel v ta kraj službovat slovenski pesnik Simon Gregorčič. V svojih pesmih je imenoval Rihemberk »deželo rajskomilo«. Ko pa se je poslavljaj, je Rihemberžanom poslal posebej odtisnjeno pesem, v kateri med drugim zapíše:

Kaj, pač bi težko mi ne bilo?
Tu bival sem nad osem let,
Tu vse se mi je prikupilo:
To ljudstvo mi je drago, milo,
in ljub mi je ta krasni svet.

A ni bil ljub samo čutečemu pesniku, ljudje iz Branika so še danes zaljubljeni v svojo deželo rajskomilo.

ZAPRTA ZNAMENITOST

V deželi rajskomili ni vse tako kot bi bilo treba. Tudi študent Ladislav Bandelj ima prav, ko opazuje svoj kraj predvsem skozi kritična očala. Njemu se na primer zdí sramotno, da je grad nad vasjo, med vojno porušen, sedaj pa na četrto obnoven, praktično nedostopen turistom.

Oče našega študenta Dušan Bandelj je čuvaj gradu. Njegova naloga je paziti na zlikovce, ki bi hoteli uničiti narajeno. Za izletnike je grad odprt le ob nedeljah popoldne.

Nobene vstopnine in pa tudi razglednic ne in ne prospektov. Na voljo je le razgledišče, iz katerega se v lepem vremenu vidi celo staro Gorico. Mogočen in nadvse razsežen grad je na četrto obnoven, za nadaljnja dela je očitno zmanjkalo denarja. Pred vojno je bilo v gradu več kot devetdeset sob, v veliki dvorani pa je bilo na stenah naslikanih sto plemiških grbov. V tej dvorani je bilo tudi veliko starega orožja, celo oklepi. Med vojno je bilo vse uničeno.

Grad so začeli obnavljati takoj po vojni in ga praktično prenavljajo vse-skozi. Naredili so že veliko, do konca pa je še hudo daleč. Letos na primer se dela še niso pritaknili. Narejeno je izpostavljeno nevzgojenim fantinom. Ti so pred časom napravili za tri milijone škode. Zaradi njih so morali vsi streho gradskega stolpa na novo prekriti.

Izletniki, ki zaidejo semkaj, se ob delavnikih znajdejo pred zaklenjenimi vrati. Tisti pa, ki pridejo ob nedeljah, menijo, da je velika škoda, ko se grad pušča napol narejen. Pravijo tudi, da bi za ogled takšne znamenitosti prav radi plačali vstopnino. Nisem pozvedo-

MOGOČEN STOLP GRADU RIHEMBERK: znamenitost je obnovljena le napol, odprta pa samo ob nedeljah popoldne. Škoda, pravijo domačini, izletniki in tujci

ZALJUBLJENI V DEŽELO RAJSKOMILO

val o tem, kakšne načrte imajo z gradom strokovnjaki, ki vodijo obnovo. Nesmiselno bi bilo tudi ljudi danes dražiti s sanjskimi načrti, ki bodo izpolnjeni čez dvajset let ali morda še pozneje. Vsekakor pa drži, da bi grad v Braniku lahko postal zelo obiskana turistična točka, saj je znano, kako radi sodobni izletniki obiskujejo stare gradove, še posebej takšne, ki so obenem imenitna razgledišča.

S POLICIJO NAD PEVCE

Vipavci radi pojo. Pod fašistično Italijo so vsako nedeljo peli v gostilni slovenske pesmi, da je odmevalo po vsem kraju. Nekoč se je zgodilo, da je cel avtobus italijanske policije prišel preganjat nevarno slovensko pesem. Sedaj, ko slovenske pesmi nihče ne preganja, je v gostilni vse tiho.

To pa je le pol resnice. Pesem v Braniku ni umrla. V njihovem pevskem zboru sodeluje kar osemindeset pevcev. Kamor gredo nastopat, povsod so najštevilnejši zbor. Skozi vse poletje so imeli vaje po dvakrat na teden, pozimi so vaje še pogostejše. Pevci pravijo, da se radi zbravo skupaj. Pevski zbor jim pomeni pravi družabni krožek. V zboru so največ ljudje srednjih let, vedno znova pa stopajo med pevce tudi mladeniči. Naštudiranih imajo več kot sto pesmi. Niso v zadregi, kadar jih kam povabijo.

Pojó narodne in partizanske, pojo pa tudi težke umetne pesmi. Pravkar

so se naučili Pahorjev Očenaš hlapca Jerneja, peli so že Zbor jetnikov iz opere Fidelio, zbor vojakov iz Fausta, lotevajo se Spake Antona Foersterja.

Pojó doma, pojo drugod. Peli so že holandskim turistom v Bovcu pa na Javorniku pri Jesenicah, s Trbovljami so pobrateni, peli so v Štandrežu čez mejo in v kulturnem domu v Trstu. V Mariboru so na tekmovanju zaslužili že bronasto plaketo.

Pevci kar žive za petje. Res je tudi, da je razen petja malo drugega. Pred sto leti je v tem kraju kulturno življenje že žuborelo kot malokje drugod, celo svoje čitalnice so imeli. Sedaj jih gorisško gledališče redno obiskuje. Vendar v zimskem času ne, ker je dvorana združnega doma strašno slaba. Nekajkrat v letu zaide v to dvorano tudi potujoči kino. Žal prevažajo okrog največ kavbojske filme. Vsi so jih že sili. Če pa je domač film, je dvorana polna.

IN ŽIVLJENJE TEČE NAPREJ

Petinšestdesetletni Franc Kodrič, upokojenec, predsednik pevskega zbora, si že pol življenja piše svoj dnevnik. Za cel zabož zvezkov je že popisal. Branik je zanj svet, ki ga zanima do najmanjših podrobnosti. V dnevnik si zapiše, kaj je tisti dan delal, če je kdo umrl, če si je kdo začel postavljati novo hišo. Iz njegovega dnevnika diha vsakdanje življenje velikega kraja v Vipavski dolini. Preberimo si, kako občuti to živ-

ljenje domačin. Za pokušnjo smo izbrali letošnji september.

Petek, prvega septembra. Ves dan sem bil na Dovščah in sem ril serčoo (plevel) po njivi, popoldne pa sem dal solati amonijak in jo opele. Previval (preredčil) sem tudi repo. Pri pevskih vajah nas je bilo 32. Vrnili se je tudi odlični tenorist. Silvan Ščukont. Tako so bili po dolgem času zbrani vsi prvi tenorji, sedem po številu.

Sobota, drugega septembra. Zjutraj sva z Jožkom skidala vole in peljala gnoj na Dovšce. Potem sem šel v Breg, kjer je Jožko pletl po trtah. Popoldne sem mlade trte poškopil. Vsak dan gledamo po televiziji olimpijske igre iz Münchna. Naši atleti niso dobili še nobene medalje. Meni se zdi, da bo letos za naše zelo težko.

Nedelja, tretjega septembra. Dopoldne sem bil doma. Popoldne proti večeru sem bil povabljen k postaji, kjer so imeli zabavo nekateri prijatelji. Razšli smo se ob desetih zvečer.

Ponedeljek, četrtega septembra. Dopoldne sem razdelil krvodajalcem vabila za oddajo krvi. Potem sem bil v Bregu. Popoldne sem šel pod goro pomagat spravljat otavo Jožetovim. Pa nas je dež oviral, da nismo mogli spraviti otave.

Torek, petega septembra. Dopoldne sem pripravil v hlevu za polaganje cementnega poda. Popoldne pa sva z Darinko redčila repo, ki je prišla ven zelo gosta. Zvečer je bil sestanek vseh organizacij zaradi gradnje vodovoda. Udeležilo se ga je 29 ljudi, ker so bili slabo obveščeni. Članov krajevné skupnosti je bilo le nekaj, tudi tajnika ne, predsednik samo nekaj časa.

Sreda, šestega septembra. Ves dan sva z Jožkom delala v hlevu, popoldne sva stavila kamene po tleh. Občinska kulturna skupnost nam je dodelila tri-deset tisoč starih dinarjev za adaptiranje dvorane. Dobro, vsaj nekaj od dveh milijonov, kolikor smo zahtevali.

Četrtek, sedmega septembra. Zjutraj sem šel po gramoz na Melišče pri Stanjeli. Ko sem prišel tja, sem dobil zaprto, tako sem se vrnil prazen in vol z vozom mi je hotel pobegniti sam domov. Ustavil ga je Stanči Štokolov, ki je šel slučajno z avtom po cesti. Tako sem napravil deset kilometrov brez potrebe.

Nedelja, desetega septembra. Dopoldne sem doma potočil žganje. Imam ga še trideset litrov. Popoldne sem šel v Prvačino, kjer je bila proslava 220. obletnice obstoja godbe na pihala.

Torek, dvanajštega septembra. V Bregu sem cepil dvanajest breskev. Potem sva z Jožkom pobrala breskve v Bregu. Doma sem jih potem zmastil.

Sreda, trinajstega septembra. Pri pevskih vajah nas je bilo 30. Pevci so že nervozni, ker se učimo eno samo pesem celo poletje.

Nedelja, sedemnajstega septembra. Zjutraj sem odpotoval v Cerklno, kjer je proslava petindvajsete obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji in otvoritev zelo lepe šole.

Torek, devetnajstega septembra. Včeraj so začeli vojaki iz Ajdovščine graditi vodovod za Branik in Spodnjo Branico. Vojaki stanujejo v združnem domu... Sedaj že zbirajo finančna sredstva po hišah. Vsaka družina bo plačala sto novih dinarjev in po dvajset dinarjev na vsakega družinskega člana. Končno bomo tudi mi dobili zdravo pitno vodo.

Sobota, trinajstega septembra. Zvečer smo se s pevskim zborom odpeljali v Dornberk. Tam praznujemo praznik grozdja in vina. Po prireditvi smo imeli zakusko. Vrnili smo se ob 1.15.

Nedelja, štirindvajsetega septembra. Danes je udarniški dan za kopanje vodovoda. Jaz ne morem iti, ker grem z zborom v Čepovan. Dela zelo lepo napredujejo. Če bo šlo tako naprej, bomo imeli vodo tu v sredini oktobra.

Torek, šestindvajsetega septembra. Dopoldne smo pobrali črno grozdje, ker so ga čebele zelo žrle. Zvečer je bil sestanek osnovne organizacije ZK. Sekretar občinske konference ZK Dušan Šimigoj je govoril o notranji in zunanji politiki. Prisotnih nas je bilo 26.

Četrtek, osemindvajsetega septembra. Z Jožkom zjutraj pripeljala drva in jih sežagala. Popoldne sem na Dovšci nabral smokev. Še nikoli jih nisem nabral toliko. Dali smo jih tudi sosedom. Drugače pripravljam klet in vinsko posodo za trgatve.

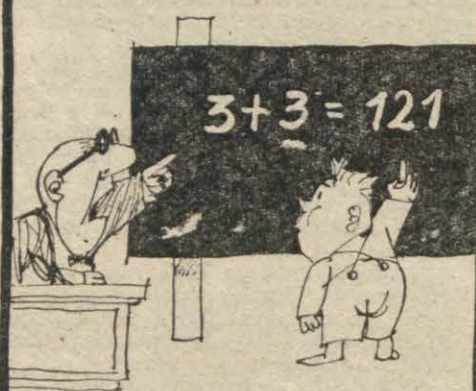
Petek, devetindvajsetega septembra. Ob večerih sem šel v šolo, kamor so me vabili pionirji, ki so imeli redno skupščino. Potem so imeli prireditev Pokaži, kaj znaš. Upravitelj šole in jaz sva bila v komisiji za ocenjevanje odgovorov. Bilo je zelo lepo, ker je vladalo med učenci veliko zanimanje.

JANEZ KAJZER

KAKO POSTANEŠ MILIJARDER:

NEKAJ NAPOTKOV ZA TISTE, KI ŠE NISO IZGUBILI VESELJA

M.

ZAČETI JE TREBA ŽE V RANI MLADOSTI

IZ ŠOLSKIH UČBENIKOV SI ZAPOMNITI VSAJ TO, V KAKŠNO MIZERIJO LAHKO ČLOVEKA PRIPELJE LJUBEZEN DO UMETNOSTI, ZNANOSTI, PRAVICE

ŠOLA

NE ZAMETAVATI SREČNIH NAKLJUČIJ

DELATI ALI BITI USPEŠEN - TO JE ZDAJ VPRAŠANJE

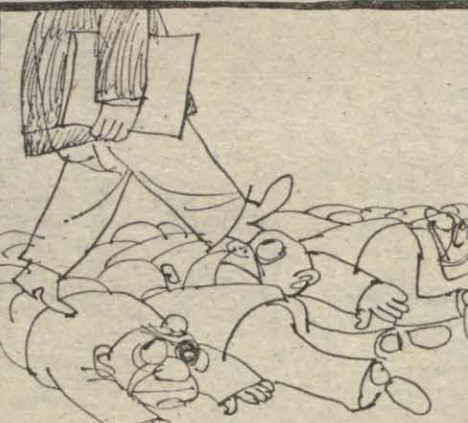
ČIMPREJ SE POSTAVITI NA LASTNE NOGE

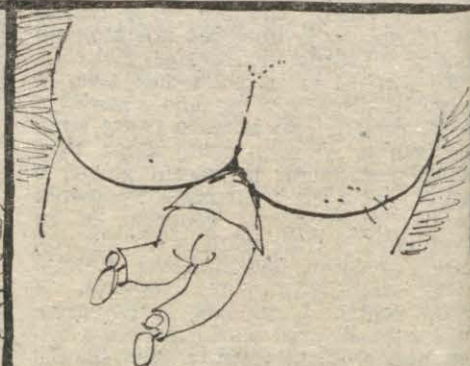
POSTATI VNUT ZBIRATELJ LEGITIMACIJ

BITI AKTIVEN: OPOZARJATI, OPOZARJATI IN ŠE OPOZARJATI (NASE, KAKOPAK)!

NE SE USTRAŠITI OVIR

ITI VEDNO NARAVNOST PO BLIŽNJI

BITI NEONAJNO ZVEST (A VEDETI KOMU!)

CENITI USLUŽE

BITI KOT ZREL MOŽ V PRAVEM TREUTKU NA PRAVEM MESTU (SE PRAVI V GOSPODARSTVU)

ZNATI ZBRATI OKROG SEBE PRAVE SODELAYCE

ZNATI ČIM VEČ TUJIH JEZIKOV BREZ PREDSDOKOV

ZNATI DISKRETNOST ZAMIZATI NA ENO OKO

ZNATI, ČE JE TREBA, ZAMIZATI TUDI NA OBE OČESI

ZNATI HERMETIČNO ZATISNITI TUDI VRATA

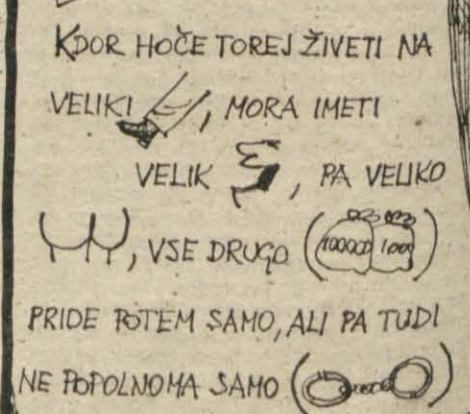
PREVAŽATI SE, V DOKAZ RAZREDNE PRIPADNOSTI, SAMO Z RDEČO TABLICO

NA ZUNAJ OSTATI SKROMEN

IN NEDOLŽEN

KDOR HOČE TOREJ ŽIVETI NA VELIKI, MORA IMETI VELIK, PA VELIKO, VSE DRUGO (100000 1000) PRIDE RITEM SAMO, ALI PA TUDI NE POPOLNOMA SAMO (100000 1000)

NOVE KNJIGE

ŽELJA PO ČLOVEKOVI BLIŽINI

Osrednji junak obsežnega romana TRDNJA-VA Meša Selimovića, ki smo ga še dokaj hitro dobili v slovenskem prevodu Toneta Potokarja (Obzorja, 1972), saj je bil napisan v letih 1967 do 1970, se imenuje Ahmed Šaba. Sam o sebi pravi (roman je namreč napisan v prvi osebi): »Ko sem pustil službo učitelja in otroke, ki sem jih poučeval, sem se napotil za nekakšno slavo, proti nekakšni luči, zabredel pa sem v blato, v nepregledna dnestrška močvirja okrog Hočima, med uši in boleznimi, med rane in smrt, v neopisljivo človeško nesrečo.« Z Ahmetom se je kot s toliko drugimi zgodilo tedaj nekaj nesmiselnega: a takoj povejmo, da je Selimovićev roman po svoji najgloblji izpovedi prav obtožba najbolj nesmiselnega človeškega dejanja — vojne, da je tedaj Selimovićev pisanje umetniški zagovor človeškosti, humanizma, dobrote, lepote in kar je še drugih prastarih vrednot.

Sama trdnjava, ki stoji v naslovu, pa je seveda ustrezno nadvse simbolična. To je najprej pletena ograja, utrditvena, ki se zanjo vojak ob Dnestru nesmiselno tepejo in umirajo; to je trdno zaprt krog jare bosenske gospode, ki dli svojo milost po nekakšni iluzorni oblastiški moči; in nazadnje je trdnjava tudi »vredna groba beseda«, ki se je v svojem navidez-nem in ponarejenem življenju junaki TRDNJA-VE izogibajo.

Pravijo, da je TRDNJAVA najbolj vedro Selimovićev delo (ob njej se spomnimo le na izjemno uspešen roman »Derviš in smrt« in »Tišine«, ki ju imamo prav tako v slovenskem prevodu). Zakaj? Menda zategadelj, ker Ahmet Šaba, glavni junak, izkorenjenec in brezdomec, z nadčloveško voljo išče stikov z ljudmi. Njegovo ravnanje, njegovo druženje s preprostim Bosanci, njegovo prizadevanje, da bi v napol eksotičnem svetu odkril kakršnokoli navezanost, da ne bi samo čemel ob reki in lovil ribe, njegova tiha iskrena ljubezen, slavošpev ljubezni, ob vsem tem pa na vsakem koraku odkrita, čeprav marsikdaj ostra in celo pregrešna beseda, vse to govori o pisateljevem hotenju po naravnih, izvirnih medčloveških odnosih, po svetu, kjer bo vse iskreno in brez rebusov. Ahmet Šaba, pravi Meša Selimović, »bi rad našel most do drugih ljudi, da bi prišel iz trdnjave, zakaj on ve, da nas ločuje in uničuje sovraštvo, ohranila pa nas bo samo ljubezen ali vsaj vera, da je mogoče kakršnokoli razumevanje med posamezniki in skupnostjo. V tej veri in s to željo ostane vendar in moralno čist.«

Bosna, ta mešanica najrazličnejših kultur in mentalitet, ta napol eksotična, napol pa zelo naša dežela, je s Selimovićem dobila nedvomno takšnega pisatelja, da se moramo že odločiti med njim in Ivom Andrićem. Če upoštevamo, da je Meša Selimović nadvse subtilen in osebno sredi dogodkov, Andrić pa zadržano odmaknjen, in če poleg tega upoštevamo še resnico, da je Selimovićev stil pripovedovanja sodoben, živ in neposreden, pa tudi v modrovanjih o temeljnih življenjskih resnicah ni plitvejši od Andrića, potem bi se v tej primerjavi malone odločili za Selimovića. Vsekakor pa se nam sodobna bosenska proza z Mešem Selimovićem predstavlja nadvse monumentalno.

HERMAN VOGEL

FILM

NOVO V KINU SLAČENJE

Češki režiser Miloš Forman svojih filmov ne ustvarja le na čast veliki in lepi muzi umetnosti, ampak tudi na čast precej bolj drobni in še malo ne stasiti resnici (ki od tega nič nima), ki jo izbeza iz kakšnega svežega in vznemirljivega statističnega podatka ali iz obrobne časopisne vesti.

Njegove plavalaskine ljubezni so se rodile iz podatka, da so na Češkem mesteca, ki imajo tovarne, v katerih delajo samo mlada dekleta; moški (ki imajo manj kot šestdeset let) se v takih krajih ustavijo le po naključju in le za čez noč.

Slačenje, kot smo film preimenovali pri nas, pa pripoveduje o ameriški mladini, ki zadnja leta na veliko, brez kovčkov in poslo-vilnih pisem, zapušča svoje (dobro situirane) starše in o starših teh pobeglih otrok, opro-stite, mladine, ki jih potem skupne starševske skrbi združijo v skupni žalosti; in ustanovijo Klub staršev pobeglih otrok, kjer se včasih tako dobro zabavajo, da kar pozabijo na svoje pogrešane otroke.

O tem, kako je Čeh doživel enega najmo-dernejših ameriških problemov ter ga posre-doval vesoljnemu občinstvu, naj razpravljajo Američani; najbrž je pa čisto vseeno, ali ga je gledal z ameriškega ali s svojega zornega kota.

Vseeno pa bi človek vendarle rekel, da ga je videl skozi rahlo rožnata očala znamke For-man; z natanko preračunane razdalje, ki ne dopušča kdove kakšne prizadetosti in ki vsa-kršno morebitno tragičnost zabriše s humor-jem (ki je včasih vse preveč podoben tistemu, ki ga poznamo iz najbolj popularnih ameri-ških komedij: vzemimo samo prizor, ko naš Oče prižge luč in ugleda možakarja, ki je bil pravkar spustil hlače, da bi se vrgel nanj, v prepričanju, da je naša Mama). To razdaljo pomeni tudi avdicija za nove dekliske glasove, s katero se film začne in ki je potem ves čas prisotna, saj vsake toliko časa poseže v do-gajanje z novo pevko (prav posrečen je spret-no zmontiran mozaik glasov in deklet, ki za-pojejo popevko o sentimentalnosti, da ne go-vorimo o zvoknem glasku in nežnem dekletu, ki tako mило zapoje popevko, odo, v kateri se kar naprej pojavlja besedica »fuck«).

Veliko je prizorov, ki v nas nehoti in brez zle misli obujajo spomine na Plavalaskine lju-bezni, čeprav so tokrat veliko krajši in popol-noma naštudirani (v Plavalaski so bili videti, kot da bi jih posneli s skrito kamero, in nekaj so jih tudi res); lahko pa da to sploh ni res, saj se na primer nerodni moški vedno enako nerodno in smešno trudijo približati ženski, ki sama sedi za mizo.

Nikoli ne izvemo, kakšno izkušnjo so starši dobili tistega dne, ko so v klubu skupinsko in pod strokovnim nadzorstvom kadili marihuano. In vendar bi se moralo iz tega razviti kaj pomembnejšega, kot je strip-tease s kartami, saj je ta prizor vendar tako neznansko dolg.

Težko je tudi reči, kakšen šok lahko doživi petnajstletno dekle ob pogledu na svojega go-lega očeta, ki stoji na mizi in poje Traviato. Naša mlada junakinja je ni spet pobrisala od doma (nikoli ne izvemo, kaj je njo pičilo, da je to storila, zakaj ves čas imamo preveč opravka s starši), ampak je pripeljala k hiši fanta, ki mu je Mama igrala na klavir Oče pa pel.

Taking off, žal, ne pomeni slačenje, marveč v našem primeru uhajanje od doma.

VESNA MARINČIČ

RAZSTAVA

DEL DOLGA DO VLADIMIRA LAMUTA

Ob deseti obletnici smrti Vlada Lamuta je Dolenjski muzej v svoji galeriji odprl malo retrospektivno razstavo slikarjevih del. Dogo-dek v Dolenjski galeriji je pomemben iz več zornih kotov: najprej, razstavljeno delo za-okroža podoba o domala edinem slikarju No-vega mesta (izjema je le Božidar Jakac, ki pa vseeno ni tako skrajno navezan na samo me-sto in dolino Krke), slikarju, v katerem se zrcali usoda v majhne provincialne razmere uklenjenega umetnika tako zelo, kot da je od-sev v neizhodnost ujetih bivanj Cankarjevih junakov, in dalje, pomembna je zato, ker sku-ša po desetih letih prvič poudariti tiste slikar-jeve koordinate, ki mu določajo mesto v slo-venski umetnosti zadnjih tridesetih let. Sled-njič je pomen razstave tudi v dejstvu, da je ob njej prvič izšla študija o slikarju, zapis, ki pronicljivo razgrinja silnice, v katerih in s katerimi je obeleženo Lamutovo slikarsko de-lo. Katalog, ki ga je izdal Dolenjski muzej s pomočjo novomeške kulturne skupnosti, vse-buje bogato razčlenbo Lamutovega slikarstva, in toliko bolj dragocen se zdi ta prispevek, ker prihaja izpod peresa mladega novomeškega umetnostnega zgodovinarja Milčka Komelja, izpod peresa tistega duhovnega kroga, ki je — morda edini verjel v vrednost umetnikove navzočnosti v mestu. V mestu, ki je — kljub bogati kulturni tradiciji v zgodovini — žive-lo za druge cilje in puščalo edinega ustvarjalca ob strani. Krog umetnikovih prijateljev, ki je prišel te dni na otvoritev razstave, je najprej lahko ugotovil, da razstava, ki je neke vrste mala retrospektiva, vendarle ni popolna niti ne posega v najbolj odločilne trenutke umet-nikovega ustvarjanja (vzemimo obdobje Pariza in Bruslja), in je prav v katalogu, ki je neke vrste monografija o Lamutu, njena vrednost. Bežen pogled na razstavljene liste in olja je že zadosten, da ugotovimo, kako nepopolna je ta predstavitev, pa vendar kako nujna je bila vsaj taka v času, ko vse bolj blede njegova duhov-na navzočnost v industrializiranem mestu.

Vladimir Lamut ni bil slikar velikega for-mata, kakršne pozna novejša slovenska li-kovna umetnost. Njegovo preseganje tradici-onalnosti in vstopanje v strugo modernih li-kovnih tokov Evrope pa daje — ob koncu njegovega življenja — slutnjo o izredno razgi-banem, čeprav vselej ne svetlem ustvarjalnem zaletu, ki bi umetnika pripeljal sam po sebi iz razmer, ki jih je živel v skromni duhovni sredini Novega mesta. Ta dela, nastala v obdobju, ki so bila zanj najplodnejša, v času, ko je živel na skrajnem robu eksistenčnih možnosti, so šele tista prava podoba slikarja Vladimira Lamuta, s katero se je, kot z nekaterimi izred-no pretanjenimi risbami iz pariškega in bruseljskega obdobja, vpisal v knjigo sodobne slo-venske likovne umetnosti kot njen poseben list.

Razstava del Vladimira Lamuta, skupaj z odličnim katalogom, vrača del dolga Novega mesta in Slovenije do slikarja.

PETER BREŠČAK

NAŠ VSAKDANJI JEZIK:

KAJ JE SNOPIČ?

Včasih človeku pridejo v roke dopisi, ki jih naša podjetja pošiljajo drugim ali tudi svojim odjemalcem. Jezik v njih je dosti-krat tak, da se človeku ob njem jezijo las-je, vendar se kmalu potolaži, češ da te reči ostajajo v ožjem krogu in pridejo pred oči le malo ljudem, tako da ne morejo nare-diti posebne škode. Seveda pa, če nič dru-gega, kažejo klavirno nizko raven našega dopisništva in široko razširjeno jezikovno neznanje našega uradništva.

Hujša postane stvar, če se slab jezik pokaže na izdelkih, namenjenih najširšemu krogu. Največkrat gre tu za napise na ovo-jnini ali za navodila, dodana strojem, gospo-dinjskim pripomočkom ipd. Nekateri tovar-ne kažejo pri tem kar precejšnjo skrb, dru-gim pa najbrž še nobenkrat ni prišlo na misel, da bi morali biti njihovi izdelki tudi v jezikovnem pogledu brezhibni. Za zgled naj primerjam napisa na dveh vrečkah sad-nih sokov, izdelkov tovarne Alko v Ljubljani in Fructala v Ajdovščini. Navodila za upo-rabo so vsebinsko povsem enaka, jezikovno pa ne. Fructal pravi: »V kolikor nimate cevke za pitje (brez vejice!) odtrgajte tu na robu«, začena torej s slabo zvezo »v ko-

likor«, ki ima v pravopisu ničlo in je naj-večkrat izraz afektacije, ker se ljudem domači »če« zdi prešibak. Alko ima to boljše: »Če nimate slamice za pitje (brez vejice) odtrgajte tukaj na robu.« Da bi morala biti pred besedo »odtrgajte« vejica, ne vedo ne eni ne drugi. V nadaljevanju ima Fructal malo boljše obliko, ker uporab-lja velelnik: »Vrečko primate...«, medtem ko ima Alko: »Vrečka se prime...«, ven-dar je ta razlika manj pomembna.

Fructal pravi o sebi na ovitku, da je »sadno likerski kombinat«. Tudi tu je napa-ka, saj je mišljeno, da izdeluje sadne so-kove in likerje, torej je pravilna pisava sadno-likerski z vezajem. Alko pa pravi o svoji »osvežujoči pljaci«, da je narejena »iz agrumov in passion fruita«. Bilo bi žalostno, če slovenščina ne bi premogla svoje be-sede za »passion fruit«, pa tudi neverjet-no se zdi, da je ne bi mogli narediti, če je ne bi bilo. Naš največji angleško-slovenski slovar (DZS 1967) sicer izraza nima, zato pa ga je lahko najti drugje, recimo v Muret-Sandersu, ki pravi, da je to Essbare Passi-onsblume, in za Passionsblume ima Tomšič trpljenka, pasijonka. Prvi izraz tovarni naj-

brž ne bo všeč, mirno pa bi bila lahko uporabila drugega, zavoljo mene z dodat-kom »užitna« pasijonka. Oba ovitka imata tudi natisnjeno označbo »System Doypack«, verjetno po pogodbi s tistim, ki ima za to patent. Zakaj pa bi moral biti pri tem napisano »system« in ne »sistem«, za to ne vidim pametnega razloga.

Mislil sem tu spregovoriti še o nekem tovarniškem navodilu, pa imam za to pre-malo prostora in si ga bom prihranil za prihodnjic. Namesto tega naj opozorim, da lahko beremo slab jezik ali jezikovne ne-pake celo v besedilih, kjer bi to najmanj pričakovali, namreč v knjižnih oglaših na-ših založb. Res ni vsaka knjiga tisto, kar bi (tudi) morala biti, posoda lepega jezika, a vsaj tisti, ki jo priporočajo, ne bi smeli pisati slabo ali napačno. Tako sem zadnjič v oglasu Mladinske knjige za zbirko Lirika začuden bral, da stane »Prvi snopič zbirke Lirika 180 din, drugi 200 din. Naročite lahko posamezni snopič ali oba skupaj. Posame-znih knjig ni mogoče kupiti.« Itn. To bi bili seveda presneto dragi snopiči, ko bi šlo res za snopiče. Ali je mogoče, da tisti, ki je pisal naročilnico, ni vedel, kaj je sno-

pič? Mišljena sta namreč dva letnika zbir-ke, ki obsegata po šest knjig, za »snopič« pa pravi že stari Pleteršnik, da je to das Heft, Bändchen, SP 1962 razlaga to kot »zvezek knjige, časopisa«, in še natančneje ima povedano Glonar: »zvezek; velike knji-ge izhajajo v snopičih, ki se lahko posa-mezno kupujejo.« Če gre torej reklamno besedilo s takšno nerazumljivo površnostjo med tisoče ljudi, bo seveda delalo samo zmešnjavo.

Med jezikovne malomarnosti takšnega tipa štejem tudi neprimerno prevedene na-slove filmov, recimo nedavnih »Pet lahkih komadov«. Če ne štejemo trgovskega sveta, je izposojenka »komad« vendarle ena izmed tistih ne tako številnih »prepovedanih« be-sed, ki je jezikovno šolan Slovenec ne bo več zapisal, tudi če jo še katerikoli izgovori. Toliko večja se mi zdi zanikrnost tistih, ki so krivi, da je film prišel med ljudi s takim naslovom. Res se ni dalo reči »Pet lahkih kosov«, pa saj menda tudi ne pišemo o glasbenih ali odrskih komadih, temveč o skladbah ali o igran.

JANEZ GRADIŠNIK

OPRAVITI Z ZLORABLJANJEM DEMOKRACIJE!

(TT ŠT. 42 — KRIVCA JE TREBA KAZNOVATI)

Humoreska z naslovom Krivca je treba kaznovati izpod peresa Jožeta Kambiča, objavljena v 42. številki TT, je že take narave, da spodbudi človeka k resnejšemu razmišljanju. Čeprav vsebuje dobršno mero ironije in satire, je še kako prežeta s trdo resničnostjo. Opisane homatije se ne dogajajo samo v satiričnem Jugoknofu, ampak v marsikaterem resničnem podjetju.

Nekateri vodilni ljudje v naših delovnih organizacijah so brez čuta odgovornosti. Pohlep po materialnih dobrinah jim hromi zdravo presojo, mnoga njihova dejanja so amoralna in neetična. Taki ljudje postanejo gluhi in slepi za vse težave delovnega človeka, glavna skrb jim je lastno udobje in blaginja. Potem ni čudno, da delovni človek izgublja voljo in moralno, ko vidi, kako lahko nekateri v kratkem času dosežejo visok standard, on pa gara leta in leta, pa še ne pride nikamor.

Nikakor ni skrito, kako se dogajajo očitne krivice delovnemu človeku že pri odmerjanju delovne norme. Brž ko delavec preseže normo toliko, da se komu zazdi preveč, takoj pride na vrsto tisto, kar bi lahko imenovali zategovanje vajeti. Vprašajmo se, zakaj so drugod po svetu delovne norme leta in leta nespremenjene in kako to, da naši ljudje lahko zaslužijo zunaj neprimerno več kot doma. Na to vprašanje je samo en odgovor: naša analitična služba je zelo pomankljiva. Namesto da bi analitik temeljito preštudiral delovni proces (to bi bila podlaga za postavljanje realne norme) na samem delovnem mestu in šele potem določil normo, se postavi kar povprečna. V takšnem ravnanju ni nobene trdnosti, zato ne prinaša uspeha, ampak povzroča zmedo. Tudi delavec čuti, kdaj je norma nerealna, vendar jo skuša nekako obdržati, ker mu to pač omogoča, da si vsaj začasno zboljša službo; ve pa seveda, da sprememba ni daleč, saj tudi analitiki kmalu pridejo do spoznanja, da norma ni realna. Razumljivo je, da ob takšnem ravnanju ni mogoče postaviti realnih prodajnih cen proizvedenih dobrin, to pa spet zavira celotno poslovanje. Tako se vse vrte v začaranem krogu in povzroča nezadovoljstvo med delovnimi ljudmi, omogoča pa tudi ribarjenje v kalnem. Ze več kot dve desetletji naše gospodarstvo eksperimentira na razne načine in skuša priti iz začaranega kroga. Naš delovni človek je veliko pričakoval že od prve gospodarske reforme. A kaj se je zgodilo? Še preden se je rodila, so začeli tičiti, kakršni gospodujejo v satiričnem Jugoknofu, razmišljati, kako naj reforme vode napeljejo na svoj mlin. In res jim je uspelo. Reforma je postala plen spekulativov. Potem je prišla na svet stabilizacija, ki je prinesla še devalvacijo in fluktuacijo, tako da je bilo potem vse še bolj zapleteno kot prej.

Sedaj, ko je moral že drugič posredovati predsednik republike, se bo nemara ta gospodarska godlija le kako iz-

čistila, nemara bomo trotom naše skupnosti le stopili na prste. Skrajni čas bi že bil, da bi dobil vso veljavo delavski razred, ta gonilna sila naše ureditve. Opraviti je treba z mahinacijami, spekulacijami in zlorabljanjem te naše demokracije. Kakor so določena pravila za igro z nogometno žogo, tako bi morala biti natanko določena pravila za igro z demokracijo. V igri z žogo je edino veljavna sodnikova beseda in njegove odločitve so neovrgljive; za vsako nepravilno potezo je določena kazen, sodnik lahko celo pošlje igralca iz igre. Kako pa je z demokracijo? Tukaj ima sodnik postransko vlogo, ali ga sploh ni. Vsakdo lahko igra z roko, ali dvigne nogo previsoko, ali nepravilno ustavi nasprotnika. Kaj to pomeni? Ali se ti naši igralci demokracije ne zavedajo, da s takšno igro izzivajo protest gledalcev, ki so pošteno plačali vstopnino? Če morajo gledalci za pošteno plačilo gledati nepošteno igro, imajo pravico, da igralce izžvižgajo.

Tudi igra z demokracijo mora biti spodobna, poštena.

Vladimir Ukmar, Piran

SPOŠTOVANJE UČITELJEVEGA DELA

(TT ŠT. 41 — ŠOLA ŠTIRIH
PRESEŽNIKOV)

»Jože Bregar — učitelj na najvišji dolejški šoli, učitelj z najvišjo plačo učitelja — praktika v Sloveniji, ste zapisali. Iz vašega pisanja ugotavljam, da gre ne glede na vse presežnike tudi za pametnega in razgledanega učitelja, ki ima svojo deželico kakor na dlani. Šola na Kalu nad Sentjanjem je več kakor samo izobraževalna ustanova za tamkajšnje kmečke in bajtarske otroke, je njihovo okno v svet. Jože Bregar ima za svoje naporno celodnevno delo tudi ustrezno plačo — sam pravi, da je zadovoljen z njo. Vesel sem, da je tako. To pomeni, da smo končno začeli spoštovati šolnikovo delo, čeprav njegovo delo ni tako otipljivo kakor delo delavca v tovarni. Prav učitelji pripravljajo za življenje naše otroke, od njih je odvisno, kakšna bo njihova razgledanost. Ni vseeno, ali poučuje razgledan, bister človek, ali uči z veseljem, kot Jože Bregar, ali le odbrenka svoje ure. Zato pravim, da Jožeta Bregarja in njemu podobne plačamo še premalo.

Vencelj Gerem, Sežana

PREDSTAVLJAMO POKLICE

EKONOMIST

Šolanje: v prvi letnik ekonomske fakultete v Ljubljani se lahko vpišejo kandidati, ki so končali gimnazijo ali ekonomsko srednjo šolo. Študij traja dve leti, po končani prvi stopnji pa lahko nadaljujete študij na drugi stopnji. Ekonomiste izobražuje tudi visoka ekonomsko-komercialna šola v Mariboru, kamor se lahko vpišejo kandidati, ki so končali katerokoli štiriletno srednjo šolo. Kandidati, ki niso končali srednje šole, pa se lahko vpišejo le, če imajo najmanj štiri leta delovnih izkušenj in če opravijo sprejemni izpit.

Delo: ekonomisti se lahko zaposlijo na vodilnih delovnih mestih v industriji, notranji in zunanji trgovini, turizmu in gostinstvu, v kmetijstvu, v družbenih službah ter kot raziskovalci.

Potrebe: v Sloveniji že dalj časa primanjkuje ekonomistov, saj jih obe šoli ne izšolata toliko, kolikor jih potrebujejo gospodarska podjetja.

Dohodki: pripraviški osebni dohodek ekonomista je približno 2.000 dinarjev, v rednem delovnem razmerju pa okoli 3.200 dinarjev.

ZAKAJ SO ITALIJANI CENEJŠI

(TT ŠT. 43 — LJUBI DOMEK)

Z užitek sem prebral vsa nadaljevanja feljtona Milana Mavra. Uspelo mu je pokazati vse številne težave, ki čaka državljana-graditelja. V zadnjem nadaljevanju je pisal tudi o slabih izkušnjah z našimi pečarji in o dobrih izkušnjah z italijanskimi pečarjem. Ta je opravil svoje delo za nižjo ceno kot domači pečar.

To bo držalo. Tudi sam imam podobne izkušnje. Stvar se zdi čudna, saj je znano, da zasluži italijanski delavec na uro precej več kot naš. Povrhu pa je še menjava dinarjev v lire zelo neugodna.

Vzrok, da je italijanski pečar ali polagalec ploščic lahko cenejši, pa je v načinu dela. Naši pečarji uporabljajo pri delu čisto cementno malto brez apna. Ploščice zato prijemajo počasi. Pečarji onstran meje pa uporabljajo cementno malto z dodatkom apna. Takšna malta se hitreje strdi, kvadratni metri jim dobesedno lete skup. Italijanski pečar zato opravi v enakem času nekajkrat več dela kot naš pečar. Italijanski pečar, ki mi je polagal keramične ploščice, je dejal, da še za kruh ne bi zaslužil, če bi delal tako počasi, kot delajo naši pečarji. Zanimivo je, da ni delal pri nas prvič. Ko so slovenski pečarji videli, ka-

ko hitro se mu odseda delo, so mu celo zagrozili. V njem so videli nevarnega tekmeča.

Italijanski pečar je zaslužil na uro nekajkrat več kot naš, čeprav je za kvadratni meter položenih ploščic računal manj. Priznati moram, da ne razumem, zakaj naši pečarji vztrajajo pri čisti cementni malti, saj je polaganje z mešanico apnenno-cementno malto prav tako trdno. Tudi drugače ugotavljam, da je delo italijanskih pečarjev boljše. Stene so ravne, da je veselje. Zlasti pa so ravni keramični podi. Opažam, da se našim pečarjem zlepa ne posreči napraviti ravne poda. V avli ljubljanskega kina Komuna so morali pod iz keramičnih ploščic že po kratkem času razkopati in na novo položiti, tako slabo je bil narejen. Pa tudi sedaj so v podu hribočki in doline, čeprav delo zlepa ni bilo končano.

Mislím, da bi se naši pečarji lahko pri Italijanih kaj naučili, ne pa da jim le groze. Če bi storili tako, bi bilo to le v njihovo korist — v krajšem času bi več zaslužili. Cena za kvadratni meter položenih ploščic pa bi v naročnikovo veselje celo padla.

Rajko Kastelic, Ljubljana

ČLANEK NE USTREZA DEJSTVOM

(TT ŠT. 43 — IZGUBLJENI MILIJONI NA TUJEM)

V vašem listu štev. 43 z dne 25. oktobra 1972 ste objavili članek z naslovom »Izgubljeni milijoni na tujem«.

V besedilu navajate, da so zvezni devizni inšpektorji ugotovili, da imajo nekatera jugoslovanska podjetja v tujini velike izgube in da je med šestnajstimi podjetji, ki imajo skupno 873 milijonov novih dinarjev izgube, tudi naše podjetje.

Podobna trditve je bila objavljena tudi v drugih časopisih.

Odbor za poslovno politiko Iskra Commerce je razpravljal o tem na podlagi poročil, katera je svoječasno obravnaval, ter na podlagi poročila odgovornih strokovnih služb ugotavlja, da navedbe v članku z naslovom »Izgubljeni milijoni na tujem« ne ustrezajo dejstvom, kar zadeva naše podjetje.

Iskra je v zvezi s svojo izvozno usmeritvijo (izvoz Iskre se je v zadnjih petih letih potrojil, od 8 milijonov dolarjev v letu 1967 na 26 milijonov dolarjev v letu 1972) ustanovila na svojih najzanimivejših tržiščih predstavništva, od katerih so najpomembnejša posto-

poma prerasila v podjetja, njihova poslovna orientacija je prodajanje naših izdelkov na tujih tržiščih in navezovanje kooperacijskih zvez za pospeševanje tehnološkega razvoja Iskre. Ta podjetja so v preteklosti dosegla in tudi sedaj dosegajo programirani izvoz in programirane gospodarske uspehe.

Se enkrat želimo poudariti glede trditve, da smo skupaj z Ljubljansko banko in podjetjem Emono ustanovili dve ilegalni podjetji — da Iskra Commerce ni sodelovala pri ustanovitvi podjetij Credex in Meridex. To poudarjamo zato, ker tako v vašem članku kakor tudi v drugih časopisih to izrecno ni bilo poudarjeno.

V Iskri pripravljamo obširno poročilo o zunanjetrgovinski dejavnosti, ki pomeni eno najpomembnejših programskih izhodišč za naš nadaljnji razvoj. To sporočilo bomo posredovali širši javnosti in bomo hvaležni, če jo bo objavil vaš list.

Iskra Commerce
Odbor za poslovno politiko:
dr. Miroslav Trost

SLOVENSKI KNJIŽNI TOP-POPS 1972

V tednu od 19. do 26. oktobra, tako nam sporočajo slovenske knjigarne, so kupci najbolj spraševali po tehle knjigah:

NASLOV DELA:

1. Najlepše pravljice (2)
2. Stričkove sanje
3. Goya
4. Narodne vezenine na Slovenskem
5. Kaj mora ženska vedeti o sebi (7)
6. Zbrano delo Karla Maya
7. Zbogom, orožje
8. Mladost na stopnicah (4)
9. Kitajska lirika
10. Letališče

AVTOR:

Dostojevski
Andrić
Niklsbacher — Bregar
Tekavčič

Hemingway
Ingolić
Gradnik
Hailley

BELGIJA

DEŽELA BRANJEVCEV

Napoleon je rekel, da je Anglija dežela branjevcev. Pravzaprav bi bil moral dati ta prilastek Belgiji. Ta dežela ima eno trgovino na vsakih 49 prebivalcev, to je najvišji odstotek v Evropi. Vlada ima celo ministrstvo za meščanske zadeve, ki naj bi branilo koristi lastnikov majhnih trgovin. V zadnjem času pa ni bilo preveč uspešno. Trgovci

se že nekaj časa glasno pritožujejo nad čedalje višjimi davki in vse hujšo konkurenco velikih trgovin.

Se posebej jih je razburil davček na izdelke za splošno uporabo, ki ga je Belgija uvedla lani. Določene so štiri davčne stopnje: od 6 odstotkov za hrano do 25 odstotkov za alkoholne pijače. Trgovci se pritožujejo, da

imajo zato preveč birokratskega dela. Maria Hendrickx, ki z možem vodi prodajalno zelenjave v Bruslju, pravi: »Moj mož zna kupiti zelenjavo, ne zna pa izpolniti vseh tistih preklethih formularjev. Za to ni zadosti pаметна. Poleg tega imajo trgovci še eno pritožbo nad novimi davki, vendar je ne omenjajo na glas. V Belgiji je, tako kot v nekaterih drugih državah, utaja davkov narodni šport, davka na predmete splošne porabe pa skoro ni mogoče utajiti.

Nezadovoljstvo trgovcev je končno doseglo vrelišče. Pripravili so veliko dvodnevno stavko, ki je skoraj popolnoma omrtvila deželo. Stavkalo je 700.000 trgovcev, branjevcev in njihovih simpatizerjev. Trgovci so zaprli vrata trgovin. Večina jih je ostala doma, nekateri pa so se udeležili protestnih pohodov in obmetavali poslovalnice velikih trgovin s kamenjem, paradižniki in gnili jajci. Zaprte so bile tudi bencinske črpalke in ulice so bile polne avtomobilov, ki jim je zmanjkalo goriva. Zaprte so bile tudi restavracije, kinodvorane in celo zdravilnice so zaprli vrata svojih ordinacij.

Malo je možnosti, da bi belgijski trgovci dosegli svoj namen: da bi vlada odpravila davek na predmete splošne uporabe ali omejila širjenje velikih trgovin. Trgovci so sicer dokazali, da se znajo upreti, toda sčasoma bodo velika trgovska podjetja le izpodrinila njihove prodajalne.

MAZAČI

LEGENDARNI ARIGO

Lani je v starosti devetindesetih let preminil v avtomobilski nesreči brazilski kmet Arigo, ki je bil v svoji domovini legendaren zaradi čudežne zdravilске sposobnosti. Arigo ni imel nobene medicinske izobrazbe. Trdil je, da ga vodi glas že davno umrlega zdravnika, ki ga osebno sploh ni poznal. Vsak dan je sprejel do tristo bolnikov. Za ugotavljanje bolezni in zdravljenja je porabil po nekaj minut. Nekaterim bolnikom je svetoval manjše operacije, ki jih je pogosto opravil sam kar z žepnim nožem. Drugim je predpisal razne mešanice zdravil. Dejstvo pa je, da se je mnogim njegovim bolnikom zdravje res popravilo.

Se pred nekaj leti bi se izsolani zdravniki nasmehnili ob poročilih o uspehih mazačev. V zadnjem času pa so mnogi medicinski raziskovalci precej strpnejši do raznih metod zdravljenja, ki jih ne učijo na šolah. Na univerzi Stanford v Združenih državah se je pred kratkim zbralo štiristo zdravnikov in biokemikov, ki so razpravljali prav o takih načinih zdravljenja.

Dr. Henry Puharich je poročal o analizi Arigove metode. Skupina strokovnjakov je pregledala tisoč bolnikov, ki jih je bil zdravil Arigo. »Naša moderna oprema je dokazala, da je bil v čudnih razmerah in neverjetnih okoliščinah Arigov način res učinkovit«.

Na konferenci so poročali še

o drugih podobnih primerih. Olga Worrall, iz Baltimora je povedala, kako je s polaganjem rok zdravila bradavice in duševno zmedenost ter celo pomagala bolnikom z rakom. Porodničar dr. Robert Bradley je povedal, da hipnoza, s katero že dalj časa lajšajo bolečine materam pri porodu, pomaga tudi, da se hitreje zdravijo rane po operacijah.

Noben izmed zdravnikov ali ranocelnikov ni znal zadovoljivo pojasniti, zakaj so take metode uspešne. Raziskovalci se vneto trudijo, da bi našli razlago. Z natančnimi pripravami merijo električno polje, ki obdaja ljudi, živali in celo rastline. Ugotovili so, da se jakost zdravilčevega električnega polja po zdravljenju zmanjša, jakost bolnikovega električnega polja pa se poveča. Na inženirski šoli v Newarku so odkrili, da prsti neke ranocelnice oddajajo močnejše elektromagnetne valove, ko zdravi, kot takrat, ko počiva.

Večina zdravnikov se je strinjala, da je pri parapsihologiji in v zdravilstvu precej možnosti za brezvestne goljufe. Ljudje morajo biti zelo previdni, da ne pridejo v roke prevarantov. Vendar so udeleženci konference ugotovili tudi to, da je zdravilstvo področje za plodne medicinske raziskave. Očitno je, da so metode mazačev v nekaterih primerih uspešne. Če bo medicina pojasnila to skrivnost, bodo imeli korist mnogi bolniki.

ELIZABETA: Aminova dublerka

UGANDA

AFRIŠKA PRINCESA ELIZABETA

Vzemite princeso, manekenko, filmsko zvezdo in pravnico ter jih združite v eno osebo — in kaj dobite? Elizabet Cristobel Begaaya, znan z imenom princesa Elizabeta. Zdaj je ambasadorica vzhodnoafriške države Ugande. Njena služba ni lahka — po Afriki in v OZN mora pojasnjevati in zagovarjati politiko ugandskega predsednika Idiija

Amina. S to nalogo je prepotovala vso Afriko in obiskala New York kot članica ugandske delegacije v OZN. Ko ni na potovanju, dela v predsednikovi pisarni, kjer sprejema Aminove obiskovalce.

Poznavalci ugandskih razmer trdijo, da ima lepa Elizabeta velik vpliv na Amina. To seveda spodbuja ljudi, da ugrabijo, kak-

šni so pravzaprav odnosi med njo in Aminom. Sorodniki in prijatelji devetindvajsetletne lepote trdijo, da ni nobene romantične zveze med njo in predsednikom Aminom. »Elizabeta ima Amina pristržno rada,« je dejal eden izmed njenih sodelavcev. »Za to ima tudi dober razlog. Amin je namreč vrnil njeni družini zemljo, ki jo je leta 1966 podržavil nekdanji predsednik Milton Obote.«

Elizabeta je najstarejša hčerka Georgea Rukidiija III., kralja Toru — ene izmed štirih plemenskih kraljevin v Ugandi. Otroška leta je prebila v razkošni očetovi palači, kjer so jo podložniki pozdravljali na kolenih. Nato je šla v britanske šole. Pravo je študirala v Cambridgeu. Postala je prva ugandska odvetnica. Ko jo je Obote leta 1966 poslal v izgnanstvo, je začela delati kot manekenka. Kmalu je postala znana v Londonu in New Yorku in zanj so se začeli zanimati filmski delavci. Čeprav je imela pri filmu nekaj uspeha, si je želela domov. Ko se je januarja 1971 polastil oblasti Amin, se je odrekla obetajoči zvezdniški karieri in odhitela v Kampalo.

Zdaj se marsikdo čudi, kako lahko pametna ženska, kot je Elizabeta, služi prenapetemu diktatorju, ki je izgnal iz dežele Azijce, hvalil Hitlerjevo izstrelbenje šestih milijonov Židov in spremenil deželo v norišnico. Toda na vprašanja novinarjev, kaj čuti do Amina, odgovarja rezko: »Ne utegnem odgovarjati na neumna vprašanja o svojih osebnih pogledih, ko je moja domovina pravzaprav v vojnem stanju.« Trdi, da je vsa predana delu. »Služila bom domovini, kot so pred mano moji predniki.«

SOBNE RASTLINE

ORHIDEJE ZA VSAKOGAR

Ljubitelji sobnih rastlin so se naveličali svojih lončnic in našli nekaj zanimivejšega. To je terarij — majhna, zaprta, prozorna topla greda, v kateri raste cela družina rastlin. Morda so terariji tako priljubljeni tudi zato, ker ne potrebujejo skoro nobene nege. Vsakemu ljubitelju je že usahnula kaka rastlina, v terariju pa rastejo skoro neskončno dolgo.

Pravijo, da je izumil terarij angleški zdravnik Nathaniel Ward sredi prejšnjega stoletja. Da bi proučil razvoj metulja smrtoglava, je spravil kokon na vlažno zemljo v začepljeni steklenici. Ves presenečen je opazil, da so praproti in trave v steklenici le-

po rasle in uspevale dolga leta.

V današnjih terarijih daje majhna količina vode rastlinam vse, kar potrebujejo. Ko terarij zapreš, začne živeti sam zase. Rastline izločajo pri fotosintezi dovolj kisika, da je zrak vedno čist in zdrav. Za terarij lahko uporabimo vsako steklenico, v Združenih državah prodajajo narejene terarije z rastlinami ali brez njih. Velikost je različna — od majhne steklenice do namiznega terarija. Prav tako različna je cena — od šest do več kot tisoč dolarjev. Med rastlinami, ki dobro uspevajo pod steklom, so praproti, kaktusi, orhideje — in za drznejše vrtnarje celo cannabiz sativa — marijuana!

TERIRIJ: še nekaj za lenuhe

NEVARNI NAJLON

Mnogi smučarji si nameravajo letos omisliti novo modno smučarsko obleko. A moda ima lahko tudi pasti, zato nekateri kupcem svetujejo, naj ne kupijo smučarske obleke iz sintetične z

ZARADI NESKONČNE NITKE: najlonske nevšečnosti na snegu

grobo površino, ker se lahko zgodi, da se v novi, najmodernejši obleki po padcu na snežnem pobočju ne bodo mogli ustaviti.

Tovarne žal še vedno izdelujejo sintetične smučarske obleke, ki na snegu drsiijo. Tehnični razlog: najlonsko vlakno je — v primeri z bombažnim — neskončno dolgo. To pomeni, da pri najlonski tkanini ni končkov nitk, za-

radi katerih je bombažna tkanina hrapava. Če najlonsko tkano nato še polakirajo (ker je to modno) ali prevlečejo z neprepustno plastjo, potem nima skoro nobenega zaviralnega učinka več.

Tovarne smučarskih oblačil dobro vedo, da je bilo zaradi tega že mnogo zlomov. Zato so zahodnonemške tovarne izdelale postopek, s katerim dosežejo, da najlonske tkanine manj drsiijo. »Zaviralna pot« se s tem skrajša za kakih 60 odstotkov. Zahodnonemške tovarne delajo smučarske obleke za otroke samo še iz takih »teksturiranih« najlonskih vlaken, saj je prav za otroke, ki še niso večji smučanja, taka varnostna obleka najbolj potrebna.

Zal se obleke iz teksturiranih vlaken na zunan prav nič ne ločijo od oblek iz navadnih najlonskih vlaken. Zahodnonemške tovarne tudi niso uvedle za nova vlakna nobene posebne oznake in je sploh ne nameravajo uvesti. Kupci se lahko torej pri nakupu zanesejo le na nasvet prodajalcev, ki so jih tovarne o novi vrsti oblačil obvestile z okrožnico.

oglašujte
v dnevniku
DELO

»BEVET BREIZ!«: »Naj živi Bretanija!« — Oproščeni Bretonci proslavljajo svojo zmago v neki pariški kavarni

FRANCIJA

KELTŠČINA NA SODIŠČU

V mogočni sodni palači v Parizu je potekala obravnava proti enajstim možem iz francoske pokrajine Bretanje. Obtoženi so bili teroristične dejavnosti in poskusov, da bi spodbudili oblast.

Že prvi dan obravnave je eden izmed obtoženih, petindvajsetletni dr. Yves Gourvès, zahteval prevajalca, ker je nameraval govoriti le bretonsko. Okrožni to-

žilec Pierre Aguiton je ugovarjal: »Obtoženi odlično govori in razume francosko, kako bi bili drugače končal študij medicine. Sicer pa je preiskovalnemu sodniku odgovarjal v francoščini.« Gourvèsov odvetnik je menil, da je obtoženi morda pozabil francosko v preiskovalnem zaporu. Glavni sodnik Henri Leclerc je vprašal obtoženca, ali ima kaj

pripomniti. Ta je v bretonščini odgovoril, da bo govoril samo bretonsko. »Odvzemam vam pravico, da bi govorili,« je dejal sodnik. Bradati zdravnik pa je še kar naprej govoril v svojem keltškem jeziku. Sodnik je poklical stražarje, da bi obtoženca spravili iz dvorane. Na pomoč so mu prišli soobtoženi, in prišlo je do petminutnega prerivanja, ki je ponehalo šele, ko je šest žandarjev vzdignilo brzostrelke.

Enako burna je bila nadaljnja enotedenska obravnava. Vsi, razen enega obtoženca so priznali, da so do aprila letos postavili osemnajst bomb v javnih in zasebnih zgradbah v Bretanji. Ker ni nihče spodbijal obtožb, ni tožilec poklical niti ene priče.

Obtoženci so se tako sami prelevili v tožitelje. Pritoževali so se zaradi gospodarskega izkoriščanja in političnega zanemarjanja svoje dežele. Njihovi odvetniki so dokazovali, da niso anarhisti, ki bi se bojevali za popolno neodvisnost Bretanje, ampak borci za avtonomijo, ki so se bili prisiljeni zateči k nasilju, da bi opozorili javnost na svoje zahteve. Te pa so: pravica do lastnega jezika in uvedba bretonske zakonodajne skupščine, ki bi imela nekaj nadzora nad porabo davkov, ki jih zberejo v Bretanji.

Sodniki so nazadnje vsaj delno upoštevali trditve zagovornikov. Po dvehurnem preudarjanju so obsodili samo tri obtožence, druge pa so spustili — s pogojnimi kaznimi od dveh do petih let.

LONDON

DEKLIŠKE TOLPE

Podnevi so navadno prijazne in podobne vsem britanskim dekletom. Ponoči pa se spremenijo v ptice roparice. Zrtve — običajno — iščejo po temnih ulicah, osamljenih avtobusnih postajah in javnih straniščih. Z vresčanjem, brcami, udarci in ugrizi jih spravijo do histerije, nato pa izginejo. Včasih ukradejo kakšni peni. Londončani jim pravijo »bovver birds« (vsiljivke).

Policija pravi, da je v Londonu trenutno kakih trideset tolpe mladoletnih deklet. Dve mladoletnici sta pred kratkim hudo pretepli neko dvaindvajsetletno dekle. Tri druge so z brcami izmakale obraz petindvajsetletni učiteljici. »Ta dekleta so še

hujša od fantov,« pravi neki sodnik. »Včasih sem bil prepričan, da ima v primerih, ko sta v zločin zapletena moški in ženska, glavno besedo vedno moški. Po tem, kar sem videl z zadnjem času, tega ne verjamem več.«

Hkrati z nastankom deklških tolpe se v Londonu povečuje število ropov. V prvih šestih mesecih letos je bilo v najgostejše naseljenem mestnem delu za 70 odstotkov več ropov kot v istem obdobju lani. Scotland Yard je pred kratkim ustanovil dve enoti policajev v civilu, da bi polovili napadalce.

Pretepaška dekleta je težje slediti kot fante. Redko pohaj-

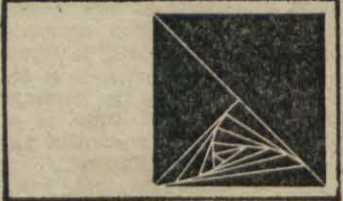
kujejo v tolpah in ne bahajo se s svojimi dejanji. Po obleki in zunanosti se nič ne ločijo od drugih mladoletnic. Fantovske tolpe navadno izvirajo iz revnih četrti, »vsiljivke« pa izhajajo tudi iz premožnejših krogov. Policaji so ujeli neko pretepačico, ki je imela dobro službo v upravi nekega podjetja; njen oče je vodilni uslužbenec in dekle ima lasten avtomobil in konja.

»Ta dekleta so zelo ravnodušna do svojih dejanj,« je povedal neki preiskovalni sodnik z mnogimi izkušnjami. »Mnogi njihovi napadi so čista igra, storjeni iz trenutne objestnosti.« Trevor Gibbens, sodni psihater in avtor nekaj knjig o prestopnicah, pravi: »Dekleta, ki so odrasča-

la v razmeroma zaprtih družinah, lahko sedaj postopajo po cestah tako, kot so fantje vedno počeli. Nič čudnega ni, da sedaj ko postanejo enakopravne, postajajo enakopravne na vseh področjih, tudi v prestopništvu.«

Londonška policija ima z napadalnimi mladoletnicami velike težave. Tu ne gre le za težave pri odkrivanju tolpe in preprečevanju nasilja, ampak tudi za težave pri sporazumevanju z ujetimi prestopnicami. »Počutim se, kot da bi govoril s pripadniki druge rase,« je dejal neki policaj. »Sploh ne vemo, ali naj kričimo, grozimo ali mirno prigoovarjamo. Kratko in malo ne vemo, kako ravnati z njimi.«

V ŽARIŠČU

Kaj je delal John Lennon v hotelski sobi Brigitte Bardot? O tem piše britanski avtor Peter Evans v najnovejšem življenjepi. »BB. Nekdanji Beatle Lennon se je nekega dne menda bolj ali manj sam povabil v Brigitino hotelsko sobo. Ker je bil takrat ravno orientalsko razpoložen, so Brigitte svetovali, naj poskrbi za nekaj blazin in glasbo starija za transcendentalno meditacijo. Ko je bilo vse pripravljeno, se je Lennon prikazal

v londonskem hotelu May Fair in se po zapovedih joge usedel na tla. Brigitte je skušala začeti pogovor, Lennon pa jo je ostro ustavil: »Nič ne sprašuj; poslušaj glasove, čuti vibracije. Čez kakšne pol ure je Brigitte postala lačna in predlagala, da bi šla večerjati. Lennon je rekel, da se ne more premakniti, ker čuti prihajajoče religiozno razodetje, toda obljubil je Brigitte, da bo njej na čast zložil pesem, ko bo večerjala. »Ko sem se vrnila v hotel, je Lennon spal na tleh, sredi blazin, cvetlic in praznih steklenic piva,« je povedala Brigitte.

Ameriški predsednik Nixon nasprotuje sproščenim zakonom o abortusu, njegov nasprotnik na predsedniških volitvah McGovern pa tudi ni zagovornik abortusa. Katerega naj torej podpira feministka? Na to vprašanje je znana bojevnica za ženske pravice Gloria Steinem odgovorila: »Če bi bil McGovern ženska

in bi zanosil, bi se pošteno zamislil, ali bo splavil ali ne. Če bi Nixon zanosil, bi splavil, nato pa trdil, da je še devica.«

Maria Emmanuel, ki poučuje klavir v Atenah, pravi, da je imel romunski kralj Karol pred pol stoletja romantično razmerje s sestro svoje žene grško princeso Ireno. Sad te zveze, trdi Maria, je bilo njeno rojstvo. Maria Emmanuel se zato poteguje za delež pri kraljevi zapuščini, ki jo cenijo na 70 milijonov dolarjev. Skušala je tudi obiskati svojo domnevno mater, ki živi v Italiji kot vdova po vojvodi Aosti. Maria pravi: »Če bi mi pogledala v oči in rekla, ne, nisi moj otrok, bi odšla in ne bi ničesar več poskušala.« Toda vojvodinja ni dovolila, da bi jo Maria obiskala, ampak jo je tožila zaradi žaljeuja časti. Sklep sodišča: Mario so obsodili na dve leti in pol zapora. »Nobene želje nimam, da bi spravljala kraljevsko rodbino v zad-

rego,« trdi pretendentka, ki je vložila pritožbo zoper razsodbo, »toda vem, da je vojvodinja moja mati, in to hočem tudi dokazati.«

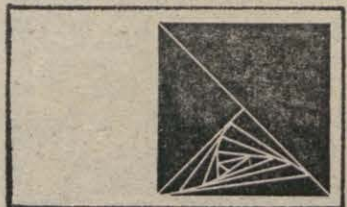
Nemška obveščevalna služba trdi, da pripravljajo arabski gverilci nove akcije. V kratkem naj bi »uglednim državljanom in političnim osebnostim v Združenih državah, Franciji in Zahodni Nemčiji« poslali novo pošiljko izpopolnjenih pisemskih bomb, ki jih je težko odkriti. Poleg bomb bodo v pisnih menda tudi »zanimive novice« — med drugim priprava, ki poskropi človeka, ki odpre pismo, s kakšnim strupom.

»Nisem se poročila s kraljem, ampak s profesorjem,« je pokojna švedska kraljica Louise nekoč pripomnila o neutrudni arheološki dejavnosti svojega moža. Kralj Gustav VI. Adolf je star devetinsedemdeset let, vendar se tudi letos ni odrekal vsakolet-

nemu arheološkemu raziskovanju v Italiji. Sedaj koplje pri Viterbu, 80 kilometrov severno od Rima, kjer namerava razkriti skrivnosti etruščanskega pokopališča.

Novinarji so te dni opazili v Parizu Catherine Deneuve, njene dobrega prijatelja Marcello Mastroianni, njuno hčerkeo Chiara in devetletnega Christiana, Catherineinega sina, ki ga je imela z drugim dobrim prijateljem, Rogerjem Vadinom. Vsi skupaj so se odpravili na prijeten nedeljski sprehod. Catherine redno govori o svojem zasebnem življenju, toda za najnovejšo številko revije »Pageant« je povedala: »Moški so pravi Arabci. Vsi moški. Hočejo, da bi ženske ostale pokorne. Tudi najboljši med njimi. Res se mi zdi, da jim je to v krvi. Jaz sama sem slučajno za svobodno ljubezen. Prav nič ne obžalujem, niti se ne sramujem nobenega razmerja, ki sem ga kdaj imela s katerikoli moškim.«

V ŽARIŠČU

Dr. Vladimir Hudolin, psihiater in specialist za zdravljenje alkoholikov v Zagrebu, se strinja, da bi morali prepovedati reklamo za pijače in tobak, hkrati pa opozarja:

»Predlog o prepovedi reklam je strel v prazno. Noben moj bolnik ni začel piti zato, ker je videl reklamo na televiziji. Bolje bi bilo, ko bi se zmenili tako: tisti, ki plačuje reklamo, naj da toliko tudi v sklad za zatiranje alkoholizma.«

Pančevski biolog Dezider Julius Barna trdi, da je rak ozdravljiv. Doslej je delal poskuse na živalih, ki so zbolele za rakom. Barna jih je ozdravil z acetonom. Biolog trdi, da je aceton protikancerogeno sredstvo, zato ga je dal piti tudi bolnikom. Po njegovem mnenju se mnogi počutijo veliko bolje.

Na beograjski televiziji so te dni objavili seznam polletnih dohodkov za vse člane kolektiva. Prvo mesto je osvojil Radivoje Lola Djukić, ki je dobil precejšen honorar za nadaljevanko Hočem, hočeš, hoče, v kateri je bil pisec scenarija, režiser in včasih tudi igralec.

V Tuzli so sprejeli generalni urbanistični načrt mesta in obmestnih naselij do 1990. leta. Po tem načrtu bo imelo do omenjenega leta vsako gospodinjstvo svoje stanovanje, kar pomeni, da bodo morali zgraditi okrog 19.000 stanovanj.

Na zborovanju pravnikov na Ohridu so razpravljali tudi o ugrabitvah letal in terorizmu. Predlagali so, naj bi to imenovali posebna kazniva dejanja, ki jih kazenski zakonik doslej ni obravnaval.

Okrožni javni tožilec v Bihaću Stanko Vojvoda je ob tem opozoril na dosedanje pomanjkljivosti:

»Ko bi v naši državi, ali pa naš državljan v tujini, ugrabil letalo, bi ga po sedanjih predpisih lahko obtožili le za »odvzem motornega vozila«. Ugrabitelj namreč nima namena, da bi si letalo prisvojil.«

Ko je govoril o milijarderjih in njihovem denarju je predsednik občinske skupščine Novi Sad Duško Ilijević dejal:

»Nihče ni tako neumen, da bi svoje milijarde hranil v banki.«

Prvega januarja bodo v Sloveniji pokojnine usklajene s porastom življenjskih stroškov in

osebnih dohodkov. Pokojnine bodo povprečno povečane za enaindvajset odstotkov. Vendar gre zares le za povprečje. Pokojnine bodo namreč povečali za 13,3 odstotka in za enoten znesek 85 novih dinarjev. Tako bodo najnižje pokojnine večje za 25 odstotkov, najvišje pa le za 15 odstotkov.

V prenovljene prostore prejšnje interne klinike na Zaloški cesti v Ljubljani so začeli seliti bolnike onkološkega inštituta, ki so bili doslej v vse prej kot primernih prostorih nekdanje šempetrske vojašnice. Bolniki onkološkega inštituta so sedaj razmešeni kar v treh stavbah.

Menjalnice v Trstu, ki so še pred kratkim ponujale za novi dinar 33 ali 34 lir, dajejo sedaj le še po 31 lir. Blago v trgovinah pa se je podražilo za deset odstotkov. Tržaške trgovine so postale za jugoslovanskega kupca zares predrage.

Izvršni odbor republiške konference SZDL daje v javno razpravo tri pesmi, predložene za slovensko himno: »Naprej zastave Slave« (glasba Davorin Jenko, besedilo Simon Jenko, v poštev prideta prva in druga kitica), »Zdravljica« (besedilo France Prešeren, glasbena priredba Stanko Premrl, v poštev pride predzadnja kitica) in »Naša zemlja« (glasba Marjan Kozina, besedilo Mile Klopčič). Mogoče pa je predlagati še kakšno drugo pesem, ki upošteva historično kontinuiteto in je povezana s prelomnimi obdobji v zgodovini slovenskega naroda in s sedanjim časom.

Direktor Združenega ZTP Ljubljana inž. Ciril Mravljica je bil odlikovan z redom bratstva in enotnosti z zlatim vencem. Odlikovanje je dobil zato, ker se je kot direktor ZŽTP posebno prizadeval za sodobno poslovanje in za nove oblike dela na železnici.

PANORAMA

JUGOSLAVIJA

BANKE

DEVIZE NAPRODAJ

Z novim letom bo Jugoslavija dobila devizno tržišče. Podjetja bodo lahko kupovala in prodajala devize že v začetku prihodnjega leta, ne bo pa bistvenih sprememb na zasebne lastnike deviznih sredstev.

Narodna banka Jugoslavije je že pripravila pravilnik o deviznem tržišču, ki ga bo moral sprejeti še svet guvernerjev republiških in pokrajinskih bank. Nato bo o pravilniku razpravljala še vlada in potrebno je še soglasje republik ter pokrajin.

Na seji sveta zvezne gospodarske zbornice za gospodarske odnose s tujino je Lazar Jančić, direktor devizne direkcije

Narodne banke Jugoslavije razložil, kako bo delovalo devizno tržišče:

»Izvozniki bodo prodajali devize bankam, tam pa jih bodo kupovala druga podjetja. Tečaj se bo ravnal po poundbi in povpraševanju in ga bodo določali na bančnih sestankih. Zdaj se tečaj tujih valut menja vsakih štirinajst dni, v prosti prodaji deviz pa bodo spremembe pogostejše.«

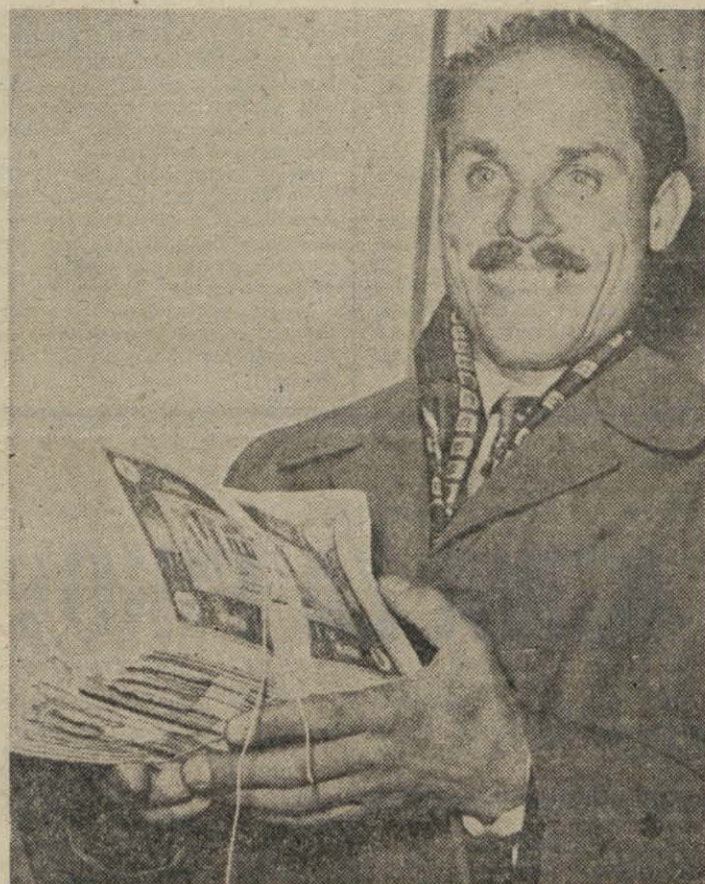
Direktor Jančić predvideva, da se bodo že čez leto dni na našem deviznem tržišču pojavile tudi tuje banke, ki bodo kupovale in prodajale devize. To bi pomenilo, da lahko pričakuje

lo 1974. leta konvertibilnost dinarja.

Občani, lastniki deviznih računov, bodo prav tako lahko prodajali devize, seveda takrat, ko bo tečaj najugodnejši. Devizno tržišče ne bo borza, kjer bi lahko podjetja in občani prodajali in kupovali devize, temveč bo to bančna borza, saj gre za prodajo in nakup deviz med bankami.

Gospodarstveniki imajo na račun svobodnega tržišča deviz veliko pripomb. Pravijo, da so banke predložile pravilnik, kakršen ustreza njim, niso se pa veliko menile za gospodarstvo. Zahtevajo tudi, naj bi tečajne razlike prišle v sklade gospodarskih organizacij, vendar pravilnik tega ne predvideva. Bojijo se tudi, da ob svobodni medbančni prodaji vse devize ne bodo prišle na devizno tržišče, to pa lahko umrtvi celotno gospodarstvo.

O pravilniku bodo razpravljale tudi republike in tako bodo lahko povedale svoje pripombe tudi gospodarske organizacije.

PO NOVEM LETU: kako se bo obneslo devizno tržišče?

PREJELI SMO

NOVE KNJIGE

Stefan Zweig: Fantastična noč, Prešernova družba; Carel J. Du Ry: Islamski svet, DZS; Edvard Kardelj: Protislovja družbene lastnine v sodobni socialistični praksi, DZS; Ivan Cankar: Zbrano delo (Krpanova kobila, Marta), DZS; Marko Švačić: Sonce sonce sonce, Obzorja; Florian Lipusch: Zmote di-jaka Tjaža, Obzorja; Meša Selimović: Trdnjava, Obzorja; dr. Janez Javoršek: Industrijska sociologija, Obzorja; Časopis za zgodovino in narodopisje, Obzorja; Alojz Gradnik: Eros tana-tos, DZS; Jože Šmit: Hoja za Katulom, DZS; Janko Kotnik: Slovensko-italijanski slovar, DZS; Vilko Ukmar: Glasba v preteklosti, DZS; Marko Kravos: Trikotno jadro, založba Lipa; Jolka Milič: Pesniški list 8, Lipa; Jan Severin: Mornar brez jader, DZS; Anne in Serge Gollon: Angelika in demonska že-

na, Lipa; F. M. Dostojevski: Stričkove sanje, DZS; France Mihelič: Grafika in risba, DZS; Alojz Gradnik: Kitajska lirika, DZS; Dominik Smole: Antigona, DZS; Najlepše pravljice, DZS; Miguel de Cervantes Saavedra: Veleumni plemič Don Kihot iz Manče, Obzorja; Marcus Tullius Cicero: Največje dobro in največje zlo, Obzorja; Ivan Miakar, Petar Habič, Franjo Kordiš, Vlado Ravnik, Anton Stergar: Divlje jezero, Obzorja; Ivan Stopar: Stari grad nad Celjem, Obzorja; Ernest Hemingway: Zbogom orožje, Obzorja; Makso Snuderl: Ljudje pod svetilnikom, Obzorja; Slavoj Žižek: Bolečina razlike, Obzorja; Janaz Zmavc: Podstrešje, Obzorja; Franci Zagoričnik: To je stvar, ki se imenuje pesem, Obzorja; Matjaž Kocbek: V (pesniška zbirka), Obzorja; Anton Cevc: Velika planina, DZS; Molière: Druga knjiga, DZS; Vladimir Kavčič: Aleksander Veliki, DZS; Timothy Green: Tihotapci, DZS; Margot Schubert: V domačem vrtu, DZS; Ivo Andrić: Goya, DZS; Tomaž Salamun: Bela Itaka, DZS; Jean Charles Lombard: Zgubljeni koraki, DZS; Zmaga Glogovac: Tesnoba, DZS; Minica Sojar: Vrtne enoletnice, DZS; Ivan Cankar: Zbrano delo (enajsta knjiga), DZS.

PREDLOG

ŽIRO RAČUNOV NE BO VEČ

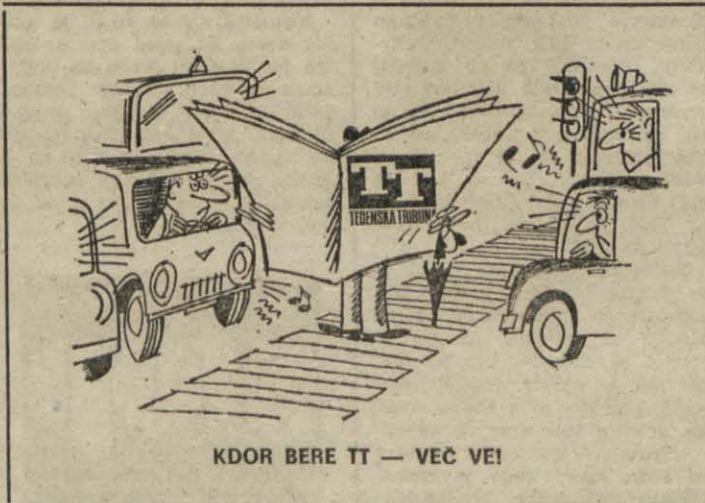
V Srbiji razpravljajo, da bi ukinili žiro račune občanov. Republiški sekretariat za finance je te dni že naznanil, da bodo kmalu sprejeli zakon o ukinitvi žiro računov.

Zakaj ukiniti žiro račune, ko pa je po mnenju mnogih le tako mogoče nadzirati dohodke občanov? Pravijo, da so posamezniki že doslej odpirali več žiro računov, ker so se tako izognili plačilu davka. Nekateri so svoje honorarje prejeli na žiro račun svojih sorodnikov ali družinskih članov. Prav zaradi tega predlagajo, naj bi honorarje odslej izplačevali le pri blagajnah delovnih organizacij, pri katerih je delavec stalno zaposlen. Tako bi bil enoten nadzor nad dohodki vseh, ki so zaposleni v podjetju.

Namestnik direktorja za razvoj poslovanja z občani pri Jugobanki Jelica Mirkov pa pra-

vi, da z novim predlogom ne bodo skoraj ničesar pridobili. Če so banke ali občani doslej spoštovali zakonske predpise,

so bile zlorabe nemogoče. Tudi doslej so lahko ugotovili, koliko je kdo dobil vsako leto na žiro račun.

KDOR BERE TT — VEČ VE!

na vašo knjižno polico tudi PREŠERNOVE DRUŽBE

KOLESA SE VRAČAJO NA CESTE

Svet se je naveličal avtomobilov, meni Politika, ko poroča o vrnitvi k dvokolesom. Na severnoameriški celini je danes kolo bolj iskano vozilo kot avtomobil. Američani izdelajo 6,3 milijona koles, kupci pa bi jih želeli kar 12 milijonov. Za prihodnje leto zahtevajo 15 milijonov koles.

V Evropi izdelajo na leto 6,7 milijona vozil na dveh kolesih, pa tudi v Kanadi je več koles kot avtomobilov. Naši proizvajalci nimajo natančnih podatkov, koliko koles izdelajo, evropska kolesarska zveza pa meni, da znaša jugoslovanska proizvodnja okrog 360.000 koles.

V začetku šolskega leta je bilo veliko otrok razočaranih, ker v trgovinah ni bilo koles, ki so jih želeli kupiti. V beograjskih blagovnicah prodajo pošiljko v nekaj dneh.

Koles pa ne kupujejo le otroci. Zahtevajo jih tudi odrasli in celo najstarejši.

Branko Hočevar, generalni direktor podjetja Tomos-Partizan, ki izdeluje kolesa, pravi:

»Povsod po Evropi narašča povpraševanje po kolesih. K nam bo to prišlo čez nekaj let, čeprav že zdaj zahteva tržišče veliko več koles.«

»Kolo je postalo čudno blago. Ni zakonitosti niti pojasnila glede ponudbe in povpraševanja,« pravi Nikola Latinović, pomočnik generalnega direktorja Unis-Rog.

»To je trend, ki bo trajal določen čas, zato mu je treba posvetiti primerno pozornost,« govori šef izvoza koprške tovarne Peter Milčinič.

Američani bodo prihodnje leto kupili od Tomosa 50.000 koles ter 70.000 okvirjev za dvokolesa.

»Letos smo izvozili v Združene države Amerike za 1,3 milijona dolarjev koles. Izvoz v Zvezno republiko Nemčijo je prav tako pomemben — 1,4 milijona mark. Tujci pa zahtevajo štirikrat več koles,« pravijo v Kopru.

»Na leto izdelamo okrog tisoč vagonov koles in delov. Petino izvozimo. Vrednost blaga je dosegla 49 milijonov novih dinarjev. Ko bi več proizvajali, bi lahko tudi več izvažali,« trdijo v Unisu.

»Letos bomo prodali domačim kupcem čez 70.000 ponijev, kar je dvakrat več kot lani,« pravijo v Jugobicih.

»Nimamo denarja, da bi povečali proizvodnjo. Izdelali smo načrt, ki so ga potrdile banke. Če nekaj let delamo z nizko stopnjo akumulacije. Škoda, da se ta industrija ne razvije,« pravi inž. Hočevar.

»V začetku prihodnjega leta bomo začeli graditi novo tovarno za proizvodnjo koles. Tako bomo lahko kar trikratno povečali proizvodnjo,« pravi Robert Fišer, direktor podjetja Tomos-Partizan v Subotici.

»Cene koles so preizkušene. Pred dvajsetimi leti je lahko naš državljani kupil kolo za tri povprečne plače, zdaj pa lahko kupi tri kolesa za eno plačo,« pravi Latinović.

Ni pa še minilo mesec dni, ko so se kolesa podražila za 12 odstotkov. Kolo pa se vendarle vrača na naše ceste.

KOLESA SO SPET V MODI: se bliža nova poplava dvokoles?

KOROŠKA

DAN STARIH V BILČOVSKU

Po Slovenskem vestniku, ki izhaja v Celovcu, povzemamo zapis o dnevu starih v Bilčovsu. Ne samo o razumevanju, ki ga imajo v Bilčovsu na Koroškem do starejših ljudi, poročila pravi tudi o narodnostni strpnosti na eni strani in narodnostni nestrpnosti na drugi strani, o stvareh, ki v teh dneh pretresata Slovence na Koro-

škem pa tudi Slovence v Jugoslaviji in po svetu.

Takole poročajo o dnevu starih sami Bilčovščani:

Pri nas in tudi drugod se je udomačila navada, da vsako jesen priredimo »dan starih«. V Bilčovsu smo ga priredili minulo nedeljo ob sodelovanju delovnega krožka naše župnije in občinskega urada.

Domači župnik Kassel je za »dan starih« bral posebno mašo za tiste, ki so v času med lanko in letošnjo prireditvijo umrli, in tudi tiste, ki se letošnje prireditve zaradi bolezni niso mogli udeležiti. Po maši se je približno sedemdeset naših mamic in očetov zbralo v gostilni pri Miklavžu, kjer so izvedli za to priložnost pripravljeni spored.

V pozdrav je zadonela pesem moškega zbora SPD »Bilka« in med zbranimi slavljenci zbudila praznično razpoloženje. Sledili sta dve deklamaciji; v slovenščini je deklamiral Gasser Hajnček, v nemščini pa šolarka Miškulnik. Tudi naš župan Hanzej Ogris je pozdravil zbrane goste

in jim želel, da bi v kar najboljšem razpoloženju preživeli ta dan in še mnoga leta.

Potem je nastopil naš šalivec Tomi Gasser, pomagal mu je mladi Hanzl Gasser. Oba sta spravila poslušalce v bučen smeh. Tudi naša pridna dekleta so pripomogla, da je bilo praznovanje tako lepo pripravljeno. V imenu starih je spregovoril Janko Oris starejši. Iskreno se je zahvalil vsem, ki so pomagali, da smo doživeli nepozaben dan.

Pripomniti moramo, da je bilo med udeleženci največ Slovencev. Vabljeni so bili tudi stari občani nemške narodnosti, vendar se jih je odzvalo le toliko, da smo jih lahko prešteli na prste ene roke. Kljub temu je bila prireditev dvojezična. Nočemo se hvaliti z našo strpnostjo na širino, vendar povemo to zaradi tega, ker se prav v zadnjem času širi čudno nasprotovanje zaradi nekaj slovenskih imen, ki so v rabi pri nas že dolga stoletja. Upravičeno se sprašujemo, ali je svet še pameten.

HAZARD

NJIVA ZA PIKOVNO DAMO

Dva kvartopirca iz Leskovca se že dolgo prepirata zaradi njive, ki je velika 16 arov. Ne-

koč je bil njen lastnik Dragan Filipović, vendar jo je nekega večera zgubil na kartah in tako naj bi postala last Vaska Dimitrijevića. Ker sama nista mogla rešiti spora, sta se obrnila na sodišče v Leskovcu.

Karte sta položila na mizo že pred enajstimi leti. V hudi igri, kakršne lahko vidimo v kavbojskih filmih, sta strastna hazarderja igrala za velik denar. Dragan Filipović je tako zgubil okrog 50.000 takratnih dinarjev. Ker ni imel denarja, je svojemu nasprotniku obljubil njivo.

Kot dobra poslovna partnerja sta napisala potrdilo za omenjeno vsoto, vendar kart nista omenila. Vasko Dimitrijević je bil zadovoljen s plenom, saj mu je njiva prišla prav.

»Presenetilo me je, ko sem videl, da je postal lastnik moje njive,« tarna Dragan Filipović. »Kmalu nato je začel na njivi izdelovati opeko in jo prodajati graditeljem na robu Leskovca.«

Nekdanji lastnik njive je molčal devet let, pred dvema letoma pa je vložil tožbo na občinskem sodišču. Vasko Dimitrijević je hotel že prej prodati njivo, ki jo je »pošteno« zaslužil na kartah. Pred nedavnim pa je Vasko zgradil hišo na spornem zemljišču, zato se je stvar še bolj zapletla.

Nekdanji lastnik njive Dragan Filipović se čudi, zakaj sodišče v Leskovcu polni dve leti ni razpisalo razprave. Sodnica Draginja Cvetković pa trdi, da je že dvakrat povabila obe stranki na razpravo, vendar nobene ni bilo.

SPOR

POSLANEC BREZ DELA

Tudi zvezni poslanec lahko ostane brez dela. To se je zgodilo Živoradu Vasiću iz Loznice, poslancu kulturno prosvetnega zbora zvezne skupščine, nekdanjemu direktorju osnovne šole v Gornji Badanji. Ko se je šola združila z drugo, je direktor — poslanec prišel na seznam brezposelnih v zavodu za zaposlovanje.

Ob združitvi šol so sklenili, da odpovedo delovno razmerje direktorju in vsem prosvetnim delavcem iz šole v Gornji Badanji, razpisali pa so natečaj za sprejem novih učiteljev. Na prazna delovna mesta so se javili isti prosvetni delavci, občinska komisija pa je sprejela v službo učitelje, ki so bili že prej drugje v delovnem razmerju. Tako so učitelji in direktor ostali na cesti.

Starši so protestirali tako, da so svojim otrokom prepovedali obiskovanje pouka, odpušteni učitelji in direktor pa so se obrnili na sodišče, ker so menili, da je njihov odpust nezakonit. Pozneje so s sodbo sodišča učitelje spet sprejeli na delo, direktor Vasić pa je nadaljeval sodni spor. Tako je zvezni poslanec še vedno brezposeln.

PROMET

NEVARNE VOŽNJE

Disciplinske komisije podjetja Viator v Ljubljani so se letos sestale že sedemindvajsetkrat. Obravnavale so 59 primerov kršenja delovnih dolžnosti, od tega kar 38 primerov v medkrajevnem in mestnem potniškem prometu. Glasilo tega podjetja je pod naslovom »Senčna stran našega prizadevanja« objavilo dolg seznam prekrškov in krivcev.

Iz seznama je razvidno, da je zlasti vožnja v medkrajevnih avtobusih včasih kar hudo tvegana. Nimamo namena povzemanj seznama krivcev, vzgojni namen bo za gotovo dosežen že z objavo v glasilu kolektiva. Ne bo pa škodovalo, če omenimo nekaj značilnih prekrškov. Ti so najpogostejše povezani z uživanjem alkohola med delovnim časom ali pa s pretepaško žilico. Prisluhimo:

... šoferju v medkrajevnem potniškem prometu je bil izrečen zadnji javni opomin, ker je

vinjen vozil avtobus Ljubljana—Crna in povzročil karambol.

... šoferju v medkrajevnem potniškem prometu je bil izrečen javni opomin, ker je vinjen vozil avtobus na progi proti Brezovici.

... šoferju v medkrajevnem potniškem prometu je bil izrečen zadnji javni opomin, ker je povzročil večjo materialno škodo, zapustil vozilo in odšel v gostilno popivat, namesto da bi pomagal pri reševanju vozila.

... šoferja v medkrajevnem potniškem prometu so izključili iz delovne skupnosti, ker je ogrožal varnost prometa, ko je vinjen vozil avtobus na progi Kamnik—Potoč in povzročil nesrečo, katere posledica je bila večja gmotna škoda.

... sprevodnika v medkrajevnem potniškem prometu so izključili iz delovne skupnosti, ker se je tako opil, da ni mogel več opravljati sprevodniške službe.

Posamezni šoferji in sprevodniki so tudi vroče krvi. Prisluhimo:

... sprevodniku v medkrajevnem potniškem prometu in ... šoferju v medkrajevnem potniškem prometu je bil izrečen javni opomin, ker sta se na progi Ljubljana—Vrzenec sprla, se medsebojno žalila in strelala.

... šoferju v medkrajevnem potniškem prometu je bil izrečen zadnji javni opomin, ker je na progi Karlovec—Ljubljana napadel potnika in mu prizadel lažje telesne poškodbe.

Kar čeden seznam ugotovljenih in kaznovanih kršitev delovne dolžnosti, povzru vsega pri tako odgovornem delu, kot je prevoz potnikov. Avtobusnim potnikom v tolažbo: disciplinska komisija podjetja Viator ne sedi prekršanih rok. V najhujših primerih krivcem vrnejo delovne knjižice. Javna objava v kolektivnem glasilu pa tudi po svoje zaleže.

FARAONI SO SI ZIDALI PIRAMIDE - KAJ PA MI? (2)

Vse kaže, da se je duh olimpiade in drugih svetovnih prvenstev prenesel tudi na foto-filmsko-TV razstavo, ki ji pravijo Nemci kar Photokina. Pri olimpiadi raztrobijo časnikarji svetovne rekorde v vse smeri po zemeljski krogli, in prav tako nas opozarjajo napisi na tej razstavi, da je to, kar pravkar gledate, svetovna novost. »Se nikoli prej ni bilo tega, kar gledate zdajle.« To je lahko ustvaril samo tako genialen razvojni oddelek, kot je v naši tovarni. Vedite torej, da mislimo s svojo glavo in da ne kopiramo od drugih. (Če pa že kopiramo, potem napravimo veliko boljše in popolnoma na novo).

Vsako do je že videl profesionalne fotografe, ki imajo okoli vratu obešeni kar dve kameri. To ni domišljavost pa tudi ne kar tako slučajno. Dve kameri zares potrebujejo. V eni imajo črno-beli film, v drugi pa barvnega. Če upoštevamo, da morajo vlačiti s seboj še različne objektivne in drug pribor, potem ni čudno, če se je eden izmed njih počutil bolj za oslička kot fotografa in se je zaklel, da nikoli več ne vzame s seboj dveh kamer. Skonstruiral je eno kamero, ki vsebuje dva filma: črno-bela in barvnega. Če pritisne na levi sprožilec, bo slika črno-bela, če pritisne na desnega, bo barvna. Hans Domnick — tako je temu lenemu fotografu ime — je res enkrat za vselej rešil fotografe dveh kamer. Rekel si je: če že vsaka filmska kamera lahko premika film s precejšnjo hitrostjo, zakaj ne bi tega zmogel tudi navaden fotografski aparat. In tako se tisti film, na katerem bo vsak hip osvetlil sličko, premakne iz svoje kasete tja za lečo, natanko na mesto, kjer bi bil, če bi bil sam v fotografskem aparatu. Ko je slička posneta, se umakne lepo nazaj, saj se ne ve, morda bo naslednji posnetek barvni in bo hitel na svoje mesto barvni film iz kasete na drugi strani.

FILMSKA KAMERA, KI SAMA DELA ELEKTRIKO

V vseh filmskih knjigah piše, da je filmskemu formatu 9,5 m pred kakimi osmimi leti odklenkalo in da ga lahko vpišemo med pokojnike. Kako sem se začudil, ko sem mimogrede opazil na razstavi oddelek, kjer prodajajo vse samo za 9,5-milimetrsko tehniko. Kot da bi ti kdo, ki ga imaš za mrtvega, nenadoma pozvonil pri vratih in hotel noter.

Preveril sem, ali gre res za devet in polmilimetrski film; ko sem videl, da so proizvajalci Francozi, sem bil prepričan. To je bil zares francoski format.

Pristopil sem in jim dejal, da so oni pravzaprav že mrtvi — po pisanju strokovne literature. Nasmehnil so se in povedali, da ne samo da živijo, pač pa da kanijo celo presenetiti svet.

Potem so mi razlagali, da z njihovim formatom doseže najboljši izkoristek filma in da je njihova slika, čeprav je trak samo za pol milimetra širši od osemmilimetrskega, skoraj tako dobra kot slička na šestnajstmilimetrskem filmu. Dokazovali so in dokazali. Vse, kar so trdili, je res. Nepojasnjena so ostala samo vprašanja o tistem, česar niso trdili. Devet in polmilimetrski film ima luknjico (perforacijo), v katero seže tisti krempeljček, ki poganja sliko naprej, v sredini traku. Vsi drugi trakovi pa ob strani. Nekateri na eni strani, drugi pa na obeh straneh. Nasta-

SNEMAJ NA LUNI ALI NA ZEMLJI

NA SVETOVNI RAZSTAVI PHOTOKINA SO
POKAZALI FILMSKO KAMERO, KI JO POGANJAJO
SONČNI ŽARKI

ne vprašanje, kaj se zgodi, če krempeljček zgreši luknjico in napiči cel film. Pri filmu, ki ima luknjice ob strani, začne »šepati perforacijo«, kot pravimo — uniči rob. Pri filmu z luknjicami v sredini pa ne more drugega kot šepati sličice. A tisto presenečenje za svet je res presenečenje. Začudil sem se, ko sem v navodilih za uporabo kamere S 2000-9,5 prebral, da kamera ne potrebuje nikakršnih baterij ne toka iz omrežja, temveč zadostuje, če jo pred snemanjem nekoliko sončiš.

»Zakaj ji ne bi predpisali kar letnega dopusta?« sem rekel.

»Ni treba,« so odgovorili, »na letnem dopustu je ponavadi zadosti sonca, da se polni sproti.«

Najbrž ste že uganili, da gre za proizvajanje elektrike s sončnimi žarki. Tehniko z Lune so preprosto prenesli na Zemljo.

SRAMEŽLJIVI RAZSTAVLJAVCI

Na tej orjaški razstavi se lepo vidi, kako kak posrečen izum proizvajalca nenadoma vzdigne.

Pred dvema letoma se je v nekem kotu stiskala firma Hedler. Ničesar niso imeli pokazati. Nič reklame niso delali. Bili so popolnoma izgubljeni. Kljub vsemu me je zanimalo, kaj pravzaprav razstavljajo. Pa sem pristopil. Tudi sedaj nisem videl kaj presenetljivega — eno samo lučko, no, lahko bi ji rekli reflektorček. Ko pa mi je razstavljavka povedala, da ta reflektor gori že dva dni, sem ostrmel. Bil je namreč halogenski, in do tedaj so halogenski reflektorji smeli goreti največ sedem minut, potem pa so se morali ugasnjeni hladiti. Ta Hedlerjeva zadeva pa gori brez napake dva dni. Spomnil sem se stopljenih in zverženih halogenskih reflektorjev, če so prekoračili čas gorenja,

SNEMANJE OB NAMIZNI SVETILKI: z novim objektivom, skrivnostno zaslonko in občutljivim filmom

potem strašno dragih žarnic, ki jih je bilo treba kar naprej menjavati.

»Ne,« pravi razstavljavka, »žarnice v tem reflektorju pa ne pregorijo, ker so hladne. Tu je servirana vroča luč iz hladilnika.«

Zdaj mi je postalo jasno, kaj to pomeni. Ta lučka tukaj lahko enakovredno zamenja cel kombi dosedanjih luči. Ta Hedler se je domislil in v reflektor vgradil čisto navaden ventilatorček. Kadar prižgeš luč, se začne veselo vrteti in hladi celo reč, da ji ne postane prevroče.

Takoj mi je postalo jasno, da je to velika zadeva, in čeprav izdelovalcem reflektorja še ni bilo prav jasno, kaj so pogruntali, sem prerokoval tej iznajdbi fantastično prihodnost. Dve leti pozneje, na letošnji Photokini, je firma Hedler že razstavljala na sredini dvorane, na velikem prostoru. Seveda, reflektorček je šel v prodajo kot med. Da, da, dodali so mu še napravo, v katero lahko vtakneš razna sita, pa tudi s stran-

skimi krili lahko omejiš svetlobo. Že predlani sem predvideval, da bodo to morali napraviti, če bodo hoteli, da bodo reflektorček uporabljali profesionalci. Tudi za naprej vem, kaj mu bodo še dodali: premično zrcalo ali pa premično žarnico, tako da bo lahko ožil ali širil svetlobni snop. Brez tega profesionalci ne morejo delati. Potem bo popoln.

LETOS SE STISKA VAAST V KOTU

Neki človek s holandskim imenom, ki pa izumlja v Franciji, je postavil svoj »štant« k steni. Tako je majhen, ta njegov kot, da se dekle, ki naj bi pojasnjevalo obiskovalcem, kaj so izumili, komaj obrača. Dekle pravzaprav ne ve dosti o tehniki. Naučili so jo nekaj stvari in ko kdo zaide tja, vzame v roke majhno osemmilimetrsko kamero, stopi z njo na sredjo dvorane in jo sproži, kot da snema.

Obiskovalci neumno gledajo. Tedaj pokaže dekle na magnetofon v stekleni omari, ki se takrat, ko ona sproži kamero, začne vrteti. Da, obiskovalcem postane jasno — daljinsko proženje magnetofona. »Zato ima tudi anteno, ne?« vprašajo dekle. Da, prvo stopnjo so razumeli. Zdaj mora dekle pojasniti še naprej:

»Antena ni samo za daljinsko proženje, ampak z njo sprejma radijska naprava tudi glas igralcev, ki ga potem snema magnetofon.«

»Potem mora biti kje še oddajnik,« sprašujejo gledalci.

»Da,« pravi dekle, »tukaj je.« In pokaže nekaj, kar je podobno žepni bateriji. »Tu sta mikrofon in oddajnik, ki ga ima tisti, kogar snemajo, kar v žepu.«

Zdaj se je gledalcem posvetilo: »Ah, ja, vsi ti elementi, ki so potrebni za zvočno snemanje, niso povezani med seboj z žicami, temveč brezžično. Zdaj lahko snemalec snema z drvečega vlaka zaupen pogovor v avtomobilu, ki drvi poleg njega. Da, kje pa je v tem primeru magnetofon? Pri igralcih v avtomobilu ali pri snemalcu na vlaku?«

»Lahko je pri prvih ali pri drugem,« pravi dekle, »najboljše pa je, če je kar na postaji, kamor bosta vlak in avto prispela. Njega sploh ni treba vlačiti s seboj. Daste ga v avto ali kakšno sobo in snema sam. Francoska televizija to že uporablja.« No, sem si mislil, še eno darilo z Lune.

KAJ, KO BI SNEMALI BREZ LUČI?

Ljudje pri Kodaku so razmišljali, da je pravzaprav veliko situacij, ki bi bile za snemanje zanimive, pa jih ni mogoče posneti, ker je premalo svetlobe. Recimo, da ste v gorski koči, grejete se pri kamini, na steni pa brli petrolejka. Ali pa krog okoli tabornega ognja. Elektrike ni, da bi priključili kakršnokoli luč. Kaj bi se dalo storiti v tem primeru?

Sli so po vrsti. Najprej so spravili skupaj objektiv, ki sprejme čimveč svetlobe (Kodak Ektar f:1,2), nato so zaslonko tako oblikovali, da spusti štiri-deset odstotkov več svetlobe na film kot druge (XL kamera), in končno so napravili še film (Kodak Ektachrome 160 — 23 DIN), ki sodi med visoko občutljive filme. Zdaj prižgeš svečo in lahko snemaš...

MAKO SAJKO PRIHODNJIČ: FILM PRI POUKU

NAŠE ZDRAVILNE RASTLINE POPROVA META

Neko vrsto mete so poznali že v starih časih Egipčani (omenja jo Papirus Ebers), Kitajci in Indijci, a naša prava poprova meta je menda nastala slučajno, z dvakratnim naravnim križanjem. Njeni predniki so vodna meta (Mentha aquatica), gozdna meta (Mentha silvestris) in okroglostna meta (Mentha rotundifolia). Leta 1669 se je namreč pojavila v grofiji Herford v južni Angliji na polju, posejanem z zeleno meto, Mentha viridis. Zelena meta sama pa je križanec gozdne in okroglostne mete. Novi križanec je opisal botanik John Ray.

Poprova meta se torej razmnožuje le vegetativno, tako kot na primer krompir, ki ga prav tako ne sejemo; ni namreč plodna, ne daje semen; če pa jih, ne vzklijejo; in če slučajno vzkale, rastline, ki zrastejo, niso več poprova meta.

Družina, kamor spada poprova meta, so ustnate (Labiata), nasploh značilne po tem, da imajo mnogo eteričnega olja. In to ne samo v cvetovih, pač pa tudi v listih. V isto družino spadajo tudi rožmarin, vrtni žajbelj, sivka (lavendel) in vrtna materina dušica. Kot zdravilo uporabljamo torej metine liste.

Za metino eterično olje — kot večina eteričnih olj je tudi to zmes — je značilen mentol, kristalinična snov,

ki je v eteričnem olju stopljena v drugih tekočih sestavinah.

Mentol najbrž vsi dobro poznamo: vsebujejo ga mentolovi dražeji, pastile »valda« in melisnice, ki navadno ne vsebujejo melisnega eteričnega olja, ampak metino. Tudi v zobnih pastah je mentol, pa nam prijetno hladi usta. Mentol draži tiste kožne čutnice, ki zaznavajo hlad. Če pa ga nanesemo na obrvi ali kožo na trebuhu, bomo čutili toploto, ne hladu: tu je dražil toplotne čutnice.

Na mestu, kamor nanesemo mentol, na primer stopljenega v alkoholu, se reflektorno, po živčnem dražljaju, ki se ga ne zavedamo, zožijo krvne žilice. Če ga damo na sluznico, postane bela, ker je iz nje izginila kri. Zato živčni končiči, ki ne dobivajo več hrane s krvjo, ne sporočajo naprej ne bolečine ne srbeža; mentol učinkuje na tem mestu kot lahek anestetik, saj blaži bolečino ali srbež. Enako pomaga čaj poprove mete ob želodčnih bolečinah, preprečuje tudi dražljaj na bruhanje. Učinkuje tudi proti vnetjem, vendar precej manj kot kamilice.

Kemijsko je mentol podoben fenolu. Tako ni čudno, da je prav tako antiseptik, v večjih koncentracijah celo dezinficans; to se pravi, da uničuje bakterije (Gershenfeld in Muller, Zeiti). Predpisujejo ga v kapljicah ob naho-

du in za inhalacijo ob vnetju dihal. Zaradi antiseptičnega učinka ga dajejo tudi v zobne paste.

Po Heinzu in Chabrolu je eterično olje poprove mete izvrsten holagogum — pospešuje torej nastajanje in izločanje žolča. Steinmetzer je delal poskuse na pseih in ugotovil, da se je zaradi čaja poprove mete izločilo pri psih devetkrat več žolča kot navadno. Mentol hkrati še dezinficira žolč. Boljši je čaj kot sam mentol; verjetno zato, ker vsebuje poprova meta tudi grenko snov (Braun, Heinz). Ta grenka sestavina metinega čaja povečuje apetit in pospešuje prebavo, čeprav mentol napetost in peristaltiko črevesja zavira. Čaj poprove mete odganja tudi vetrove.

Pred nedavnim so še opozarjali, naj bi zdravil z mentolom ne dajali prav majhnim otrokom, češ da so se nekateri zaradi njih zadušili in celo umrli. Vendar se je pokazalo, da te nevarnosti ni.

V Sovjetski zvezi se zavzema za zdravljenje z zdravilnimi rastlinami zdravnica N.G. Kovaleva. Ta poroča, da mentol reflektorno razširja koronarke — žile, ki dovajajo kri v srčne stene.

Zaradi česlov in poprove meti čaj iz nje ustavlja tudi drisko. (Schulz, Vollmer).

DR. PAVLE BOHINC

Sedanji način je škandalozen. To je verjetno usodna razpoka v ameriški demokraciji, pravi zbiralec prostovoljnih prispevkov Harold Wilens iz Los Angelesa. »To je najgubnejša stvar v politiki in uniči lahko naš celotni politični sistem,« pritrjuje sodnik George W. Lehr iz Missourija. »Sedanji način financiranja smrti zaudarja, in če ga ne bomo spremenili, volilni sistem ne bo preživel,« napoveduje Larry O'Brien, voditelj predvolilne kampanje predsedniškega kandidata Georgea McGoverna. Senator Edward Kennedy pa meni: »Prevelika moč denarja je najočitnejša zloraba naše demokracije.«

Tarča vsesplošnega obsojanja je častljiva praksa ameriškega političnega življenja, da mora biti vsak kandidat za javne službe, od predsednika do mestnih uradnikov, pri svojem boju za izvolitev odvisen od prostovoljnih prispevkov! Ta praksa sramoti in kompromitira tako tiste, ki dajejo denar, kot kandidate. Hkrati tudi odkrito spodbuja korupcijo v ZDA in v vse bolj cinčni javnosti utrjuje prepričanje, da je mogoče kupiti usluge. Zbiranja denarja pogosto poteka prek dvomljivih odborov, ki zagotavljajo anonimnost dajalcev ali izigravajo slabo sestavljene zakone. Večji del te dejavnosti ostane prikrit, čeprav je videti, da javnost letos bolj kot kdaj prej govori o načinu in zlorabah pri zbiranju sredstev za predvolilni boj.

Sedanji sistem varuje državne uslužbenke, ki lahko delijo usluge in tako privabljajo darovalce. Še tako sposoben kandidat, ki nima zvez ali značaja za zbiranje denarja, je prikrajšan. Sistem, kakršen je sedanji, spodbuja načelo, da so vsi posamezniki, ne glede na bogastvo, enaki pred zakonom.

Seveda so letos najbolj nezadovoljni demokrati, ki se bojijo, da McGovern ne bo mogel zbrati dovolj denarja, da bi imel vsaj možnost tekmovati z Nixonom. Voditelji McGovernove kampanje so zbrali presenetljivo veliko drobnih prispevkov, ni pa se jim posrečilo omečiti velikih dajateljev. Tako bo McGovernov štab komaj zbral 22 milijonov dolarjev, medtem ko bodo Nixonovi odbori spravili na kup 45 milijonov dolarjev. To bo največja prednost republikancev, odkar so se veliki podjetniki združili zoper Franklina D. Roosevelta pred 32 leti.

Nixonova administracija izkorišča svoje številne možnosti za zagotovitev predsednikove ponovne izvolitve. Pomembna med temi možnostmi je privlačna moč za darovalce denarnih prispevkov. Težko, da je kje v ZDA kaka finančna ali poslovna skupina, na katero Washington ne bi vplival, ali ki si ne bi želela vplivati na Washington.

Republikanska služba za zbiranje prispevkov, ki jo vodi nekdanji trgovinski minister Maurice Stans, hiti na vso moč, da bi zbrala 10 milijonov dolarjev, preden bo stopil v veljavo zakon, da je treba objaviti imena darovalcev. Nixon je svetniško izjavil, da bo objavljane darovalcev »preprečevalo zlorabe in okrepilo zaupanje javnosti v volilni postopek«. Na dan pa prihajajo poročila o goljufijah v republikanskem taboru. Zvedelo se je, da so pošiljali denar v mehiške banke, da bi prikrili njegov vir. Poleg tega je administracija kmalu po tem, ko je napovedala večjo ceno za mleko, dobila velike prispevke od izdelovalcev mlečnih izdelkov.

PONIŽUJOČE, PONIŽUJOČE . . .

A četudi so nameni dajatelja in prejemnika popolnoma čisti, je postopek za kandidata vendarle poniževalen. »Kar naprej moraš hoditi k istim ljudem,« pravi McGovernov tajnik za finance. »Prvič je ponižujoče. Drugič je še bolj ponižujoče. Tretjič je skrajnje ponižujoče. Nazadnje si zaželiš, da bi se vdrl v tla.« Pravijo, da se vase zaprti McGovern vedno izmika, kadar je treba prositi za denar.

Kljub ponižanju in etičnim zadržkom razmere silijo kandidate, da posvetijo veliko časa zbiranju denarja. Herbert E. Alexander, vodilni ameriški poznavalec finančnih zadev v zvezi z volitvami, ceni, da bosta oba kandidata do novembrskih volitev porabila 400 milijonov dolarjev. Inflacija, vse večji stroški za televizijo, računalniške raziskave, ankete in razne tehnične svetovalce, vse to draži predvolilni boj. (60 sekund kupljenega televizijskega programa v času, ko je največ gledalcev pred sprejemniki, stane 40 do 55.000 dolarjev!) Letošnji izdatki za predvolilni boj bodo skoraj trikrat tolikšni kot pred dvajsetimi leti.

Lov na dolarje je divji, načini so najraznovrstnejši. V Chicagu je član kongresa Abner Mikva priredil dražbo, na kateri je prodajal tudi take politične spominkke, kot je dežnik, ki ga je Edward Kennedy uporabljal med nedavnim obiskom v tem mestu. Prirejanje večerij je zelo priljubljeno, ker prinaša precej denarja. Dve taki prireditvi sta v zadnjem času prinesli Nixonu 3,3 milijona dolarjev. Poleg tega zahtevajo malo napora. Kandidatu sploh ni treba prositi za denar. Cena vstopnice pomeni vnaprejšnji prispevek. Čeprav so cene včasih tudi

višje, se na večerjeh republikancev navadno ustavi pri 1.000 dolarjih za sedež, na demokratskih večerjah pa pri 500 dolarjih. Ker je na takih večerjah veliko gostov, ki vsi plačajo enako, le malokdo zahteva posebne ugodnosti.

V lovu na čke bogatih posameznikov je več možnosti za sumljive obveznosti.

McGovern in Stans opravljata svoje delo na popolnoma različna načina. McGovern je razložil svoj način na sestanku kakih 70 liberalcev iz Wisconsin, ki so se zbrali v hotelu »Pfister« v Milwaukeeju. Srečali so koktajle in prigrizivali kekse s sirom, dokler ni prišel McGovern. Ko se je z vsakim rokoval, je kakih dvajset minut mirno, toda optimistično govoril o položaju svoje kam-

nar čimprej — res čimprej. Pošiljanje prošenj po pošti in nato zbiranje prispevkov vzame preveč časa. Zato bi radi, da McGovernu takoj posodite denar. To bo verjetno najbolj tvegano posojilo, kar ste jih kdaj dali. Nobenih obresti ne boste dobili. Lahko boste imeli zgubo.« Nato je pojasnil, da McGovern pri vsakem posojilu, ki ga dobi, spravi na stran četrtino prispevka, da lahko že po dveh tednih začne vračati posojilo. Tisti večer je McGovern dobil 50.000 dolarjev — toda njegovi pomočniki so pričakovali, da jih bo 250.000.

Stans je mnogo bolj neposreden. Ne ki zagovornik republikanske stranke trdi: »Ko Stans dobi k telefonu človeka, od katerega želi prispevek, je popolnoma brezobziren. Vpije. Kriči. Govori o

Zakonodajalci so že pred časom hoteli uvesti nadzor nad zbiranjem denarja. Leta 1925 so sprejeli zvezni zakon zoper korupcijo in z njim prepovedali prispevke korporacij ali narodnih bank. Glavni namen tega zakona, ki ga kar naprej sirijo, je bil, naj bi kandidati objavljali svoje izdatke. Ta zakon so razširili leta 1939 z zakonom proti zaro-tam in leta 1940 z dopolnilom tega zakona. Takrat so postavili mejo 5.000 dolarjev, ki jih sme darovati posameznik v enem letu. Hkrati so prepovedali, da bi kakršenkoli odbor političnih strank, ki deluje v več državah, porabil nad 3 milijone dolarjev na leto.

Neučinkovitost zakona proti korupciji dokazuje že to, da na njegovi podlagi niso še nikogar obsodili — čeprav so mnogi kandidati trdili, da sploh niso imeli nobenih izdatkov. Ko so na to opozorila pravosodna ministrstva raznih administracij, so zadevo predali bodisi uradniku Bele hiše ali sekretarju senata, kamor bi bilo treba poslati poročilo. Ti uradniki so, v spoštovanju do svojih šefov, pustili, da se je zadeva poglobila. Vsak kandidat je lahko trdil, da ne ve za nobene izdatke in jih zato tudi ni prijavil. Tako je ravnal tudi McGovern, ko ni prijavil denarja, ki ga je porabil leta 1968 za ponovno izvolitev v senat.

BELA VRANA ROCKEFELLERJEVA

Stari zakoni so spodbudili nastanek nešteti navideznih odborov, ki delujejo v eni sami zvezni državi in ki jih zato ne zadeva omejitev izdatkov na 3 milijone dolarjev letno. Posamezniki, ki želijo podariti več kot 5.000 dolarjev, jih lahko dajo odborom, ki jim ni treba objavljati svojih dohodkov. Ti odbori — ki imajo včasih samo ime in naslov, kamor je treba pošiljati prispevke — poleg tega pomagajo velikim dajateljem, da jim ni treba plačevati davka na darila za prispevke nad 3.000 dolarjev. Svoje prispevke morajo samo razdeliti na čke po 3.000 dolarjev, ki jih pošljejo raznim odborom. Denarja, ki ga tako prihranijo, ni malo. Gospa Rockefeller je leta 1968 častno zavrnila misel, da bi uporabila ta trik, ko je dala svojemu pastorku Nelsonu Rockefellerju, ki se je potegoval za predsedniški stolček, 1.432.625 dolarjev. Zato je morala plačati 854.483 dolarjev zveznega davka na darila.

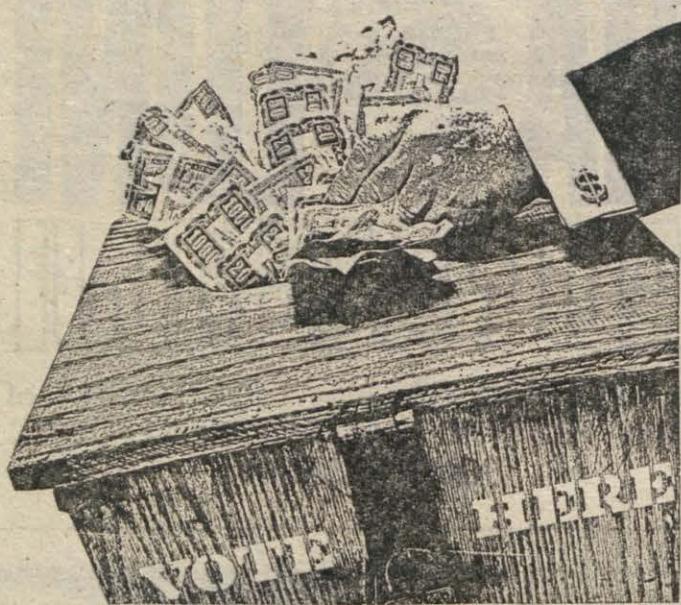
Zelo običajni so tudi drugi načini, kako obiti smisel, če že ne črko zakona. Družbe pogosto izigrajo prepoved tako, da dajo vodilnim uslužbencem posebne dodatke ob sporazumu, da jih uslužbenci nato porabijo za volilne prispevke. Zelo verjetno je, da so mnogi darovi vodilnih uslužbencev vpisani v knjigah podjetij kot izdatki za poslovne zadeve, na katere ni treba plačati davka na dohodek. Sindikati pa samo ustanovijo politične akcijske odbore, ki jih financirajo njihovi člani s »prostovoljnimi« prispevki.

Lani je kongres skušal napraviti red z zveznim zakonom o predvolilnih kampanjah. S tem so razveljavili neučinkoviti zakon proti korupciji. Novi zakon zahteva, naj vsi kandidati in njihovi odbori objavijo ime, naslov in poklic vsakogar, ki jim podari več kot 100 dolarjev. Objaviti morajo tudi ime vsakogar, ki mu komite plača več kot 100 dolarjev. Zakon tudi določa, koliko denarja lahko družina porabi za kandidaturu svojega člana (50.000 dolarjev za predsedniškega ali podpredsedniškega kandidata, 35.000 dolarjev za senatorja).

Edini dosedanji učinek novega zakona, ki je stopil v veljavo 7. aprila, je bil poplava papirja. Nadzorniki bodo morali pregledati nešteto strani poročil. Samo poročilo odbora za reelekcijo teksaškega republikanskega senatorja Johna Towerja obsega 1.400 strani računalniškega poročila na mikrofilmu. Prestrašili so se tudi nekateri dajatelji. Objava imena ima nezaželene posledice tudi za dajatelja, ki ima sicer najboljše namene. Če je lastnik podjetja, lahko izgubi odjemalce. Če podpira napačnega kandidata, si utegne naprtiti maščevanje. Še več: darovalec, ki ne išče nobene usluge, je lahko kasneje popolnoma zakonito imenovan za državno službo — javnost pa lahko to poveže z njegovim darilom; znano je, da so postali mnogi ameriški darovalci ambasadorji.

Zato nekateri predlagajo, naj bi uvedli državno financiranje predvolilnih kampanj in prepovedali ali omejili zasebne prispevke. Vendar nekateri pravniki svarijo, da bi bila taka omejitev protustavna, ker bi »omejevala svobodo govora, tiska in politične dejavnosti«. Posameznik ali skupina bi lahko začela kampanjo v zvezi s takim problemom in bi zanikala kakršnokoli zvezo s kandidatom, ki bi zagovarjal enaka stališča. Poleg tega tudi ni načina, da bi ocenili tisoče delovnih ur prostovoljcev, ki sodelujejo v predvolilni kampanji.

Navzlic vsemu temu pa kaosu in korupciji v financiranju ameriških predsedniških kandidatov in drugih potegovalcev za pomembne državne službe ni videti konca. Sramota ostaja.

AMERIŠKA SRAMOTA

NIXON IN MCGOVERN BOSTA DO NOVEMBRSKIH VOLITEV PORABILA ZA PRIDOBIVANJE DUŠ 400 MILIJONOV DOLARJEV

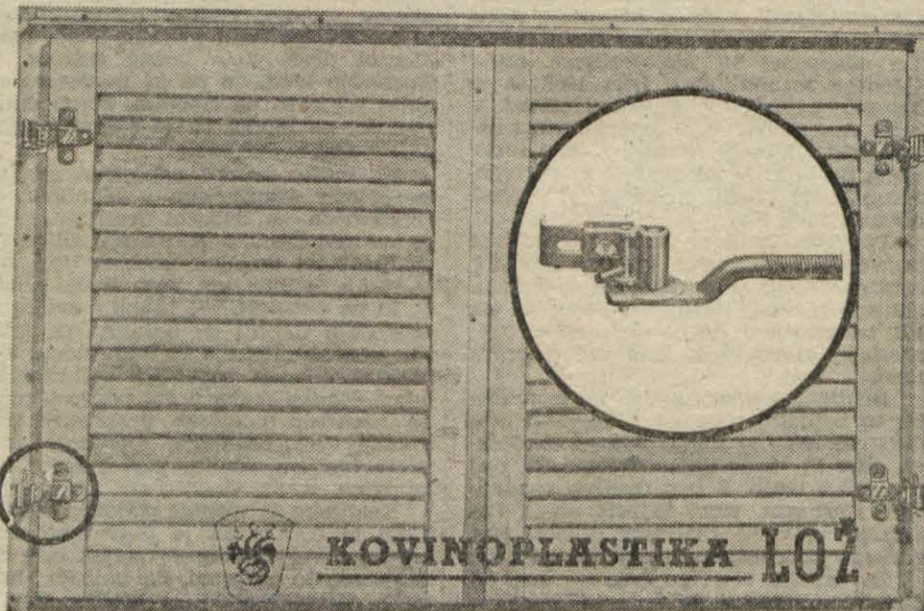
panje. Nato je pol ure odgovarjal na vprašanja. Kaj bo z davčno reformo, davki na dediščino, zmanjšanjem proračuna za obrambo? Izpraševalci so odgovore večinoma že poznali, toda obred dajanja prispevkov zahteva, da jih slišijo od pravega moža. Kasneje lahko rečejo prijateljem: »Kot mi je George McGovern zadnjič povedal...« McGovern ni niti enkrat omenil denarja. Vsem skupaj se je lepo zahvalil, se nasmehnil in odšel.

Nato je prevzel besedo Burt Zien, podjetnik iz Milwaukeeja, ki je vso zadevo tudi pripravil. »Torej, fantje, vsi veste, zakaj ste tukaj,« je začel. Naslikal je žalostno podobo McGovernovega finančnega položaja in dejal: »Potrebuje de-

ohranitvi svobodne konkurence, patriotizma, državljanske odgovornosti. Če kdo ponudi vsoto, toda ne zadosti visoke, Maury noče odložiti slušalke.« Stansov priljubljeni način je prirejanje majhnih zabav za bogate podjetnike. Vsakemu gostu določi vsoto in nato, kot pravi neki njegov sodelavec, »obdeluje vsakega, dokler ne da določene ali še večje vsote.« Če je darovalec v dvomih, koliko naj prispeva, ima Stans skromen predlog: en odstotek vrednosti svojega premoženja.

Uslužbenici obeh strank trdijo, da darovalcem nikoli nihče ničesar ne objavi. Res je skoro nemogoče dokazati kakršnokoli neposredno zvezo med prispevkom in kasnejšo uradno uslugo.

GRADITELJI: PREDSTAVLJAMO VAM IDEALNO REŠITEV "OKOVJA ZA POLKNA"

GOLJUF JA STOLET JA

CLIFFORD IRVING JE PRVIČ SPREGOVORIL, KAKO SI JE IZMISLIL SPOMINE MILIJARDERJA HUGHESA

Skrivnostni bogataš Howard Hughes je že od nekdaj begal duhove. Kot devetnajstletni mladenič je po očetu podedoval 600.000 dolarjev, ki jih je spremenil v milijardo. Vtepel si je v glavo, da bo postal slaven filmski producent, in njegovo ime je bilo povezano s številnimi hollywoodskimi zvezdami in zvezdicami. Zdaj na starost je sklenil, da bo zapustil Las Vegas in se preselil na Bahamske otoke. Novica je vzbudila precej pozornosti. Sledila ji je še razburljivejša novica, da je bogataš zaupal svoje spomine pisatelju Cliffordu Irvingu. Irving je dobil masten honorar od založniške hiše Mac Graw-Hill in revije Life.

To, da je Howard Hughes dovolil brskati po svojem zasebnem življenju, marsikomu ni šlo v račun. To ni bilo v skladu z njegovo naravo. Kmalu se je razvedelo, da je Irvingova knjiga samo velika potegavščina, ki so ji nasledili celo strokovnjaki. Kako je prišlo do tega, je Irving zaupal svojemu kolegu Abbyju Hoffmannu.

Irving pravi, da je zamisel napisati knjigo o Howardu Hughesu, poiskala njega in ne on nje. V Newsweeku je bral, da se misli bogataš preseliti na Bahamske otoke. Člankar je opisoval čudne navade najbogatejšega moža Amerike: da noče imeti nobenih stikov z ljudmi, da se pogovarja kvečjemu s finančniki in podobno.

Misel na bogataša ga ni hotela zapustiti. Preganjala ga je. Sklenil je, da bo napisal knjigo o resničnih dogodkih, hkrati pa bo pustil prosto pot domišljiji. V začetku je hotel povedati založniku resnico. Prijatelj, ki mu je pomagal pri pisanju, ga je prepričal, naj tega ne stori. Ubojal ga je.

Potem se je začela njuna pot po sledih Howarda Hughesa. Obiskala sta Houston, Las Vegas, Nassau, New York, Kalifornijo. Pretaknila sta vse časopisne arhive in iskala podatke o Hughesu. Nasmehnila se jim je sreča. Irvingu so dovolili, da je pogledal v arhiv revij Time in Life. Zaprli so ga v sobo in mu dovolili, da je brskal po dokumentaciji. Vprašal je, ali lahko naredi fotokopije. To bi bilo preveč tvegano. »Kaj pa če poskusim z navadnim fotografskim aparatom?« se je pozanimal. Skomignili so z rameni in mu prepustili arhiv. Prefotografiral je vse, tudi najmanjšo notico, ki je govorila o Hughesu.

Za Irvingovo namero so vedeli samo trije uslužbenici. Kasneje, ko so strokovnjaki revije Life preverjali tehtnost Irvingove knjige, so primerjali podatke v knjigi s tistimi, ki so jih imeli v arhivu. Zato niso niti najmanj dvomili o resničnosti bogataševe biografije.

Irving je dobil v roke rokopis Noaha Dietricha, Hughesovega finančnega svetovalca. Dietrich je v njem popisal trideset let življenja s Howardom Hughesom. Iskal je koga, ki bi njegov rokopis spili za objavo. Irving je ponudbo zavrnil, izkoristil pa je podatke, ki mu jih je Dietrich nevede nasul.

S prijateljem sta obiskala znanstveno in filmsko akade-

mijo. Isti dan je akademija dobila v dar spomine Lincolna Anarberga, Hughesovega reklamnega agenta. Vsebovali so notice, pisma in informacije o prvih hollywoodskih letih.

Ko je Irving ponudil knjigo založbi MacGraw-Hill, so mu bili pripravljeni dati petsto tisoč dolarjev. Kasneje, ko so nekateri začeli dvomiti o resničnosti Hughesovega življenjepisa, je pisatelj podvojil zahtevano vsoto. To naj bi bilo prepričalo založbo, da zahteva denar pravi Howard Hughes.

Marsikdo se sprašuje, ali se je hotel Irving namerno ponorčevati iz založbe MacGraw-Hill. Pisatelj to zanihka, čeprav se zaveda, da njegovo ravnanje z založbo ni bilo pošteno. Sicer pa tudi založbe ne skrbijo za pisatelje. Pisatelji jih zanimajo samo, če pišejo knjige, ki se dobro prodajajo. Preden je Clifford Irving ponudil Hughesovo biografijo, je napisal roman o svojem prostovoljnem prebivanju na otoku Ibiza blizu španske obale. Bil

je prepričan, da je napisal dobro knjigo. Urednik, ki je prebral rokopis, je tako ocenil njegovo delo: »Natisnili bomo šest tisoč izvodov.« To je bilo vse.

Kljub vsemu bi Irving rad objavil svojo knjigo, ker je prepričan, da je dobra. Meni, da pozna Howarda Hughesa bolje, kot pozna bogataš sam sebe.

BOLJE KAKOR PRISTNO?

Po Irvingovem mnenju so vse avtobiografije nepopolne. Kdo je pripravljen napisati vso resnico o sebi? Pri tem ne gre samo za to, da vsak sam sebe brani, da si prilasti določeno vlogo, da izpušča ali dodaja, kakor se mu zazdi, ampak za resnico, da nihče ne pozna samega sebe. Pisatelj ni pri pisanju oviral noben pomislek, ki bi oviral Howarda Hughesa. S proučevanjem podatkov se je Irving morda bolj približal resnici, kot če bi bogataš sam prijel za pero.

Howard Hughes je tudi tokrat ostal skrivnosten. Po

telefonu je sporočil, da ni nikoli govoril s Cliffordom Irvingom in da je njegova knjiga samo velika potegavščina.

Pisatelja so začeli oblegati novinarji in fotoreporterji. Novica je spravila pokonci Ameriko in dobršen del sveta. Irving se je moral zagovarjati. Postal je znamenita osebnost, kar ga je nemalo splašilo. Zavedel se je, da ljudje vsako znano osebnost spravijo v določen predalček ter vsa njena dejanja in besede razlagajo tako, da se prilagajajo predalčku. Vse to ga je zbegalo. Zato je sklenil, da ne bo dajal nikakršnih izjav. Pomagalo mu je naključje, vnele so se mu glasilke in bil je ob glas.

VSE SO SAMO ZAKONITE GOLJUFJE

Zdaj, ko je nevihta že mimo, pravi, da je bila njegova bolezen psihosomatske narave. Telo se je uprlo, da bi še naprej tvezel laži.

Irving je zapustil ZDA in se z družino zatekel na otok Ibiza. Tu ima hišo, tu se počuti varen. Američani so mu beg zamerili. Obtožili so ga goljufije, njega in ženo so obsodili na dve leti in pol zapora.

Abby Hoffman ga je vprašal, ali bo po tej aferi lahko živel kot prej, kot da se ni nič zgodilo.

Irving bi najraje pozabil to svojo dogodivščino.

Sam sebe nima niti za goljufa niti za novatorja. Goljuf je zanj politik, ki obljublja nekaj, česar ne bo nikoli storil. Vsa ameriška industrija po njegovem mnenju temelji na zakonitih goljufijah.

Zase ne želi nobene etikete. Vedno je živel zunaj zakonov. Živel je življenje, ki mu je bilo najbolj všeč. Ne išče opravičila, tudi kazni se mu ne zdi potrebna. Prepričan je, da se nihče ne bo lotil česa podobnega. Sam, prisega, se odpoveduje vsem podobnim zamislim. Odslej bo pisal samo izmišljene romane.

L'EUROPEO

ZAVARUJTE SVOJO NEDOLŽNOST!

ZAVAROVALNICE PO SVETU

Zavarujemo vse in vsa kogar, se hvalijo mnoge zavarovalnice v svetu. Pri tem pa ne gre zgolj za reklamo. Nekatere zavarovalnice so pripravljene zavarovati proti vsem mogočim primerom, tudi proti ugrizu pošasti iz jezera Loch Ness. Pri tem so, očitno, najbolj iznajdljive zavarovalnice v nordijskih in angleških deželah, kjer so jim predsodki bolj ali manj tuji.

Na Danskem, na primer, lahko vsako dekle zavaruje svojo nedolžnost. Zavarovalnica se zaveže, da bo povrnila odškodnino, tudi če dekle izgubi nedolžnost že potem, ko je postala stara devica.

Najstarejša zavarovalnica, Lloydova iz Londona, ki so jo ustanovili pred tristo leti, ima ne le primat glede vplačil, temveč tudi rekordno število »nenavadnih« zavarovalnih polic. Pred letom dni so zavarovali, na primer, ameriškega profesorja Jacka Ulricha, enega izmed mnogih iluzionistov, ki so prišli z druge stran velike luže. Hotel je izgnati iz brloga nič manj razvpito kot fantastično pošast iz jezera Loch Ness. Zavaroval se je proti ugrizu ali

kakršnikoli poškodbi, ki bi mu jo utegnili zadati »pošasta«.

V ZDA ni profesorja nobene zavarovalnice jemala resno, Lloydova pa je takšnih primerov že vajena. Brez pomislekov so ga zavarovali za osem milijonov, on pa jim je za to plačal skromno vsotico, ki bi ustrezala 600 dinarjem. Tvegali pri tem seveda niso nič, saj legendarna kača ni še nikogar požrla. Lloydovi denarni mogotci pa znajo ceniti vsak dinarček. Sploh pa se ni zgodilo prvič, da je ta zavarovalnica sklenila kupčijo na račun ločenske pošasti. Pred nekaj leti so zgradili posebno podmornico, ki naj bi bila »ujela pošast živov«. No, in takrat se je lastnik najbolj znanega angleškega cirkusa zavaroval za 20.000 funtov. Menil je, da bo izgubil precejšen del občinstva, ki ga bo bolj zanimali velikanška kača. Tokrat je Lloyd obral prevzetnega podjetnika za kakih 6000 dinarjev.

V anglosaških deželah je zavarovanje nasploh v modi. Zavarujejo na primer, tudi proti dvojčkom. Zato plačajo zavarovanci nizko vsoto. Za dva odstotka višja, če sta mladoporočenca iz družin, v

katerih že tri rodove ni bilo dvojčkov. Za 15 odstotkov pa se vplačilo poveča zakonskemu paru, če je eden izmed mladoporočencev »dvojček«.

Na podeželju v Angliji in ZDA poznajo tudi zavarovalno polico, ki zagotavlja odškodnino za raztrgano obleko ali odtrgan gumb, če je nezgoda povzročila razdražena žival. Te zavarovalne police priznajo cestnim pometajem in pismonošam, ki so najbolj izpostavljeni psom.

Z neuravnovešenimi osebami sklepajo zavarovalnice še najbolj cveteče kupčije. Za mnoge pomeni zavarovanje pravzaprav boj proti občutku negotovosti, ki prežema današnjega človeka. Plaši ga če dalje bolj nerazumljiva in grozljiva vsakdanjost. Tega se zavarovalnice dobro zavedajo in se seveda s tem tudi okorišajo.

Ko so Rusi leta 1957 izstrelili svoj prvi Sputnik, neka postarana in premožna Avstralka ni bila kaj prida poučena, za kakšen peklenski stroj gre. No, in ko je slišala, da leti tudi nad Avstralijo, je takoj zaprosila Lloydovo agencijo, naj jo zavaruje proti smrti ali morebitnim poškodbam, ki bi ji jih lahko

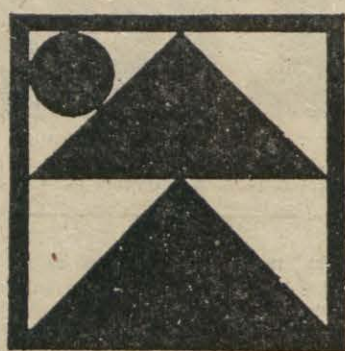
povzročili drobci satelita.

Pri Lloydju ji niso samo ustregli, temveč so zelo uspešno izbrali to priložnost. Za deset milijonov zavarovalnih polic so zavarovali ljudi proti »letečim predmetom«, in to za 1500 din na leto.

Tudi moda »grozljivk« se je pri Lloydju spremenila v nov vir zaslужka. Hoteli vliči poguma nekaterim preobčutljivim gledalcem so filmski podjetniki iztuhali posrečeno zamisel. Vse gledalce so zavarovali proti infarktu, v nekem londonskem gledališču pa so zavarovali svoje občinstvo »za primer, da bi umrli od smeha«.

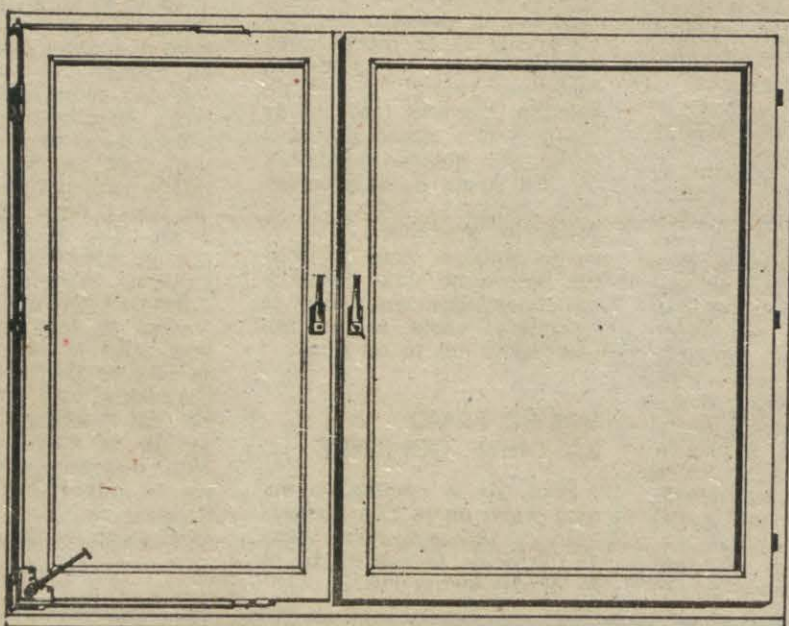
In še najbolj nenavadno zavarovanje, nenavadno zaradi velike razlike med zneskom zavarovalne police in resnično vrednostjo zavarovanega predmeta. To pogodbo je sklenila Lloydova zavarovalnica z znanim komikom Haroldom Lloydom. Slo je za velike naočnike brez stekel, od katerih se igralec nikdar ni ločil in so mu dajala svojevrsten izraz. Okviri so bili vredni le kak dinar, toda za igralca so bili naočniki tisto, kar mu prinaša srečo. Zavaroval jih je za 40 milijonov, vendar pa jih ni nikoli izgubil.

SAMO EDEN JE

GLIN

NAZARJE

**vezano okno
GLIN**

**zložljive stopnice
GLIN**

**STAVBNO
POHIŠTVO**

- vrata
- okna
- rolete
- zložljive stopnice
- ladijski pod
- opaži
- iverice

GLIN

**pohištvo dobite v vseh
večjih trgovinah z gradbenim
materialom**

**PRI NAKUPU Z DEVIZAMI V
TOVARNI 10% POPUST**

HELENA KODER IZBIRA TELEVIZIJSKI PROGRAM

NAŠI SODOBNIKI:

BRATKO KREFT

Avtorica oddaje: Jovita Podgornik

BRATKO KREFT

**PETEK
3. NOV.
19.05**

PRVI PROGRAM

Naš današnji sodobnik je slovenski pisatelj in dramatik, režiser, esejist in slovstveni zgodovinar, akademik Bratko Kreft. Prav te dni je na Borštnikovem gledališkem srečanju v Mariboru slavil 50-letnico svojega gledališkega udejstvovanja. In še smo pri gornjem naštevanju najbrž katero od njegovih delovnih področij izpustili. Jezikoslovje na primer, saj je Bratko Kreft predstojnik Inštituta za slovenski jezik pri SAZU. A vrnimo se h gledališču: Kranjski komedijanti, Celjski grofje, Velika puntarija, Creature, Balada o poročniku in Marjutki... Današnja oddaja je bila posneta pred dvema letoma v krajih, ki jim je Bratko Kreft vse življenje zvest: v Prlekiji.

INCIDENT

Ameriški film

Režija: Larry Pierce

V glavnih vlogah: Tony Musante, Donna Mills, Gerry Merrill

PRIZOR IZ FILMA

**PETEK
3. NOV.
20.40**

PRVI PROGRAM

Za Incident pravijo, da je take vrste film, ki vas drži od začetka do konca. Poskušajte se živeti v takle položaj: vele mestna podzemna železnica ob treh ponoči, šest potnikov, ki se slučajno prav tedaj peljejo, kamor se pač peljejo, in — zdaj pride tisto najstrašnejše — dva gangsterja, ki sta se spravila na to nič hudega slutečo, utrjeno potniško družino. Strahovanje torej, nasilje, temeljita analiza posameznikov, analiza njihovih odnosov, analiza njihovih reakcij, vse to seveda z namenom, da gledalec ne bi ostal samo neprizadet gledalec, ampak da bi se tudi v njem nekaj prelomilo in zahtevalo upor proti nasilju, četudi z nasiljem. In do tega seveda pride.

SEDEM MORIJ: RDEČE MORJE

Avtor: Bruno Vailati

MORJE

**PETEK
3. NOV.
22.20**

PRVI PROGRAM

Kod vse ne hodimo, se vozimo, plovemo s televizijo! V novembru, najbolj turobnem vseh mesecev, ko nas v spanec potapljajoča se narava sili v otožno razpoloženje in se nam nikamor ne ljubi, bomo v poznem petkovem večeru pluli po širokih morskih cestah našega sveta in spoznavali tisto, zaradi česar je naša Zemlja tako drugačna od drugih planetov: morja. Avtor te serije Bruno Vailati je pred leti že posnel vrsto filmov, ki so neke vrste prvo berilo o morju (Enciklopedijo morja, ki jo je naša TV že predvajala), pri tej seriji pa, ki se začne danes, se ni zadovoljil z dokumentarnostjo temveč ji je dal za vsebino prastaro in večno nasprotje med morjem in človekom. Serija se začne, kot pove naslov, z Rdečim morjem, tem velikim slanim jezerom s prelepiimi koralnimi grebeni in pustimi peščenimi obalami, ki skrivajo skrivnostne ostanke izginulih civilizacij.

Mala antologija jugoslovanske TV drame

SVETA LUKIČ: KOLEDAR JOVANA ORLOVIČA

Režija: Jovan Konjović

Igrajo: Ljuba Tadić, Mira Stupica, Stevo Žigon

LJUBA TADIĆ

**PONED.
6. NOV.
20.30**

PRVI PROGRAM

Današnja igra iz male antologije jugoslovanske TV igre ima za središče človeka oz. ljudi v usodni stiski, ko morajo skozi preizkušnjo, ki bo pokazala njihovo človeško zrelost — a vse to projicirano iz trenutka, ko pride do življenjskega obračuna zaradi tiste že minule preizkušnje. Povejmo: trije prijatelji iz gimnazijskih klopi — dekle in dva fanta — so se prav na začetku druge svetovne vojne v Beogradu znašli v položaju, ko se je bilo treba odločiti. A dva iz te družine sta se odločila napačno in tako je dekle vzela tistega od obeh prijateljev, ki ga ni ljubila, eden od fantov pa je v prepričanju, da koristi narodu, začel sodelovati z okupatorji. Do obračuna je prišlo kasneje.

DOSEŽKI MEDICINE: AKUPUNKTURA

ZABADANJE IGELE

**TOREK
7. NOV.
19.05**

PRVI PROGRAM

Ta oddaja pa utegne zanimati marsikoga, saj so vesti, članki, razprave v zvezi z akupunkturo v revijah in časopisih vse pogostejši in, kot se spominjate, je tudi zadnji TT precej pisal o nevarnostih precejevanja ali pa podcenjevanja te metode zdravljenja, ki jo na Kitajskem uporabljajo menda že več kot 2000 let. Novi cikel na ljubljanski TV bo govoril o akupunkturi v treh nadaljevanjih: govoril bo predvsem o raziskovanju akupunkture pa o njeni praktični uporabi (predvsem kot način anestezije) in seveda o vseh dvomih v zvezi s tem. Sicer pa bomo videli tudi bolnika, ki se, anesteziran z akupunkturo, pogovarja s kirurgom in si celo privoščiti slasten rižev prigrizek. Med operacijo seveda. In na Kitajskem.

MI IZ KRONŠTATA

Sovjetski film

Režija: Efim Dzigan

V glavnih vlogah: V. Zajčkov, G. Bušujev, N. Ivakin, O. Žakov, R. Osipova

MAJA PLISECKAJA

**TOREK
7. NOV.
20.40**

PRVI PROGRAM

Za obletnico Velike oktobrske revolucije je na sporedu eno od klasičnih del sovjetske kinematografije. Film Mi iz Kronštata je bil namreč posnet v času, ko se je sovjetska kinematografija razcvetela: leta 1936. Nazvali so ga optimistična tragedija, saj je to delo o ljudeh, ki umirajo, a umirajo z vero v zmago. In kakor pri Eisensteinu je tudi v tem filmu junak množica, v kateri je vsak človek popolna, izgrajena osebnost. Preprostost, globoka resnost in prepričljiva ustvarjalna logika — to so odlike tega filma. Po njem ob 22.10 pa bomo lahko gledali balet iz moskovskega gledališča Bolšoj: Maja Pliseckaja v barvah z odlomki iz svojih najlepših stvaritev.

GEORGE ELIOT: MLIN NA REKI FLOSS

Nadaljevanje

GEORGE ELIOT

**SREDA
8. NOV.
21.35**

PRVI PROGRAM

Da ne bo pomote: avtor tega dela ni Eliot, T. S. Eliot, Nobelov nagrajenec iz leta 1948, temveč Mary Ann Evans (1819—1880), angleška pisateljica, ki je priobčevala svoja dela pod psevdonimom George Eliot in se je s tem imenom zapisala tudi v zgodovino književnosti. Ob njenih delih, sicer prekritih z viktorijanskim prahom, tudi danes kak kritik pravi, da v njih posega v snov in vprašanja, ki so blizu čustvovanju in mišljenju mladine našega časa. Roman Most na reki Floss (1860) velja v marsičem za avtobiografsko delo. To je žalostna zgodba o Maggie Tulliver (ki je pravzaprav pisateljica sama) in njenem bratu, o tem, kako doraščata, se odtujujeta in v nesreči spet zbližata. Dramatizacijo so naredili na Angleškem in zato si lahko obe-tamo dobre oddaje.

DAN SOLIDARNOSTI S KOROŠKIMI SLOVENCMI

Množična občila so se ob pričujočih dogodkih na avstrijskem Koroškem tako lotila zadeve kot nemara še nikoli doslej (in moramo vedeti, da so jim koroški Slovenci za to hvaležni). Pri tem si slovenska televizija oziroma njen poročevalec Zvone Zorko zaslužita vse priznanje. Posebno sintetično pozornost je našim rojakom posvetila televizija s četrtkovima oddajama, ki sta imeli namen izpričati našo solidarnost s koroškimi Slovenci v Avstriji. Dan so že samo po sebi izbrali zanimivo: 26. oktober je praznik Organizacije združenih narodov, ki jih trenutno vodi avstrijski državljani dr. Waldheim; 26. oktober pa je tudi državni praznik Avstrije, dežele, ki si je v svetu pridobila sloves demokratične nevtralnosti, ki pa prav te dni dokazuje, z ravnanjem do Slovencev, kako relativna je lahko tako nevtralnost kot demokracija. Šestindvajsetega oktobra 1955 je avstrijski parlament potrdil državno pogodbo, podpisano že 15. maja tistega leta.

Ne bomo ponavljali vseh podatkov in dejstev, ki nam jih je televizija po vrsti pokazala; ta trenutek, ko je sleherni Slovenec tako ali drugače prizadet zavoljo dogodkov na avstrijskem Koroškem — to si pač upamo trditi — sta zlasti pomembni dve odločitvi avstrijske vlade: tista, ko je leta 1959 premeteno odpravila dvojezično šolstvo na Koroškem (priznajmo obenem, da se takrat nismo kdove kako zmenili za tako usoden ukrep!), in letošnja, ko je 6. julija sprejela zakon o dvojezičnih napisih v 205 krajih. Nadaljnje dogodke poznamo. Človeka ima, da bi v sanjah pozabil na nizkotne zdrave in da bi avstrijsko Koroško, Rož, Podjuno, Zilo, doživljal vsaj ali samo še v pesmi. Tako, kot nam jo je predstavila oddaja »Živa pesem onstran Karavank«. Toda očitno se neke velike iluzije razbijajo, očitno je, da usoda ne gleda ne na čustva koroških Slovencev ne na mlačnost avstrijskih oblasti.

HERMAN VOGEL

Bil je samski in brez težav. Imel je avtomobil, službo, bil je zdrav in postaven. Glavno pa je bilo to, da je bil svoboden. Če je prišel domov ob desetih zvečer ali ob dveh popoldne, če je spil kozarec ali pa celo steklenico, nikogar ni bilo, ki bi mu pridigal.

In tako se je neke zvezdne noči seznanil z lepim mladim dekletom Ann, ki je plesala kakor labod, se zvijala kakor jegulja, se od njega oddaljevala pa spet približevala.

Bil je to njun prvi ples, prvi objem. Sedla sta v avtomobil, ona mu je naslonila glavo na rame, on pa je ponosen, kot bi imel edini na svetu avtomobil, nekaj brkljal s ključem za vžig. Potem sta se odpeljala, posedela v avtomobilu in opazovala zvezde. Potem sta se poljubovala in se spet zagledala v zvezde.

Tako se je začelo.

Naslednji večer sta spet šla na ples, potem pa avtomobil, zvezde, poljubi.

Tako se je nadaljevalo.

Po določenem času ga je vprašala, kaj misli o poroki, a ni dobila zelene odgovora. Njemu je prišlo tako, kot je bilo, ona pa v strahu, da bi ga

bil z Betty, tri večere z Ann, nedelja pa je bila njegova. Želel si je, da bi tako ostalo, pa se mu ta želja ni izpolnila. Tega je bil sam kriv. Ko je bil z Ann, so mu misli uhajale k Betty. Tako je spoznal, da je škoda časa za Ann.

»Nimaš me več rad, vidim, nisem slepa.«

»Na to mora računati vsak, ki se zalubi,« ji je odgovoril.

»Zakaj se to ni zgodilo tebi?« je rekla Ann. »Zakaj ti meni?«

»V ljubezni nikoli ne veš, pri čem si,« jo je poskušal potolažiti. »Poklical te bom še kdaj,« je rekel in odšel.

Med njim in Betty ni bilo več nikogar. Pripravljala sta se na poroko, kupovala hišo in opremo.

Potem je bilo tudi tega konec. Določen je bil že datum, pripravljeni dokumenti, naročeno cvetje in šampanjec. Dala sta si pregledati celo kri, da bi se prepričala, ali lahko pričakujeta zdravo potomstvo. Ostala je še poroka in poročno potovanje.

Prijatelje je povabil na fantovščino. Bilo je bučno. Ko se je daniilo, so ga z njegovim avtomobilom pripeljali do stanovanja in ga vrgli na pločnik.

S težavo je vstal in dolgo tipal po žepih, da je našel ključ. Še težje je zadel ključavnico in odprl vrata. Nato pa se je skoraj streznil. V sobi ga je čakala Ann.

»Kje si bil? Mislila sem, da ne boš nikoli prišel.«

»Na neki zabavi.« V ušesih mu je šumelo: Ali ve?

»Ali ne delaš? Navadno si šel zgo-daj na delo,« je rekla tiho.

»Že od nedelje sem na dopustu. Si utrujena?«

»Sem, ampak moram govoriti s teboj. Zelo nujno je.«

Vedel je, kaj je lahko tako nujno. Dekleta zahtevajo od moškega le dvoje: ljubezen ali denar. Ker ljubezni med njima ni bilo več, bo zahtevala denar. »Ali se ne moreva pogovoriti kdaj drugič? Utrujen sem, jutri te bom obiskal.«

»Zares?«

»Ann, ali sem kdaj snedel svojo besedo?«

»Preselila sem se,« je rekla in mu dala novi naslov.

Ann je odšla. Denar torč, najprej ljubezen, nato denar. Kaj pa, če je v stiski? Nekaj ji bom dal, saj si je služila. Drugi dan je vzdignil v banki petsto dolarjev. Imel je dobro plačo in petsto dolarjev bo že utrpel.

Hišica, v katero se je preselila Ann, je bila zunaj mesta. Niti prave ceste ni bilo do nje. Povsod pa se je poznala ženska roka. Zavese so bile čiste, okna čista, vse prebarvano, vse se je bleščalo.

»Nisem verjela, da boš prišel,« je rekla, ko je mešala pijačo. »Morava se pomeniti.«

»Zakaj? Mislim, da je tole več vredno kot sto besed!« je odgovoril in položil denar na mizo.

»Kaj mi bo denar?« je prebledela.

»Kakšno vprašanje! Zakaj pa si me potem poiskala?«

»Ne bi me smel tako užaliti,« je zajokala. »Nimaš te pravice!«

»Kaj pa je potem?«

Roke so se ji tresle. »Noseča sem! Rodila bom tvojega otroka!«

»Kako si tako prepričana, da je moj?« jo je vprašal, pretresen od ne-nadne novice.

»Ti si bil edini moški v mojem življenju.«

»Dobro, poskrbel bom za bolnišnico in plačal stroške.«

»Meni ni potrebna bolnišnica, ampak mož!« je kričnila. »Moraš se oženiti z menoj, ali ne razumeš tega?«

Nenadoma se je znašel v njegovi roki nož. Do takrat ga sploh ni videl. Umrla je od prvega vboda, ključu temu jo je še večkrat zabodel. Ko pa se je zavedel, ga je najprej obšla misel, da je storil nekaj, o čemer je bil prepričan, da ne bi nikdar naredil. Potem je na dušek izpil dva martinija. Obstal je sredi sobe. Stene so bile poškrabljene od njene krvi. Tudi njegova obleka je bila umazana.

Najprej je moral poskrbeti za truplo. V omari je našel veliko plastično vrečo na zadrgo in vanjo je stlačil mrtvo dekle. S časopisom je obložil prtljažnik in vanj položil vrečo. Potem se je vrnil v hišo, ugasil luč in zaklenil vrata. Brez ciljno je vozil nekaj ur. Tako se je pomiril. Samo enkrat se je ustavil, da je kupil bencin in cigarete. Prevozil je že stotine milj, minila je že polnoč. Končno se je ustavil zunaj mesta v puščenega avtomobilskega pokopališča. Najprej je pregledal okolico, potem je šel nazaj po truplo in ga založil s starim zalezjem.

Domov se je vrnil trdno odločen, da bo še enkrat šel v Annino stanovanje in odstranil vse sledove.

Bila je sobota zjutraj. V trgovini z barvami je kupil temno zeleno barvo, čopiče, razredčilo, rokavice in delovno obleko. Z vsem tem se je vrnil na kraj zločina.

Prišel je nekaj minut pred dvanajsto. Avto je pustil za hišo, tako da ga s ceste ni bilo videti. Soba je bila še prav taka, kot jo je pustil. Ker Ann ni imela telefona, je vedel, da njenega izginotja ne bo nihče opazil do ponedeljka.

Zidovi so bili bolj krvavi, kot se mu je zdelo prejšnji večer. Čakalo ga je naporno delo, toda če se je znal otresti trupla, bo zmogel tudi to. Potrudil se je, da je delo opravil kar najbolje. Glavno je bilo, da je barva prekrila krvne madeže. S pohištvom se ni posebno mučil. Snel je zavese, zvil preprogo, jo nesel ven in jo skupaj s knjižno polico, mizo in svojo obleko, ki je bila okropljena s krvjo, sežgal. Ko je vse zgorelo, je odšel domov. Zavall se je v fotelj in napolnil kozarec z viskijem.

»Zdaj pa naj mi kdo reče, da sem jo jaz ubil! Naj mi dokažejo, če morejo!«

*

Preiskava se je začela kot navadno v takih primerih. Dva moža sta pozvonila pri vratih.

»Ali ste vi...?«

»Da, jaz sem...«

»Nekaj bi vas radi vprašali. Lahko vstopimo?«

»Izvolite, zakaj pa ne.«

»Poznate Ann Matews?«

»Poznal sem jo.«

»Kdaj ste jo videli zadnjič?«

»Zdi se mi, da junija. Ali pa celo februarja ali marca, se ne spominjam dobro.«

»Potem pa nobenkrat več?«

»Saj sem vam povedal. Zakaj bi le skrival?«

Potem sta odšla, zvečer pa sta se spet vrnila. To sta ponavljala več dni, potem pa so ga priprili.

»Boste zdaj uporabili palico?« je rekel preiskovalcu na prvem zaslišanju.

»Ne bojte se. Z vami bomo delali v rokavicah, samo da ne boste dobili v roke kakega aduta za poroto.«

»To sem si tudi zaslužil, saj nisem ničesar storil.«

»To si prihranite za pozneje, potrebno vam bo.«

Naslednji dan so pripeljali moža s črpalke in iz trgovine.

»Ali je ta moški pozno zvečer kupil pri vas bencin in vam dal okrvavljen bankovec?«

»On je. Najprej sem mislil, da se norčuje, potem pa sem se ga ustrašil. Noč je bila.«

»Ne tajim tega, kar pravi ta mož.«

»Ali je ta moški kupil pri vas temno zeleno barvo, delovno obleko in rokavice?«

»Da!«

»Ne tajim!«

»Potem ste vse to odpeljali v hišo, v kateri je stanovala Anna Matthews?«

»Tega ne priznam!«

»Ne priznate, da ste prepleskali nje-sobo?«

»Nisem rekel, da nisem pleskal. Rekel sem, da ne priznam.«

»Tega pa ne razumem.«

»Dokažite mi, da sem pleskal njeno sobo in ne kaj drugega.«

Vedeli so, da tega ne morejo dokazati.

»Pokažite nam, kje ste barvali in kaj.«

»O ne! To je vaše delo, ne moje. Saj nisem rekel, da sem pleskal kje druge. Tudi nisem rekel, da sem vse skupaj vrgel v reko, ali da sem vse skupaj daroval prijatelju. Prav tako nisem rekel, da mi je kdo vse to ukradel...«

Preiskovalec ga je presenečeno gledal. »Ta ima pa dolg jezik!« je rekel.

Plastično vrečo s truplom so našli v okolici Kansas Cityja. Tega mu niso povedali, uganil pa je po njihovih vprašanjih. Imajo torej tudi corpus delicti, ne morejo pa ga obtožiti umora. Ugotovil je, da nimajo nobene priče, ki bi ga bila videla v bližini Annine hiše, ali kraje, kjer je pustil truplo. Avto je bil čist, brez kaplje krvi. Tudi s plastično vrečo niso nič pridobili, ker je bila last žrtve, odtisov pa ni bilo nikjer.

Nobenega dokaza niso imeli proti njemu. Tudi nož je vrgel v vrečo in za policijo ni bil vreden niti pet par, saj si tak nož lahko kupil v vsaki trgovini.

In alibi? Rekel jim je, da ponoči ni šel nikamor. Večer je preživel doma. Priznal je, da tega ne more dokazati. Vendar mu tudi nasprotnega niso mogli dokazati.

Preiskava je zašla v slepo ulico in preiskovalci so postali strožji. Niso ga pretepali, nič takega mu niso storili: po več ur so ga zasliševali pred močnimi žarometi, niso mu pustili spati, nekajkrat so mu poslali zelo slano hrano brez vode. Potem se je »pokvaril« radiator in grel kakor nor. Odpeljali so ga na zaslihanje, na mizi je stal kozarec

vode s kosom ledu. Ko je segel po njem, so mu postavili vprašanje. Ko so čakali na odgovor, so kozarec odmaknili. Ni dobil niti požirka vode, vendar tudi oni niso dobili odgovora.

»Potrebna nam je samo kapljica krvi,« mu je govoril inšpektor. »Samo ena sama kapljica krvi na kraju zločina, in krog bo sklenjen.«

»Kapljica krvi v njeni sobi bi bila zadosten dokaz, kajne? A je ne morete najti, gospod inšpektor. Prava sramota za vas, pa že toliko dni se trudite.«

Ko je najmanj pričakoval, so ga izpustili.

Prvo, kar je storil na prostosti, je bilo, da je telefoniral Betty. Ni se mu odzvala, najbrž je niso pustili k telefonu. Rekli so mu, da je v postelji. Ni jim verjel, ko je slišal njihov leden glas. Še večkrat je poskušal, saj se ni mogel sprijazniti z mislijo, da je med njima konec. Betty je bila njegova prihodnost, njegova sreča, zaradi nje je zagajal tako globoko. Vrnil se je v stanovanje. Polnoč je bila že mimo, on pa ni bil nič zaspan. Takrat je zazvonil telefon. Zdelo se mu je, da sanja, stekel je in dvignil slušalko.

»Dragi,« je slišal Bettyn glas. »Kličem te iz spalnice. Ne vedo, da telefoniram, drugače mi ne bi...«

»Saj ti ne verjameš, da sem to res storil?«

»Če ti tako praviš.«

»To je bila samo navadna preiskava. Poznal sem dekle veliko prej, preden sem srečal tebe, policija pa je to izkoristila.«

»Malo mi je mar, kaj mislijo, nama ni nihče potreben.«

»Moram te videti! Lahko pridem k tebi?«

»Ne,« je rekla prestrašeno. »Se ne. Malo še počakaj. Naj se pomirijo.«

»Kdaj te bom lahko videl?«

»Oblekla se bom... zdaj mi je že veliko boljše... kje se dobiva?«

»Poznaš tisti lokal, samo za zaljubljenice? Bila sva že tam. Pridi! Čakal te bom.«

Brž se je začel oblačiti. In ker je bil mlad in zaljubljen, je zaplesal po sobi, vmes pa si je govoril: »Uspelo mi je! Vse je tako, kot sem si želel. Zdaj pa samo jezik za zobe!«

Potem pa je nekdo tiho potrkal.

*

Inšpektor tisto noč ni in ni mogel zaspiti. Dolgo se je premetaval po postelji, potem pa je vstal. Tudi žena se je zbudila in ga vprašala, ali hoče kozarec vode.

»Ne,« ji je odgovoril. »Iščemo samo kapljico krvi.«

»Če je nisi mogel najti podnevi, kako jo boš našel ponoči?«

Ni odgovoril. Oblekel se je in odšel.

*

Da, nekdo je tiho potrkal na njegova vrata. Odprl jih je in ga debelo pogledal. »Kaj pa zdaj hočete?«

»To pot ne bo šala,« je odgovoril inšpektor.

»Kaj pa je bilo do zdaj? Piknik?«

»Težko vam je priznati, vem. Zato vam bom pomagal. Aretirani ste zaradi umora Ann Matthews. Vse, kar boste od tega trenutka rekli, bo uporabljeno v dokaznem gradivu.«

»To mi boste drago plačali,« je ježno rekel. »Tožil vas bom zaradi aretacije. Saj dobro veste, da sem nedolžen. Da, tožil vas bom in zahteval pošteno odškodnino!«

»Pomirite se, dokazal vam bom, da je vaše razburjenje nepotrebno.«

Odpeljala sta se do hiše, v kateri je bila stanovala Ann. Inšpektor je odklenil vrata in ga povabil noter, ne da bi mu snel lisice. Ni hotel tvegati. Tudi luči ni prižgal. S svojo žepno svetilko je osvetlil vse zidove.

»Zdaj pa dobro pogledajte,« je rekel.

»Zakaj ne prižgete luči?«

»Najprej si ogledajte takole.«

Razen sveže prepleskanih zidov brez kakršnegakoli madeža in stikala za luč, obrnjenega na »ugasnjeno«, ni opazil nič posebnega.

»Zdaj pa pogledajte tole!«

Inšpektor je ugasil svojo žepno svetilko in pritisnil na stikalo. Svetloba se je razlila po vsej sobi. Stikalo je bilo zdaj obrnjeno na »prižgano«.

Na drugi strani tasterja je bila majhna krvava lisa.

»To je vse, kar mi je bilo potrebno! Zdaj razumete? Ubili ste jo zvečer, ko je bila luč prižgana in je bil taster na stikalu obrnjen na prižgano. Sobo ste pleskali podnevi, ko je bil taster na ugasnjeno. Taster na prižgano se podnevi ne vidi, in tako je tam ostala kapljica krvi. Tega niste opazili, pa tudi jaz ne, ker sem hodil sem le podnevi. Danes ponoči pa nisem mogel spati in...«

»Pravi imate!«

Počasi je vstal in sam odšel proti policijskemu avtomobilu. Inšpektor je pohitel za njim...

povsem izgubila, se je pač sprijaznila s tem in ni več z vprašanji vrtala vanj. Nista živela skupaj in dobivala sta se v popoldanskih urah.

Nekega večera jo je spet povabil na ples. Rekla je, da se slabo počuti in da ima visoko temperaturo. Poklical je zdravnika. Ni bilo nič hudega, vendar je morala zaradi gripe ostati v postelji.

Hotel je ostati pri njej, ona pa se je počutila tako slabo, da je želela biti sama. Poljubil jo je, ji zaželel hitrega okrevanja in odšel.

Najprej je sklenil, da bo ta večer ostal doma. Toda spet je bila prečudovita zvezdnata noč, on pa je imel komaj osemindvajset let, ni bil bolan in ura je bila šele enaindvajset.

Ime ji je bilo Betty.

Bila je taka kot Ann. Uživala je v zvezdah, znala je ljubiti, toda raje bi bila delala eno in drugo kot zaročenka ali celo kot žena.

Uspelo mu je ukrasti dva, tri kratke poljube ob prvem srečanju. Zato je hotel, da se dobita še enkrat. Mora jo osvojiti. Toda ona je vedno vedela, kdaj mora nehati. Samo malo je manjkalo, pa bi mu bilo uspelo, zato jo je povabil še tretjič. Medtem pa je tako izgubil glavo, da se je lahko rešil samo še s pravo.

V primerjavi z Ann je bila Betty pravi general. Tako se je znašel med kladivom in nakovalom. Tri večere je

OPERACIJA ŠAKAL

OAS, organizacija, ki se ni strinjala s tem, da bi Alžirija postala neodvisna, je leta 1962 sklenila pripraviti drugi atentat na predsednika de Gaulle. Voditelj OAS Marc Rodin je za težavno nalogo, umoriti de Gaulle izbral plavalaslega Angleža, ki so mu rekli Šakal. Ta je nalogo sprejel, za pol milijona dolarjev plačila. Medtem ko se je Šakal pripravil na najtežjo nalogo v svoji karieri poklicnega morilca, se je v priprave vmešala Akcija, služba 5 francoske tajne službe, ki se je izredno uspešno bojevala proti OAS. V Francijo so zvalili Rodinovega pomočnika Kowalskega in ga prisilili, da je povedal vse, kar je vedel. Polkovnik Rolland, šef Akcije, je odkritje nemudoma sporočil notranjemu ministru Freyu. Ta se je napotil k de Gaulle, ki pa je prepovedal kakršnokoli javno preiskavo. Frey je kljub temu sklical tajni sestanek, na katerem so sklenili, da bo Šakala skušal izslediti najboljši francoski detektiv, komisar Claude Lebel. Karieristični pol-

kovnik Saint-Clair de Villauban iz predsednikove varnostne službe pa je skrivnost, da v Elizejski palači že vedo za Šakalovo poslanstvo, izdal svoji ljubici, Jacqueline, ki vohuni za OAS. Rodin je Šakala hotel odpoklicati, vendar je ta že na poti. S pomočjo preobleke in mavčnega povoja je neopazno prišel v Italijo. Komisar Lebel medtem ne miruje. Svoje prijatelje pri tujih obveščevalnih službah je zaprosil za pomoč pri iskanju Šakala. Šef posebne službe britanskega Scotland Yarda Brynn Thomas v arhivih ni našel ničesar, za nasvet pa je vprašal svojega prijatelja pri Foreign Officeu Barrija Lloyda, ki se je spomnil, da je nek britanski plačanec z izvršnim strelom pomagal spraviti s sveta dominikanskega diktatorja Trujilla. Vendar o njem za sedaj še ne vedo ničesar. V istem času je v Elizejski palači prvi sestanek o dosedanjem poteku preiskave. O Šakalu ni ne duha ne sluha, prisluškovalci na pošti pa so ugotovili, da je OAS zvedela, da je njihov atentat razkrit.

likajoče se morje, kjer so tekali in vzklikali zagoreli kopalci. Bil je globoko zamišljen in krepko je vlekel dim iz cigarete.

Tisto o Kowalskem mu je bilo jasno. Spominjal se je mogočnega Poljaka iz hotela na Dunaju. Ni pa mu bilo jasno, od kod je telesni čuvaj vedel za njegovo ilegalno ime in za nalogo, ki naj bi jo opravil. Mogoče je francoska policija sama ugotovila, za kaj gre. Mogoče pa je Kowalski sam začutil, kaj je, kajti tudi on je bil morilec, čeprav neroden in neizveden.

Šakal je pretehtaval opozorilo. Valmy mu je svetoval, naj opusti akcijo in odide domov, vendar je priznal, da mu Rodin ni naročil, naj prekliče operacijo. To, kar se je zgodilo, je samo potrdilo Šakalove močne dvome o zanesljivosti OAS. Vedel pa je nekaj, česar oni niso vedeli. In česar niti francoska policija ni mogla vedeti. Potoval je pod privzetim imenom z zakonitim potnim listom in s tremi ločenimi ponarejenimi dokumenti, med katerimi sta bila tudi dva tuja potna lista in vse, kar je potreboval, da se je zakrinal v nekdanja lastnika teh dveh potnih listov.

Prednost je bila tudi v tem, da je francoska policija lovila človeka, ki ima potni list na ime Charles Calthrop. Kar naj ga lovi in dosti sreče. On je Alexander Duggan in to lahko dokaže.

Od tod naprej ne more nihče več, niti Rodin in njegova dva pajdaša, vedeti, kdo je in kje je. Končno je na lastnih nogah in to si je tudi zmeraj želel.

Kljub temu pa se je nevarnost povečala, o tem ni bilo nikakršnega dvoma. Ker je bilo znano, da se pripravlja atentat, bo napadal trdnjavo, ki bo najstrožje zastražena. Vprašanje je bilo le v tem: ali njegov načrt za izpeljavo aten-

tata lahko prodre skozi varnostno obzidje. Če je dobro premislil, se mu je zdelo, da lahko.

Eno vprašanje pa je še ostalo odprto in treba je bilo odgovoriti nanj. Naj se umakne, ali gre naprej? Iti nazaj, bi pomenilo spor z Rodinom in njegovo bando, kajti šlo bi za četrto milijona dolarjev, ki so bili zdaj na njegovem računu v Zürichu. Če denarja ne bi maral vrniti, bi ga brez obotavljanja začeli iskati, mu s silo zvalili podpisan dokument, da jim vrača denar, in ga nato ubili. Če bi hotel bežati pred njimi, bi ga to stalo veliko denarja, verjetno večino tega, kar je trenutno imel.

Iti naprej pa bi pomenilo precejšnjo nevarnost, dokler ne bo naloga opravljena. Še težje pa bi se bilo umakniti v zadnji minuti, tik pred odločilnim dnem.

Šakal je plačal račun in pustil visoko napitnino. Sedel je v alfa romeo, se odpeljal izpred Majestica ter se napotil proti osrčju Francije.

Komisar Lebel je sedel za svojo pisalno mizo in počutil se je tako, kot da še nikdar v življenju ni spal in kot da nikdar več ne bo. V kotu sobe je na zločljivi postelji glasno smrčal Lucien Caron, ki je vso noč vodil pregledovanje arhivov, ki naj bi pokazali, ali se kje na površju Francije skriva Charles Calthrop. Ob zori ga je zamenjal Lebel.

Pred njim je zdaj rasel kup poročil najrazličnejših agencij, katerih naloga je, da nadzorujejo bivanje vseh turistov v Franciji. Na vseh poročilih je pisalo isto. Noben človek s tem imenom ni legalno prekorčil mejnega prehoda, vsaj to leto ne, kolikor je bilo zbranih poročil. V nobenem hotelu na deželi ali v

Parizu se ni prijavil gost s tem imenom oziroma vsaj ne pod tem imenom. Ni ga bilo na seznamu nezaželenih tujih državljanov in nikdar ni zbudil pozornosti francoskih policijskih organov.

Ob vsakem sprejetem poročilu je Lebel naročil, naj preverjajo naprej in naprej, dokler ne bodo našli kakšnega Calthropa, če je kdaj prišel v Francijo.

Ko ga je to jutro poklical višji inšpektor Thomas, je njegovo upanje dobilo še en udarec. Znova je slišal besede »pa smo spet na ničli«, toda tokrat sta jih slišala samo Caron in on. Člani rednih večernih sestankov še niso vedeli, da je sled za Calthropom verjetno jalova. To jim bo moral povedati, ko se bodo zvečer ob osmih spet sestali. Če namesto Calthropa ne bo mogel navesti nobenega drugega imena, si je lahko živo predstavljaj, kako prezirljivo ga bo pogledal Saint-Clair in kakšen bo nemi očitek vseh drugih.

Tolažili sta ga samo dve stvari. Najprej to, da so imeli vsaj Calthropov osebni opis ter fotografijo obraza, obrnjenega naravnost v kamero. Verjetno je močno spremenil zunanost, če potuje s ponarjenim potnim listom, vendar je bilo to le boljše kot nič. Druga tolažba pa je bila v tem, da se nihče ni mogel domisliti nič boljšega kot to, kar je sam počel.

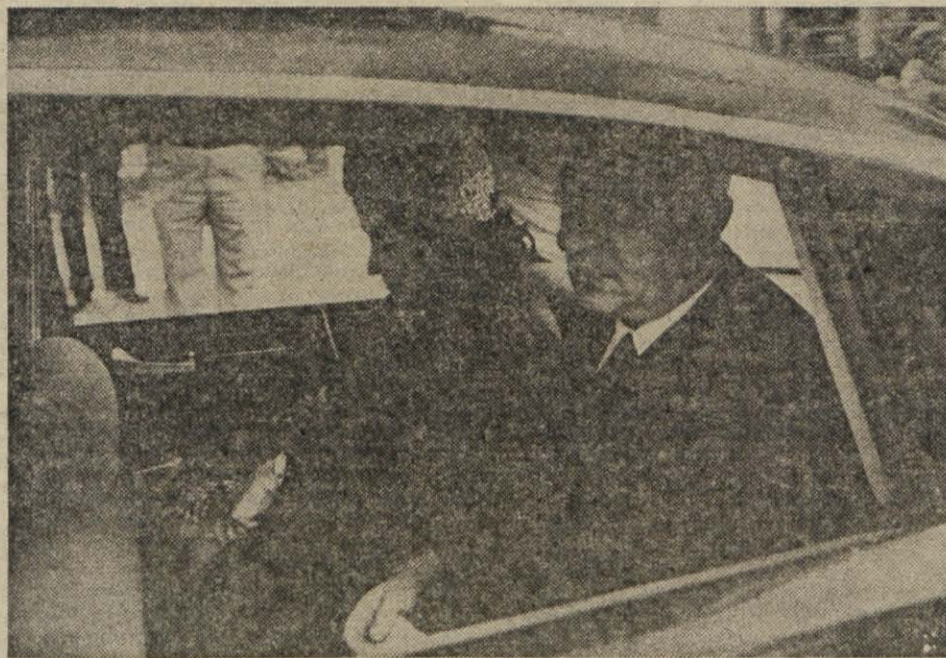
Caron je prišel na dan z mislijo, da je britanska policija verjetno presenetila Calthropa, medtem ko je odšel iz mesta; da nima drugega potnega lista; da se je umaknil in preklical celotno operacijo.

Lebel je zavzdihnil. »To bi bila res velika sreča,« je rekel svojemu pomočniku, »ampak nikar ne računaj nanjo. Britanska posebna služba je sporočila, da v njegovi kopalnici ni bilo toaletnega in brivskega pribora in da je omenil sosed, da odhaja na križarjenje in ribolov na Škotsko. Če je Calthrop pustil potni list doma, je to storil zato, ker ga ne potrebuje več. Nikar se ne zanašaj na to, da bo napravil preveč napak. Počasi se mi svita, kakšen človek je ta Šakal.«

Moški, ki sta ga v tem času iskali dve policiji, se je odločil; da se bo izognil strahotni gneči na Grande Corniche, ko je peljal iz Cannesa v Marseillo, in da ne bo šel po južnem koncu avtoceste, kjer iz Marseilla zavije proti Parizu. Obe cesti sta znani po tem, da sta avgusta podobni rafinirani obliki pekla na zemlji.

Ker je bil za privzetim imenom Duggan popolnoma varen, se je odločil, da bo počasi odpotoval z obale proti Alpam, kjer je zrak zaradi višine hladen, od tam pa skozi hribe v Burgundiji. Ni se mu mudilo, kajti dan, ki ga je imel v načrtu, je bil še daleč in vedel je, da je prišel v Francijo nekoliko pred začetnim časom.

Odpeljal se je na sever, skozi slikovito mesto Grasse in proti Castellane, kjer se reka Verdon ubogljivo spusti proti Durance in Cadarache. Potem je

Francoski filmski igralec Adrien Cayla-Legrand kot de Gaulle in Nicole Desailly kot njegova žena Yvonne med snemanjem filma OPERACIJA ŠAKAL

Ko je Šakal izpolnil obrazec, sta carinika zaprla vse kovčke in pokimala moškemu v civilu. Ta si je ogledal obrazec, ga primerjal s potnim listom in vrnil Šakalu dokumente.

»Merci, monsieur. Bon voyage.« Deset minut kasneje je alfa romeo zapeljal v vzhodno predmestje Mentona. Po obilnem zajtrku v neki kavarni, ki je ležala nad starim pristaniščem, se je Šakal odpravil proti Monaku, Nici in Cannesu.

V Londonu je višji inšpektor Thomas pomešal skodelico močne črne kave in se z roko pogladil po zarašeni bradi. Na drugi strani sobe sta sedela oba inšpektorja, ki sta dobila nalogo, naj odkrijeta Calthropovo bivališče, in strmela v svojega šefa. Vsi trije so čakali na prihod dodatnih šestih ljudi, ki so bili vsi na redni posebne službe in za nedoločen čas premeščeni s svojih običajnih opravil.

Kmalu po deveti, ko so se zglasili v svojih pisarnah in zvedeli, da so dodeljeni Thomasovi ekipi, so počasi začeli prihajati v pisarno. Ko so bili vsi zbrani, jim je Thomas začel razdeljevati naloge.

»Gre za to, da iščemo nekega človeka. Nobene potrebe ni, da bi vam povedal, zakaj ga iščemo. Tega vam ni treba vedeti. Najvažnejše je to, da ga dobimo in sicer čimprej. Vemo, oziroma mislimo, da vemo, da je trenutno na tujem. Priprani smo, da potuje s ponarejenim potnim listom.«

»Tukajle...« jim je razdelil vrsto fotografij, povečanih kopij fotografije iz Calthropovega potnega lista... »Takšen je. Možno je, da se pretvarja za koga drugega in zato ni nujno, da popolnoma ustreza temu opisu. Vaša naloga je, da odidete na urad za izdajanje potnih listov in dobite popoln seznam vseh vlog za potne liste, ki so jih dobili v zadnjem času. Za zdaj se lotite obdobja zadnjih petdesetih dni. Če tam ne bo nič, preglejte še prejšnjih petdeset dni. Precej trdo boste morali garati.«

Potem jim je na kratko opisal, kako se najlažje pride do ponarejenega potnega lista. V resnici je opisal metodo, ki jo je uporabil Šakal.

»Najvažnejše je,« je končal, »da se ne zadovoljite samo z rojstnimi listi. Preglejte tudi poročila o smrti. Ko boste torej na uradu dobili seznam, preselejte vso akcijo v Somerset House, si razdelite seznam imen in začnite brskati za poročili o smrti. Če lahko najdete vlogo za potni list, ki jo je predložil nekdo, ki ni več živ, bo to gotovo človek, ki ga iščemo. Zdjaj pa na pot.«

Vseh osem mož je odšlo ven, Thomas pa je telefoniral na urad za potne liste, za prijavo rojstev, porok in smrti v Somerset House in dobil zagotovilo, da bo njegovim ljudem dali vso pomoč. Dve uri kasneje, ko se je bril s spojenim električnim brivnikom, ki ga je vtaknil v vtičnico poleg pisalne mize, je telefoniral inšpektor, ki je vodil ekipo osmih detektivov. Povedal je, da so v zadnjih sto dnevih dobili osem tisoč enainštirideset prošelj za nove potne liste. Je pač poletje, je pojasnil, čas počitnic. Pred počitnicami jih je zmeraj več.

Bryn Thomas je odložil slušalko in posmrkal v robec.

»Preklete poletje,« je rekel.

Malo po enajsti uri tega dopoldneva je Šakal zavil v središče Cannesa. Kakor ponavadi, kadar ga je čakalo kakšno delo, je poiskal enega najboljših hotelov in po kratkem križarjenju je zapeljal pred Majestic.

Ker je bilo sredi dopoldneva, je bila večina gostov zunaj in v avli ni bilo veliko ljudi. Po elegantni lahki obleki in samozavestnem vedenju je bilo očitno, da je angleški gentleman, zato ga ni nihče začudeno pogledal, ko je vprašal, kje je telefonska govorilnica. Dekle za pultom, ki je ločil centralo od vhoda v garderobne prostore, je dvignila pogled, ko je stopil bliže.

»Dajte mi, prosim, Pariz, MOLITOR 5901,« je zaprosil.

Cez nekaj minut mu je pomignila, naj stopi v govorilnico. Gledala je za njim, ko je zaprl za sabo vrata.

»Allo, ici Chacal.«

Allo, ici Valmy. Hvala bogu, da ste poklicali. Ze dva dni vas skušamo dobiti.«

Kdor bi ga opazoval skoz steklena vrata govorilnice, bi opazil, da je vidno odrevenel in se namrščil. Skoraj ves čas med deset minut trajajočim pogovorom je molčal in poslušal. Kdaj pa kdaj so se mu ustnice zganile, ko je zastavil kratko, ostro vprašanje. Toda nihče ga ni opazoval. Dekle v telefonski centrali je bila zatopljena v branje sentimentalnega romana. Ko je spet zagledala gosta pred sabo, so strmela vanjo temna očala. Na števcu je prebrala ceno pogovora in gost je poravnal račun.

Šakal si je naročil čaj in obsedel na terasi, ki je gledala na Croisette in svet-

peljal proti Barreme in majhnemu mestu Digne.

Popoldne se je odpeljal naprej proti severu, še vedno ob Durance, dokler se cesta ni razcepila. Ko se je začel spuščati mrak, je prišel v mestce Gap. Lahko bi odpotoval naprej proti Grenobleu, a pomislil je, da se mu pravzaprav nikamor ne mudi in da ima več možnosti, da bo sredi avgusta našel sobo v majhnem mestu. Zunaj mesta je našel Hotel du Cerf, ki je bil prej lovška rezidenca enega od savojskih vojvod in je imel še zdaj videz kmečke udobnosti.

Zlahka je dobil prazno sobo. Večerjal je v z lesom opaženi sobi, ki je gledala na gozd, v katerem so cvrčali črčki. Zrak je bil topel in šakal je bil na polovici večerje, ko je ena od dam, ki je nosila dekoltirano obleko brez rokavov, pripomnila šefu strežbe, da je nočni zrak hladen in naj zapre okno.

Šakal se je zasukal naokrog, ko je zaslišal vprašanje, ali ima kaj proti, da zaprejo okno, in pogledal žensko, ki mu jo je pokazal šef strežbe. Večerjala je sama in opazil je, da je čedna ženska blizu štiridesetih, z mehki belimi rokami in globokim izrezom na prsih. Šakal je pokimal šefu, naj zapre okno, in lahno naklonil glavo proti ženski. Odgovorila mu je s hladnim nasmehom.

Večerja je bila imenitna. Izbral si je na raznju pečene postrvi, začinjene s timijanom in brinjem. Vino je bilo domače, močno in bogato, in postregli so mu iz steklenice, ki ni imela etikete. Očitno so jo pravkar napolnili v domači kleti. Naročila si ga je večina gostov in to upravičeno.

Ko je pojedel, je zaslišal nizek in ukazovalen glas ženske za sabo; dejala je šefu strežbe, da bo popila kavo v salonu. Moški se ji je priklonil in jo naslovil z madame la baronne. Čez nekaj minut je tudi šakal naročil kavo v salon in odšel iz jedilnice.

Iz urada v Somerset House so poklicali višjega inšpektorja Thomasa ob četrtrdeset. Sedel je pri odprtem oknu pisarne in strmел v tiho ulico, kjer ni bilo ne restavracije za kasne večerje ne pretiranega prometa. Uradi v bližini so bili podobni temnim slepim stolpom. Le v neuglednem poslopju, kjer je centrala posebne službe, so kot vedno gorele luči.

Miljo daleč, na živahnem Strandu, so prav tako gorele luči. Ekipa Thomasovih ljudi je ždela nad gorami papirja in pregledovala poročila o smrti. Od časa do časa je kdo vstal in se pridružil kakšnemu uslužbencu, ki je ostal na delu kasno v noč, ter se zakopal v nov kup papirjev, da bi preveril spet novo ime.

Telefoniral mu je inšpektor, ki je vodil skupino. V njegovem glasu je bilo čutiti utrujenosti, a tudi kanček optimizma, kot bi upal, da mu je treba samo še sporočiti to novico, potem bodo pa vsi lahko nehali iskati po gori poročil o smrtih, ki jih ni bilo, ker lastniki potnih listov niso bili mrtvi.

»Alexander James Quentin Duggan,« je takoj navedel, ko se je oglašil Thomas.

»In kaj je z njim?« je vprašal Thomas.

»Rojen 3. aprila 1929 v Sambourne Fishleyu, v župniji St. Mark. Na običajen način z običajnim formularjem zaprosil za potni list dne 14. julija letos. Potni list izdan naslednjega dne in 17. julija poslan po pošti na naslov, naveden na formularju. Verjetno se bo pokazalo, da gre za priložnostni naslov.«

»Zakaj?« je vprašal Thomas. Ni maral čakanja.

»Ker je bil Alexander James Quentin Duggan ubit v prometni nesreči v domači vasi, ko je imel dve leti in pol, dne 8. novembra 1931.«

Thomas je za hip pomislil.

»Koliko potnih listov, izdanih v zadnjih sto dneh, pa morate še preveriti?« je vprašal.

»Približno tristo jih je še,« je rekel glas v telefonu.

»Drugi naj še naprej preverjajo preostale, za primer, da se med njimi skriva še kakšen izmišljen,« mu je naročil Thomas. »Prepustite vodstvo komu drugemu. Hočem, da takoj preverite naslov, na katerega so poslali potni list. Oglasite se mi po telefonu, kakor hitro ga najdete. Če gre za stanovanjsko poslopje, se pogovorite s hišnikom. Prinesite mi vse podrobne podatke o tem Dugganu in arhivsko fotografijo, ki jo je priložil k vlogi. Rad bi si ogledal, kakšen je ta Calthrop v novi podobi.«

Bilo je malo pred enajsto, ko se je detektiv vnovič oglašil po telefonu. Na pavedenem naslovu je našel trafiko v Paddingtonu, ki je imela v izloži polno naslovov prostitutk. Zbudil je lastnika, ki je stanoval nad prodajalno, in ta je potrdil, da večkrat prevzema pošto za stranke, ki nimajo stalnih naslovov. Uslugo zaračunava. Ni se mogel spom-

niti, da bi imel redno stranko, ki bi se pisala Duggan, vendar je bilo možno, da se je Duggan oglašil samo dvakrat, prvič, ko se je domenil, da bo dobil pismo na njegov naslov, in drugič, ko je prišel po pismo, ki ga je čakalo. Detektiv je pokazal trafikantu Calthropovo fotografijo, vendar ga možak ni prepoznal. Potem mu je pokazal še fotografijo Duggana in trafikant je dejal, da ga je morda že videl, vendar ni prepričan. Zdelo se mu je, da je imel moški sončna očala.

»Pridite sem,« mu je ukazal Thomas, »in pripeljite ga s sabo.«

Potem je vnovič dvignil slušalko in zahteval Pariz.

Že drugič se je telefonski poziv iz Londona oglašil prav na sredi sestanka. Komisar Lebel je zbranim že pojasnil, da Calthrop zagotovo ne more biti v Franciji pod svojim imenom, razen če se je pretihotapil čez z ribiškim čolnom ali pa je prekoračil mejo na kakšnem osamljenem kraju. Njegovo osebno mnenje je bilo, da profesionalca tega ne bi storil, ker bi policija pri vsakem kasnejšem preverjanju dokumentov ugotovila, da potni list ni v redu, saj v njem ne bi bilo vstopnega žiga.

Prav tako se v nobenem francoskem hotelu ni prijavil noben tujec, ki bi mu bilo ime Charles Calthrop.

Za te podatke so jamčili šefi centralnega arhiva, DST in policijske prefekture v Parizu, zato se o njih ni nihče prerekal.

Ostaneta še dve možnosti, je dokazoval Lebel. Najprej ta, da se mu sploh ni zdelo vredno dobiti ponarjen potni list, ker je bil prepričan, da ga nihče ne sumi. V tem primeru ga je preiskava njegovega londonskega stanovanja one-

ga je po sporočilu neznanega agenta Valmyja Rodin opozoril, da je načrt v splošnem razkrinkan, odšel z doma, da bi se znebil dokazov za priprave. Možno je, na primer, da leži njegova puška v kakšnem jezeru na Škotskem in da bo morala policija po njegovem prihodu ugotoviti, da nima proti njemu niti sen-ce dokaza. V takšnem primeru pa bi ga bilo zelo težko obtožiti.

Zbrani so pretehtali Rollandove besede in videti je bilo, da se v glavnem strinjajo.

»Seveda pa to še ne pomeni, da ga moramo pustiti pri miru. Mislim, da bi bilo treba... poskrbeti za tega gospoda Calthropa.«

Nasmeški so splahneli. Več sekund je vladala tišina.

»Ne razumem vas, mon colonel,« je rekel general Guibaud.

»Čisto preprosto,« je pojasnil Rolland. »Dobili smo ukaz, da tega človeka najdemo in uničimo. Mogoče je za zdaj opustil načrt. Hkrati pa je mogoče, da ni uničil svoje opreme, ampak jo je le skril, da bi se izognil pozornosti britanske policije. Kasneje pa lahko mirno nadaljuje priprave, ki pa bodo precej bolj temeljite in jim bo še težje priti na sled.«

»Ampak kakor hitro ga bo britanska policija našla, ga bo menda priprla, ali ne?« je vprašal nekdo.

»Ni nujno. Pravzaprav dvomim, da bo to storila. Verjetno ne bo imela dokazov, le sum. In znano je, kako so naši prijatelji Angleži občutljivi, kadar gre za tisto, kar imenujejo 'državlanske pravice'. Dozdeva se mi, da ga bodo morda našli, zaslišali in ga nato zaradi pomanjkanja dokazov spustili.«

Minister je opazil, da je komisar Lebel ves ta čas molčal in brez nasmeha poslušal.

knjig letalskih agencij, trajektov čez Kanal itd. Če ga bodo našli in če bo na britanskih tleh, ga bodo pridržali, ali pa nas bodo obvestili, če je že odšel iz Velike Britanije. Če ga najdemo v Franciji, ga aretiramo. Če bo ugotovljeno, da je v kaki tretji državi, lahko ali počakamo, da bo nič hudega sluteč hotel vstopiti v Francijo, in ga aretiramo na meji, ali pa... ali pa se odločimo za kaj drugega. Kakorkoli že, mislim, da bo v tej fazi moja naloga že opravljena. Do tedaj pa, gospodje, bi vam bil zelo hvaležen, če sodelujete tako, kot sem predlagal.«

Izziv je bil tako drzen in samozavest tako popolna, da ni nihče rekel niti besede. Samo pokimali so. Še Saint-Clair de Villauban je bil tiho.

Šele malo po polnoči, ko je bil spet doma, je polkovnik našel publiko, ki je bila pripravljena poslušati njegov besnil izbruh, da je imel ta smešni, malomeščanski policaj prav, medtem ko so se vsi največji strokovnjaki v državi zmotili.

Višji inšpektor Thomas si je ogledal dva različna formularja za izdajo potnega lista in dve fotografiji, ki jih je osvetljevala luč na njegovi pisalni mizi.

»Pojdiva še enkrat skoz,« je rekel inšpektorju, ki je sedel poleg njega. »Ste pripravljeni?«

»Prosim.«

»Calthrop: višina, pet čevljev pet inč. Točno?«

»Da.«

»Duggan: višina, šest čevljev.«

»Debelejši podplati, gospod. S posebnimi čevlji je lahko človek tudi za pet centimetrov večji. Veliko ljudi pri filmu in zabavi glasbi jih nosi iz nečimrnosti. Poleg tega ti pri pregledu potnega lista nikdar ne pogledajo pod noge.«

»Naj bo,« je soglašal Thomas, »debelejši podplati. Calthrop: barva las, rjava. To ne pomeni veliko, ker lahko variira od svetlo rjave do kostanjevo rjave. Na tej fotografiji se mi zdi bolj temnolase. Tudi Duggan ima rjave lase. Videti pa je bolj svetlolas.«

»To drži, gospod. Ampak na fotografijah so lasje ponavadi temnejši. Odvisno je od svetlobe, od kod pada in tako naprej. Poleg tega pa si je lase lahko pobarval na svetlo, ko je postal Duggan.«

»Prav. Pristanem. Calthrop, barva oči, rjave. Duggan, barva oči, sive.«

»Kontaktne leče, gospod, preprosta stvar.«

»OK. Calthrop je star sedemintrideset let, Duggan pa je bil zadnjega aprila štirintrideset.«

»Moral je postati štirintrideset let star,« je pojasnil inšpektor, ker se je pravi Duggan, ki je umrl kot dve leti in pol star fantek, rodil aprila 1929. Tega ni mogel spremeniti. Ampak nihče ne bi podvomil o človeku, ki ima sedemintrideset let, pa mu v potnem listu piše, da jih ima štirintrideset. Vsak bo verjel potnemu listu.«

Thomas si je ogledal obe fotografiji. Calthrop je bil močnejši, bolj poln v obraz in bolj čokat. A ko je postal Duggan, je lahko spremenil zunanost. Morda jo je sploh spremenil že za prvi stanek z oasovci in je ostal tak še naprej, tudi takrat, ko je vložil prošnjo za potni list na ime Duggan. Ljudje te vrste so očitno sposobni več mesecev skupaj živeti pod drugo identiteto, ne da bi se jih dalo prepoznati. Verjetno se je Calthropu prav s takšnim prebrisanim in skrbnim ravnanjem posrečilo, da ga policija ni dobila v svoje arhive. Če ne bi bilo tistih gostilniških govoric na Karibskem otočju, bi ga nemara sploh nikdar ne dobila.

Zdaj pa se je spremenil v Duggana, si pobarval lase, shujšal, si omislil barvne kontaktne leče in čevlje z debelimi petami. Thomas je poslal Dugganov opis, fotografijo in številko potnega lista v sobo za telex in naročil, naj vse skupaj pošljejo v Pariz. Pogledal je na uro in preračunal, da bo imel Lebel ob dveh zjutraj že vse podatke.

Potem je pa vse skupaj odvisno samo še od njim,« je pripomnil detektiv.

»O, ne, fant moj, potem tudi nas čaka lep kup dela,« je pikro pristavil Thomas. »Tako jutraj bomo začeli preverjati seznane vseh letalskih agencij, trajektov čez Kanal, mednarodnih železniških zvez... vse, skratka. Ne samo, da moramo ugotoviti, kdo je, ampak tudi to, kje je zdaj.«

Tisti trenutek so ga poklicali iz Somerset House. Pregledali so še poslednje vloge za potne liste in vse so bile v redu.

»Prav, zahvalite se nameščencem in voljno. Točno ob pol devetih pa v moji pisarni, vsi do zadnjega,« je rekel Thomas.

Vstopil je narednik s kopijo trafikantove izjave, ki jo je podpisal po zasišanju na policijski postaji. Thomas si je ogledal zapriseženo izjavo, v kateri ni bilo nič drugega kot tisto, kar je že zvečer povedal detektivu posebne službe.

NEPREKLIČNO NAROČAM KNJIGO: **OPERACIJA ŠAKAL** Frederick Forsyth Cena 45,00 din

Priimek in ime _____

Ulica _____

Poštna št. in kraj _____

Štev. os. izkaznice _____

Datum _____

Podpis _____

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: ČGP »DELO« Prodajna služba, Tomsičeva 1, 61000 Ljubljana Žiro račun 50102-601-20012

mogočila. Pojasnil je, da ne verjame v to možnost, kajti Thomasovi ljudje so ugotovili, da v stanovanju manjka nekaj obk, da so predali napol prazni in da manjka ves toaletni in brivski pribor. Vse to kaže, da je imel v načrtu neko daljšo pot, ko je odhajal z doma. To možnost je potrdila tudi izjava sosed, ki ji je Calthrop baje povedal, da se z avtom odpravlja na križarjenje po Škotski. Ne francoska na britanska policija ni mogla zagotoviti, da je res tam.

Druga možnost pa je, je nadaljeval Lebel, da ima Calthrop ponarjen potni list in da je prav to tisto, kar trenutno išče britanska policija. V tem primeru je možno, da ali še ni v Franciji, temveč kje drugje dokončuje zadnje priprave, ali pa je morda že prišel v Francijo, ne da bi zbudil sum.

Ob teh besedah je nekaterim udeležencem sestanka prekipelo.

»Hočete reči, da je mogoče že v Franciji, morda celo sredi Pariza?« se je razburil Alexandre Sanguinetti.

»Stvar je v tem,« je pojasnil Lebel, »da ima izdelan načrt in da ga pozna le on sam. Naša preiskava traja šele dvainšedeset ur. Ne moremo vedeti, v katero fazo njegovega načrta smo se vmešali. Prepričani smo lahko le o tem, da morilec ve, da se zavedamo zarote, ki grozi predsedniku, ne more pa vedeti, kako daleč smo prišli s preiskavo. Zato imamo precej možnosti, da ga bomo obkolili, ne da bi kaj sumil, kakor hitro bomo ugotovili, kakšno je njegovo novo ime in kje se zadržuje.«

Ampak navzočih to ni prav nič pomirilo. Misel, da je morilec lahko samo nekaj sto metrov daleč in da je morda za napad na predsednika izbral že jutrišnjo dan, je v vseh zbudila hudo zaskrbljenost.

»Možno je, seveda,« je spregovoril polkovnik Rolland, »da je Calthrop, ki

»No, komisar, kaj pa vi mislite? Se strinjate s polkovnikom Rollandom, da se je ta Calthrop potajil in da je skril ali pa celo uničil vso opremo in priprave?«

Lebel se je ozrl po dveh vrstah pričakujočih obrazov, ki so se obrnili proti njemu.

»Upam,« je tiho rekel, »da ima polkovnik prav. Bojim pa se, da se morda moti.«

»Zakaj?« Ministrovo vprašanje je bilo ostro kot rezilo.

»Zato,« je čisto mirno pojasnil Lebel, »kar je njegova teorija sicer logična, če se je ta Calthrop odločil, da bo opustil akcijo, vendar temelji na teoriji, da se je res tako odločil. Kaj pa, če se ni? Kaj pa, če ni dobil Rodinovega sporočila ali pa je dobil, vendar je sklenil, da kljub temu ne bo odstopil?«

Okrog omizja je zaskrbljeno završalo. Le Rolland je ostal tiho. Zamišljeno je strmел prek mize v Lebela. Razmišljal je, da ima ta Lebel dosti več v glavi, kot mu je kdo med navzočimi pripravljen priznati. Ugotavljal je, da so Lebelove zamisli lahko prav tako stvarne kot njegove.

Prav v tem času je sestanek zmotil telefonski poziv za Lebela. To pot ga ni bilo več kot dvajset minut. Ko se je vrnil, je v popolni tišini deset minut govoril zbranim.

»In kaj zdaj?« je vprašal minister, ko je komisar končal. Na svoj mirni način, ki ni nikdar izdajal naglice, je začel Lebel dajati ukaze, kot general, ki razmešča čete, in nihče v dvorani se mu ni niti z besedico uprl, čeprav so bili vsi na višjih položajih.

»Tako torej,« je zaključil Lebel. »S skupnimi močmi bomo tiho in diskretno začeli vsesplošen lov na Duggana v njegovi novi preobleki, medtem ko bo britanska policija preiskala vse

KRVAVEL SEM

Sem dijak srednje šole. Oglašam se prvič, in to le z enim vprašanjem: Pri prvem spolnem občevanju sem malo krvavel. Pretrgala se mi je vez med kožico in glavico uda. Zanima me, ali se to zgodi vsakemu moškemu pri prvem spolnem odnosu?

ZASKRBLJENI TOMAŽ

Najbrž ne čisto vsakemu, vendar me srčno veseli, da enakopravnost počasi prodira tudi že na to področje.

Mene pa zanima nekaj drugega bolj resnega, dragi moj: ali se je vaša mladostnica zaščitila?

ŽIVČNA BOLNICA

Že dolgo sem naročnica vašega časopisa. Upam, da boste tudi meni pomagali z nasvetom, zato prosim, da moje pisma ne vržete v koš.

Sem delavka, delam v neki gorenjski tovarni. Sem huda bolnica na živcih.

ZA MALE IN VELIKE SLADOKUSCE

ZVIJEZDA

majoneza

IZ SVEŽIH JAJC

VEDNO SVEŽA

IZREDNO ZDRAVA

Tovarniški zdravniki me zdravijo že dve leti, pojedla sem že na kilograme tablet, pa vseeno ne občutim nobenega olajšanja. Stanje se mi celo slabša. Trpim za pogostimi glavoboli, ki so včasih tako močni, da tu in tam že prekoračijo meje vzdržnega.

Poleg tega sem poročena in imam pet let starega sina. Moj zakon je sicer urejen, toda zaradi moje bolezni trpi vsa družina. Zateka mi tudi leva stran prsnega koša. Pri tem občutim bolečine, ko diham, in težko zajemam sapo.

Tako je že dve leti, zdravniki pa le pravijo, da bo že bolje in naj jemljem tablete.

Zdaj sem se začela bati, da me tovarniški zdravniki sploh ne bodo pozdravili, morda bi bili z mojim zdravljenjem preveliki stroški in si jih tovarna noče naprtiti. To so mi že omenili.

Zdaj me zanima, ali grem lahko na lastno pobudo na posebne preglede in če je treba, tudi v bolnišnico, saj tako ne morem več živeti, in bom stroške, če ne bo šlo drugače, poravnala sama.

Brala sem članek o zabadanju igel. Ali bi tudi meni tak način zdravljenja lahko pomagal? Kam naj se obrnem, da me bodo tako pozdravili?

Težko že čakam na odgovor!

LOJZKA Z GORENJSKEGA

Stroškov za zdravljenje ne plača tovarna, ampak socialno zavarovanje, kamor redno vplačujete svoj delež prispevkov. Zato je nesmiselno govorjenje o tem, da tovarna stroškov ne zmore, in najbrž ste glede tega zdravnike napačno razumeli.

Ste jih že prosili za napotnico k specialistu? Lahko jo dobite tudi v splošni ambulanti v vašem kraju oziroma v pristojnem zdravstvenem domu. In poleg tega lahko plačate specialistični pregled na ljubljanski Polikliniki v Njegoševi ulici tudi sami.

Ne zato, ker bi tudi jaz z vami vred dvomila o vaših zdravnikih v tovarni. Zgolj zaradi dobrega občutka.

JE RES, MOGOČE, DA SEM NOSEČA?

Ljubila sem ga in ga ljubim še zdaj. Tisti večer je bil romantičen in nisem mogla drugače, kot da sem se mu popolnoma prepustila.

KAJ JE Z ŽENO?

Pišem vam kot zaskrbljen mož in prosim za čimprejšnji odgovor.

Ne vem, kaj je z mojo ženo. Stvari so se zadnje mesece obrnile tako slabo, da počasi začenjam obupavati.

Prej je bila ves čas zakona — več kot 12 let — doma. Otroci so bili še majhni in zaradi njih je pustila službo. Pravzaprav je na mojo pobudo pustila službo tedaj, ko sva se poročila.

Prej je bila uradnica in zdaj, ko so otroci toliko odrasli, da lahko vozimo tudi s šolskim varstvom, je šla spet v službo v pisarno.

No, in odkar se je spet zaposlila, je doma vse bolj narobe.

V službi je navezala vrsto novih poznanstev, hodi na sindikalne izlete, vabi družbe domov. Menda ima v službi nekaj znancev, ki jih obiskuje tudi na domu, enemu celo gospodinji, pere perilo in tako naprej.

Pogosto je ni domov do večera. Včasih pride popoldne domov, potem pa spet gre in pravi, da ima v službi opravke. Če jo kdaj malo bolj podrobno zaslisiš, kako in kaj, začne vpiti name kot zmešana in mi očita, da me njena služba nič ne briga, da mi ne bo polagala računov, da si sama služi denar in da ne bo nobenemu več sužnja in tako naprej.

Morda boste pomislili, da sem tiran, ki drži ženo čisto na kratko in ji ne dovoli nobene svobode. Če tako mislite, nimate prav. Mislim, da sem normalno strpen, nič nimam proti, tudi če gre žena kdaj sama v kino ali ven s kolegicami, konec koncev nisem tudi še nikoli rekel, da ne sme na svoje sindikalne izlete.

Toda to, kar počne zdaj, je res čez mero strpnosti. Ne glede na to, da je sploh ni več doma ali da pride le za dve, tri ure in spet gre, je postala osorna in odrezava tudi do otrok, v postelji pa se ji sploh približat več ne smem. Pri priči mi odbrusi, da je utrujena, da ima dvojno delo in da hoče vsaj ponoči svoj mir.

Ne vem, kaj naj počnem in ne vem, kaj naj si mislim. Zdi se mi, da je vsaj to že predebela, da zahaja k samskim moškim iz svojega podjetja na dom in da jim gospodinji. Ker pa me kar naprej zmerja, da sem patološko ljubosumen, da nisem normalen in da sploh ne vem, kaj vse je drugim ženskam dovoljeno, postajam počasi zmeden in negotov. Premišljuje, če se je morda zmešalo meni in ne ženi in če je navezadnje še res, da je danes takšno obnašanje poročenih žena v modi in nekaj običajnega.

Prosim, povejte mi, kako naj si to razlagam, in svetujte mi, kako iz tega položaja ven. Pripomnim naj, da žene kljub vsemu ne bi rad izgubil.

OBUPANI JOŠT

Vse kaže, da je res malce ponorela. Ni pa seveda nujno, da je vsem prav nova ljubezen. Lahko, da je to tudi prenapeta in malce nekontrolirana reakcija na dolga leta osamelosti in odrezanosti od sveta.

Vedenje v takšnem položaju je precej naporna zadeva, in nemogoče je dati recepte zanj kar pavšalno in vnaprej. Nasploh velja, da je v takšnih primerih najboljša protirožje popolna hladnokrvnost, navidezna neprizadetost in vsaj navidezno vračanje po načelu »milo za drago«. Seveda če človeka ne izdajo živci, kar se tudi prav lahko primeri.

Morda bi se moral z njo pogovoriti kdo, ki ga vaša žena ceni in spoštuje. Kaj če bi ji tisti človek »namignil«, da je zvedel, kako se vi najresneje pripravljate na to, da se boste ločili in obdržali otroke pri sebi... Takšna hladna prha, takšen šok utegne včasih odlično učinkovati.

Pa še sami premišlujte. Želim vam mnogo uspeha!

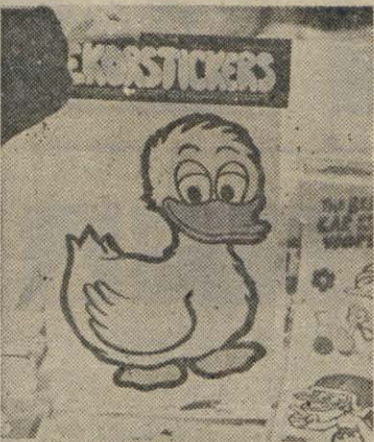
HELENA

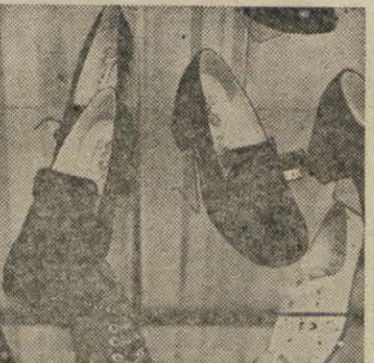
164.90 dinarjev: Za zimsko obutev, še posebej za tople otroške škorenjce, ni nikoli prekmalu. Ko pritisne pravi mraz, lahko navadno kupite le še izbirek. Zdaj lahko prebirate še med različnimi oblikami, kakovostmi in — cenami. Toplo podložene temnomodre otroške škorenjce smo fotografirali pri NAMI.

od 59 do 140 dinarjev: »Drog-store« MLADINSKE KNJIGE v Konžorciju je dobil pošiljko čudovitih lesenih svečnikov, ki bodo v okras vsakemu stanovanju.

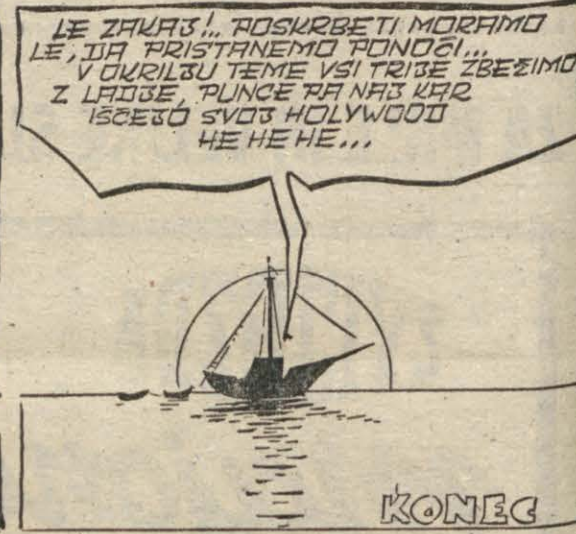

od 2.50 do 18.10 dinarjev: Za tiste, ki bi radi svoje spačke in druga vozila ovesili z vsemi mogočimi racmami, bikli, škrti, rožicami in drugimi krasotami, ki jih je mogoče nalepiti na pločevino, so se v MAXI-MARKETU odprla deveta nebesa. Uvoženih nalepk je toliko, da se med njimi izgubiš.

174.90 dinarjev: In še zelo lep in moden jesenski semiš čevljev zanj: v kombinaciji temno rjave in temno zelene barve jih kupimo pri PLANIKI.

IZBOR PO PRESOJI
UREDNIŠTVA

KONEC

problemski šah

IZBRANE STUDIJE
A. KOTOV

3. n. »Šahmat v SSSR« 1964

Beli na potezi remizira

Beli: Ka1, Dh1, Tb1, P:c2,h7 (5)
Črni: Ka3, Dg8, Lh8, Sf2, P:a2,b3,b4,(7)

KOMENTAR

Ostra pozicija zgornje študije zahteva zelo točno igro obeh nasprotnikov. Po uvodnih dveh žrtvah belega bo sledil nenavaden dvojni promoviranje bele dame s črno: dami bosta namreč štiri poteze diagonalno potovali po eno polje naprej druga ob drugo, ne da bi smela ena drugo jemati! Potem bo beli v odločilnem trenutku z dvema efektivnima žrtvama preostalih dveh figur izsilil neodločen izid.

RESITEV

1. c3 Lc3; 2. h8D Sh1; 3. Dg7 Df7 4. Df6 5. Dc5 Dd5 6. Dd4 Dc5 7. Db4+ 'kralj v patu. Slabo bi bilo prej igrati 4. Lb4; 8. Ta2+ ba2: in remi, ker je bel damo na d4 in sicer zaradi mat-ah groženj črnega po prvi vrsti.

(Nadaljevanje prihodnjici)

milan govekar:
za filateliste in nefilateliste

EKSPERIMENTIRANJE

V zadnji (205.) številki informativnega PTT vestnika, ki ga izdaja Skupnost JPPT, lahko med drugim preberemo:

— na predlog komisije Skupščine Skupnosti JPPT za propagiranje poštne številke je SJPTT izdala odločbo o tiskanju priložnostne propagandne poštne znamke POSTNA ŠTEVILKA (katalog št. 1323), ker je še nadalje potrebno čim obširneje propagirati poštne številke in njeno uporabo. Nova naklada je enaka kot pri prvi izdaji: 20 milijonov znamk. Glede na to, da je nova znamka popolnoma enaka kot je bila prejšnja, ne bo posebej katalogizirana.

— natisnjena bo še ena nova izdaja poštne znamke Gre za znamke, ki so bile dane v prodajo 25. novembra 1968 kot »novoletna izdaja 1969«. Po ustreznem odločbi bo znamka za 0,20 din (katalog št. 1185) natisnjena v nakladi 20 milijonov, znamka za 0,30 din (katalog št. 1186) pa v nakladi 30 milijonov znamk. Ponatis je potreben zaradi novoletnih praznikov, ko se poštni promet zelo poveča. Ker bosta tudi ti dve znamki enaki tistim iz leta 1969, ne bosta posebej katalogizirani. JPPT najbrž ima določene

izkušnje, zaradi katerih meni, da je treba tudi v prihodnje čimbolj propagirati poštne številke in njeno uporabo. Vprašanje pa je, ali bo dodatna naklada teh znamk dosegla svoj namen. Ko je namreč bila izdana znamka za propagiranje poštne številke z nominalno vrednostjo 0,50 din, je tolikšna bila tudi poština za pismo prve težinske stopnje v notranjem prometu. Zdaj je tarifa višja. To pomeni, da bo znamke nove naklade možno porabiti samo za frankiranje razglednic, ki v skupnem poštnem prometu niso zastopane v tolikšnem obsegu, da bi bila potrebna 20 milijonska naklada, oziroma za dopolnilno frankiranje pisemskih pošilk. Z drugimi besedami: zaradi teh znamk bodo imeli več dela tako PTT delavci, ki ne bodo imeli pri roki zadostnega števila znamk potrebne nominalne vrednosti, kakor tudi vsi tisti, ki bodo te znamke lepili na pisma. Če pa imaš npr. na voljo za frankiranje pism tudi navadne frankovne znamke po 0,80 din, nihče ne bo posebno rad kupoval znamk po 0,50 din izdaje »Poštne številke« in še posebej znamke za 0,30 din. Propagiranje poštne številke z znamko za

0,50 din je torej več kot problematično.

Nekaj podobnega velja za »novoletne znamke«. Novoletne čestitke, nanje je PTT najbrž mislila — se frankirajo z znamko za 15 par. Namesto po 0,20 in 0,30 par, ki pridejo v poštev le za frankiranje tiskovin ali pa za dopolnilno frankiranje drugih pošilk. Če se že nismo mogli s povsem novimi »novoletnimi« znamkami pripraviti na povečani poštni promet, za kar je najbrž bilo dovolj časa, naj bi torej poskrbeli vsaj za ustrezno, množično uporabne nominalne vrednosti teh znamk. Čas je namreč denar tudi za uporabnike PTT storitev, da — v novoletnem času — preobremenjenih PTT delavcev sploh ne omenjam.

Končno pa gre tudi za štednjo pri stroških za papir in tiskanje znamk! V stari Jugoslaviji je npr. veljal predpis, da je treba vsako pošiljko frankirati z znamko ustrezne vrednosti. V utemeljitev tega predpisa je bilo rečeno, da mora tako biti zaradi štednje. Danes, ko naj bi se na vseh ravneh prizadevali za stabilizacijo, ki pomeni tudi varčevanje, JPPT žal daje slab zgled za nekaj povsem nasprotnega.

novo
NA TRŽIŠČU

za zajtrk, malico
ali večerjo, doma,
na taborjenju,
v službi in
na potovanju

emona ljubljana
mesna industrija zalog

dobra
knjiganajboljši
prijatelj

RAZPIS

Vsak teden vas bo poslej spet čakala velika slikovna križanka, ki vam bo prinesla za 1000 dinarjev nagrad. S štetjem nadaljujemo tam, kjer smo jo prekinili zaradi treh kol poletnega nagradnega razpisa. Nagrade so naslednje:

PRVA NAGRADA: 500 DINARJEV

DRUGA NAGRADA: 200 DINARJEV

TRI NAGRADE PO 100 DINARJEV

Rešitev pošljite na izrezku iz časopisa na naslov: Uredništvo TT, Tomšičeva 3, 61001 Ljubljana, poštni predal 150—III. Na pisemski ovitek napišite **NAGRADNA KRIZANKA 34**. Rešitve morajo biti v uredništvu do petka, 10. novembra.

Reševalci iz Ljubljane lahko vržejo rešitve v nabiralnik nagradnih ugank v veži poslopja v Tomšičevi ulici 3.

— Gospa, ste zanesljivo prepričani, da ste imeli ob prihodu v trgovino čevlje na nogah?

— Seveda, ljubica, strinjam se, da pride tvoja mama na obisk! V katerem hotelu pa bo stanovala?

REZERVIRANO ZA TOFA

1. DEL - KOMEDIJA

PROTI ALKOHOLIZMU

Gospod Ojstriadis se je zgražal. Najprej po tihem, potem javno:

— Alkohol je poguba človeštva. Pijančevanje ne vodi nikamor. Gostilničarji so navadni oderuhi, ki živijo na račun tuje nesreče!

Tako je modroval in se hudoval gospod Ojstriadis, in po svoje je imel kar prav.

Živel je v mirni mestni četrti, kjer ni bilo industrije, ki bi kalila blažen mir, in ni bilo tovarniških dimnikov, ki bi onesnažili čisti zrak. Pač, v bližini je bila opekarna, a bila je dovolj daleč, da ni motila.

A opekarna ni motila gospoda Ojstriadisa.

Motile so ga gostilne, ki so cvetele v njegovem kvartu.

— Gostilne so leglo družbenega zla! je povzdigoval svoj družbeni glas gospod Ojstriadis. Njegov glas pa je nekaj veljal. Sicer Ojstriadis ne bi bil gospod, a bil je velik gospod. Vpliven gospod. Ugleden gospod.

V tihli mestni četrti so le pijanci kalili blažen mir in s svojim strupenim dahom onesnaževali čisti zrak. To je šlo gospodu Ojstriadis na jetra. Na jetra in še kam.

Kot rečeno, je bil gospod Ojstriadis vpliven gospod, a v nasprotju z drugimi vplivnimi možmi se gospod Ojstriadis zadeve ni lotil zgolj načelno. Se pravi, z besedovanjem, z referatji in elaborati.

Gospod Ojstriadis je bil mnogo bolj konstruktiven.

Vsaj kar zadeva gostilne.

Gostilničarju iz sosednje ulice je toliko časa pošiljal sanitarne inšpektorje, da je gostilničar izgubil živce in gostilno zaprl.

Drugemu je nakopal na vrat davčne organe in ti so ga lepo zadavili. Gostilničarja namreč. Pravzaprav ne gostilničarja, ampak gostilno.

Tretjega je gospod Ojstriadis prijavil, da prodaja pokvarjene klobase in vodeno vino. In potem si kljuje tiste nesrečne gostilne niso več podajali gostje, ampak inšpektorji.

Z inšpektorji je bil gospod Ojstriadis, kot se temu reče, na dobri nogi. Na zelo dobri nogi. Rekel bi celo, da so se ga inšpektorji kar malo bali. A kaj se ga ne bi, ko pa je bil gospod Ojstriadis tako zelo vpliven človek. Nadpovprečen državljani.

No, in tako je napočil blaženi dan, ko v soseski gospoda Ojstriadisa, ki je živel v lepi vili — kot se spodobi za uglednega gospoda — ni bilo nobene gostilne več.

Drugo za drugo je pobral vrag. Pravzaprav, čisto iskreno, pobral jih je gospod Ojstriadis.

— Vse za zdravo družbo! je menil gospod Ojstriadis in si zadovoljno mel roke. In gospod Ojstriadis nikoli ne melje zastoj. Tudi rok ne.

Pokazalo se je namreč, da družba iz te soseske le ni tako zdrava. Res, pozaprl so gostilne, a ljudje niso nehali pijančevati. Bilo je nekako tako, kot če crkne žarnica. Crkne, a s tem še ni konec elektrike.

Sosedje in okoličani so še vedno pili, a ne več v domači soseski, ampak po okoliških gostilnah, kjer pa gospod Ojstriadis ni imel toliko vpliva. Gospod Ojstriadis, ki je bil zagrižen lokalpatriot, je bil rahlo obupan.

— To ni prav. To sploh ni prav, da ljudje opravljajo svoj težko prigarani denar po gostilnah zunaj svojega kvarta. Če ga že opravljajo in če ga morajo opravljati, no če je tako, kot kaže, tako je, potem je boljše, da ga opravljajo v domači soseski.

In je gospod Ojstriadis v spodnjem delu svoje razkošne vile odprl imeniten bife.

Bife »Pri žiru«.

— Sovražim alkohol, je menil gospod Ojstriadis, alkohol sovražim, zato ga je treba nenehno uničevati.

In v bifeju »Pri žiru« so ga še kako uničevali.

Kaj ga ne bi, ko pa je bil edini bife daleč naokoli...

Prihodnjič II. del:
TRAGIKOMEDIJA

OČETJE OGLEDALO

Znano je, da plačujejo na zahodu za najemniško stanovanje tudi po tretjino plače in več. V Prištini znaša povprečna najemnina za družinsko stanovanje manj kot sto novih dinarjev, to je dosti manj kot en odstotek povprečnega dohodka. A tudi takšnih simboličnih najemnin niso pripravljani plačevati.

(TT 25. oktobra — Iz belaga kruha se norca delajo)

Število varčevalcev bo predvidoma letos doseglo že številko 1.300.000, hranilne vloge pa bodo dosegle okoli 60 milijonov dinarjev. Tu so zajete vse oblike hranilnih vlog.

(Dnevnik 28. oktobra — Varčevalcev že 1,3 milijona)

Kaj vse si lahko izračunamo iz časopisov: na primer to, da imajo v Prištini povprečne plače več kot 10.000 dinarjev (milijon starih) ali pa, da ima

pri Ljubljanski banki vsak varčevalec na knjižici celih 46 dinarjev!

To bo zadnji ameriški polet na Luno, posadko bodo sestavljali Eugene Cernan, Ronald Evans in geolog dr. Harrison Schmitt. — Cernan in Evans bosta zadnja med ameriškim vesoljci na raziskovalnem sprehodu po Luni.

(Delo 25. oktobra 1972 — Apolo-17)

Dobro bi bilo ljudi pri NASA pravočasno opozoriti, da bi bilo bolje, če geolog ne bi letel v komandnem modulu okoli Lune, medtem ko se bosta dva »navadna« vesoljca na Lunini površini ukvarjala s kameninami.

NOVO V KINU: NOVINARKA NA PLOČNIKU

(TT 25. oktobra na 13. strani)
Tudi kaka novinarka se znajde na pločniku, vendar govori film z B.B. o novinki na pločniku.

Gre za moderno stolpnico v središču mesta. Za stolpnico, ki je bila vse do včeraj obljubljena, zdaj pa je takorekoč prazna. Razen mene nihče ne stanuje več v njej in celo ljudje brez strehe nad glavo se je molče izogibajo.

Da ne bo kakšnega nesporazuma, naj še enkrat poudarim, da gre za stolpnico v naši ulici. Ali želite natančen naslov? Ker ni to nobena skrivnost, vam ga lahko povem. Gre za stolpnico v ulici X Y, številka dve. To je še vedno najlepša stolpnica v mestu, pohos arhitektov in nekdanja sreča za tiste, ki so morali do vselitve vplačati zadnji dinar, da so lahko postali etažni lastniki. Ko so se vselili, je bil februar, vendar jih ni potegnil za nos pust, marveč arhitekti, ki so pozabili v stolpnici zgraditi — stopnice. Ko je prišlo to na dan, so arhitekti stanovalcem javno zagotavljali, da stopnic sploh ne potrebujejo, ker je dvigalo uvoženo in zadnji čudež sodobne tehnike.

Toda nekega dne — takšne stvari se vedno zgodijo nekega dne — se je dvigalo pokvarilo.

Ker še niso priključili telefonov, stanovalci niso mogli nikomur sporočiti, da dvigalo ne dela.

V stiski, ki dela ljudi nerazsodne, živčne, zaletave in preobčutljive, so začeli nekateri izobešati po balkonih bele rjuhe, da bi z njimi opozorili na nesrečo. To so videli v vojnih filmih, toda njihovih zastav ni nihče opazil. Danes v modernih naseljih z vseh balkonov vise rjuhe in pižame in je to vsakdanja

čelo me je zebsti in mraz me je postavil na noge. Najprej sem pomislil, da sem na stranišču, ker pa ni bilo školjke, sem začel sumiti, da me je karnevalski vrvež vrgel kot modernega Robinzona v telefonsko govorilnico. Iskal sem slušalko, pa otipal metlo, s katero sem na pustni veselici ponazarjal čarovnico s Kleka. V tem trenutku je v steni nekaj zasikalo, prižgala se je luč in začel sem se sunkovito dvigati. V dvigalu sem, doma sem, mi je šlo skozi zrahljane kosti, in ves vesel sem pritisnil devetico. Dvigalo se je ustavilo, otipal sem vrata svojega stanovanja in planil v predsobo. Žena se je sesedla, otroci pa so se kriče razbežali. Ko sem se pogledal, sem ugotovil, da sem še najbolj podoben kakšnemu paketu, ki se je valjal na smetišču. Konfeti so mi gledali iz ušes, steklenica dobrovoljčka iz žepa, eno hlačnico sem imel zeleno, drugo pa lila, z rumenimi pikicami. Ko sem vzdignil ženo v višino svojih oči, je odprla usta:

— Baraba si, da veš. Nizkotnež. V najbolj usodnih trenutkih me vedno puščaš samo z otroki.

In potem je brizgnila v jok in rekla še vse tisto, kar vodim pod rubriko IN TAKO DALJE.

— Bi mi vsaj lahko povedal, kako si prišel domov? Dvigalo že tretji dan ne dela.

— Z metlo. Bil sem na Kleku, — sem hotel biti duhovit, pa mi ni uspelo.

— Drugi so vsi notorični antialkoholiki, samo ti še nisi srečal svoje pameti...

MODERNA STOLPNICA

podoba civiliziranega meščana. Tudi klicanje in kričanje z balkonov je ostalo brez odmeva. Trušč mestnega prometa je preglasil glasove vpijočih stolpnicarjev in ljudje pod njimi so hiteli dalje po opravkih.

V stolpnici pa je ostalo petdeset družin. Bili so živi zazidani, obsojeni na kvadratne metre na novo položene parketa, na založene ali prazne hladilnike, na televizijske in radijske sprejemnike. Ker je bil ravno čas pustovanja, so stolpnicarji lahko gledali na televizijskih zaslonih karnevalsko razpoloženje, ljudi, ki se vesele življenja in maste s krofi. Otroci so postali lačni, moške so stiskali pesti in benti, žene in matere so jokale v predpasnike in stikale po hladilnikih. Stanovalec v sedmem nadstropju je segel po fotografskem aparatu in naredil nekaj diapozitivov, na katerih naj bi se jasno videla družinska agonija pred smrtjo.

Očetje v drugem, osmem in dvanajstem nadstropju so se po dolgem času posvetili vzgoji otrok, saj so se prej stalno izgovarjali na službo in poslovne sestanke. Žene in matere so imele več časa za moše, saj niso mogle več z nikomer klepetati in si izmisljati obiske k sosedji in frizerki.

Tako se je v stolpnico v ulici X Y številka dve naselil pravi pradržbeni red.

Prvi dan jim je minil v upanju, da se bo zgodil čudež, drugi dan pa je propadlo tudi upanje samo.

V tretjem nadstropju je jokala vsa družina s polurnimi presledki, v trinajstem nadstropju je nekdo molil po latinsko in klek po naše. Človek v sedemnajstem nadstropju je navijal stereo ploščo s slovensko narodno KAJ NAM PA MOREJO. Stanovalka v desetem nadstropju je premišljevala, da bi skočila na ulico, družina v petem nadstropju pa je mislila na uspalne tablete. Vsi pa so jedrnat preklinjali arhitekta in uro ter dan vselitve. Odpovedali bi se bili lastništvu in pohištvu, samo če bi lahko še tisti trenutek prišli živi iz stolpnice.

Po štirindvajsetih urah ali morda po kakšni več sem bil že vsega sit. Za-

—Ko jo pa nosim s sabo.

— Vedno si duhovit ob nepravem času. Hladilnik je prazen, otroci umirajo od lakote, meni...

— Malenkost. Z dvigalom bova šla po hrano in spotoma spila pivo. Strahovito sem žejen.

— Dvigalo je pokvarjeno, saj se ti je zmešalo.

Prijel sem jo za roko, jo peljal do dvigala, stopil vanj in čez nekaj minut sva bila v sosednjem vinskem hramu, obložena s hrano.

Ob kozarcu piva sem ji priznal, da sem v dvigalu zaspal, da sem se naslonil na vse gumbе in tako onesposobil dvigalo. Spal pa sem precej časa... Ko sva počasi stopala čez ulico, sem z občutkom krivde zrl na stolpnico. Toliko, da se od sramu nisem pogreznil v zemljo. Na vseh oknih so viseli grozdi bledih in sestradanih obrazov: groza in strah, bes in veselje so jim omračili lica in čez nekaj trenutkov so vsi planili k dvigalu ter pritiskali na gumbе v svojih nadstropjih.

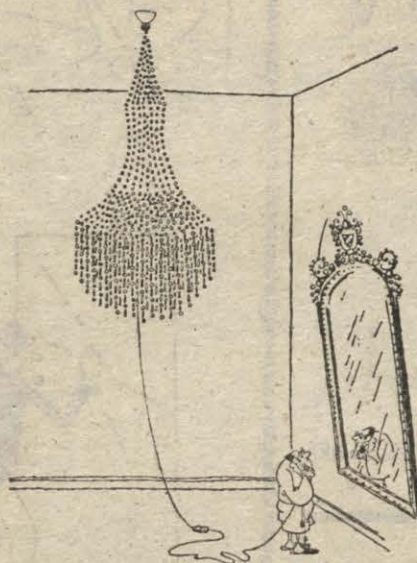
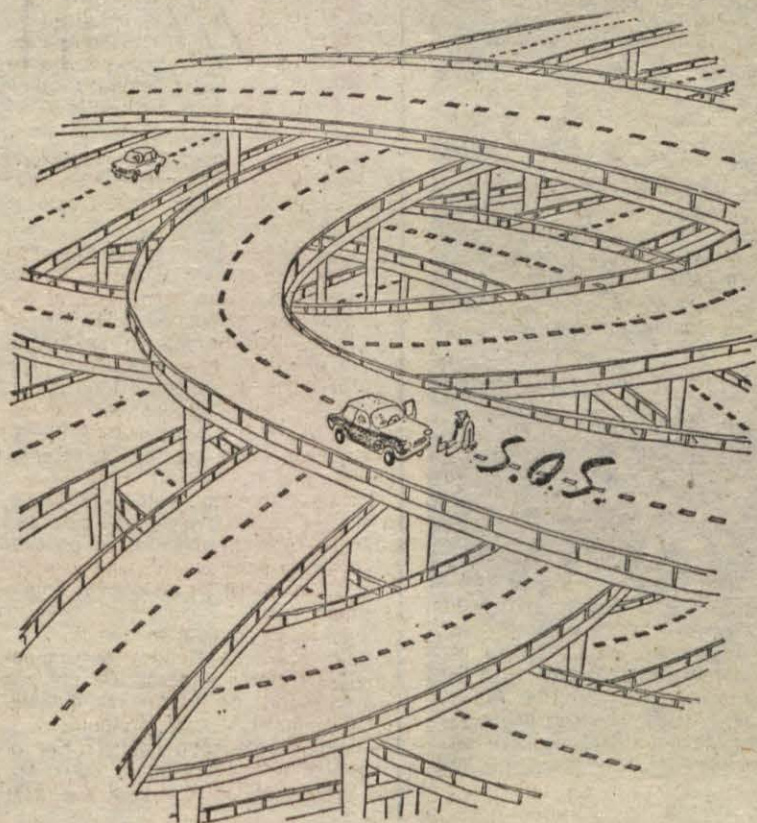
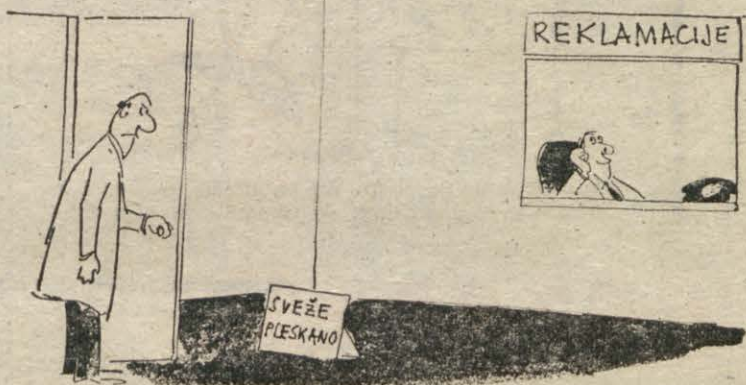
Seveda se je dvigalo znova pokvarilo. Poklical sem servis in čez eno uro se je začelo množično izseljevanje iz stolpnice.

Danes dvigalo dela, razen mene pa nihče več ne stanuje v stolpnici. Večina se je izselila iz naše ulice, si postavila vrstne hišice ali vile. Tri so morali odpeljati na kliniko za živčne bolezni, enega pa celo v norišnico, ker je začel trditi, da je pokvarjeno dvigalo. Pet jih hodi v cerkev, ker tam nimajo dvigala, dva pa sta izstopila iz socialistične zveze, ne da bi natanko vedela, zakaj.

Jaz pa sem ostal, kajti pust je samo enkrat na leto, kakor je pametno ugotovila žena, in dvigalo se bo najbrž pokvarilo spet za prihodnji vseljudski god. Do takrat pa bo gotovo delalo brezhibno.

Toda to pripovedujem zamen, kajti obdajajo me gluhe stene v eni najmodernejših stolpnici v mestu. Če ste pripravljeni ostati ob pustu brez dvigala, pridite stanovat v našo stolpnico.

Ali želite natančen naslov? Ker ni to nobena skrivnost, vam ga lahko povem. Gre za stolpnico v ulici X Y, številka dve.

— Kaj čakaš, odpeljiva vendar!

— Nič ne skrbi, dragi, očka hoče le pokazati, da je že precej pozno...

— Če ti je bila Sophia Loren tako silno všeč, zakaj se nisi poročil z njo?

— Zdi se mi, da mu ni nič več zame. Ni se oglasil že od oktobra 1955.

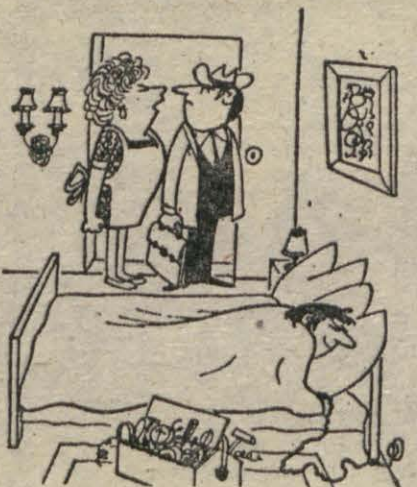
— Tovariš Mikec, v svojem uradu že ne bom trpel nedisciplin! Takoj telefonirajte policiji!

— Nisem še videl človeka, ki bi imel več sreče kot Pepe!

— Vsi v pisarni vas pozdravljajo, šef, jaz pa bi se rad pogovoril o povišanju moje plače.

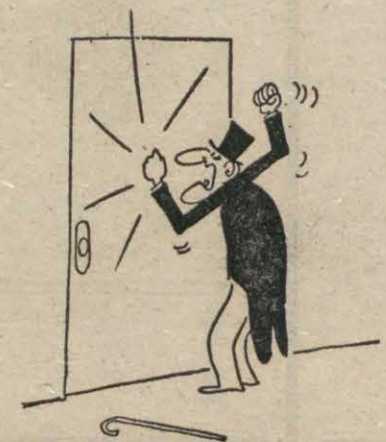

— Prišel je pred tremi urami, popravil grelni blazino, potlej pa je dejal, da jo mora še preskusiti...

— Nikar se ne boj, Štefka, nobena krava se ne smuka okrog šotorja, če žaba je...

HIGIENSKA PAPIRNA KONFEKCIJA

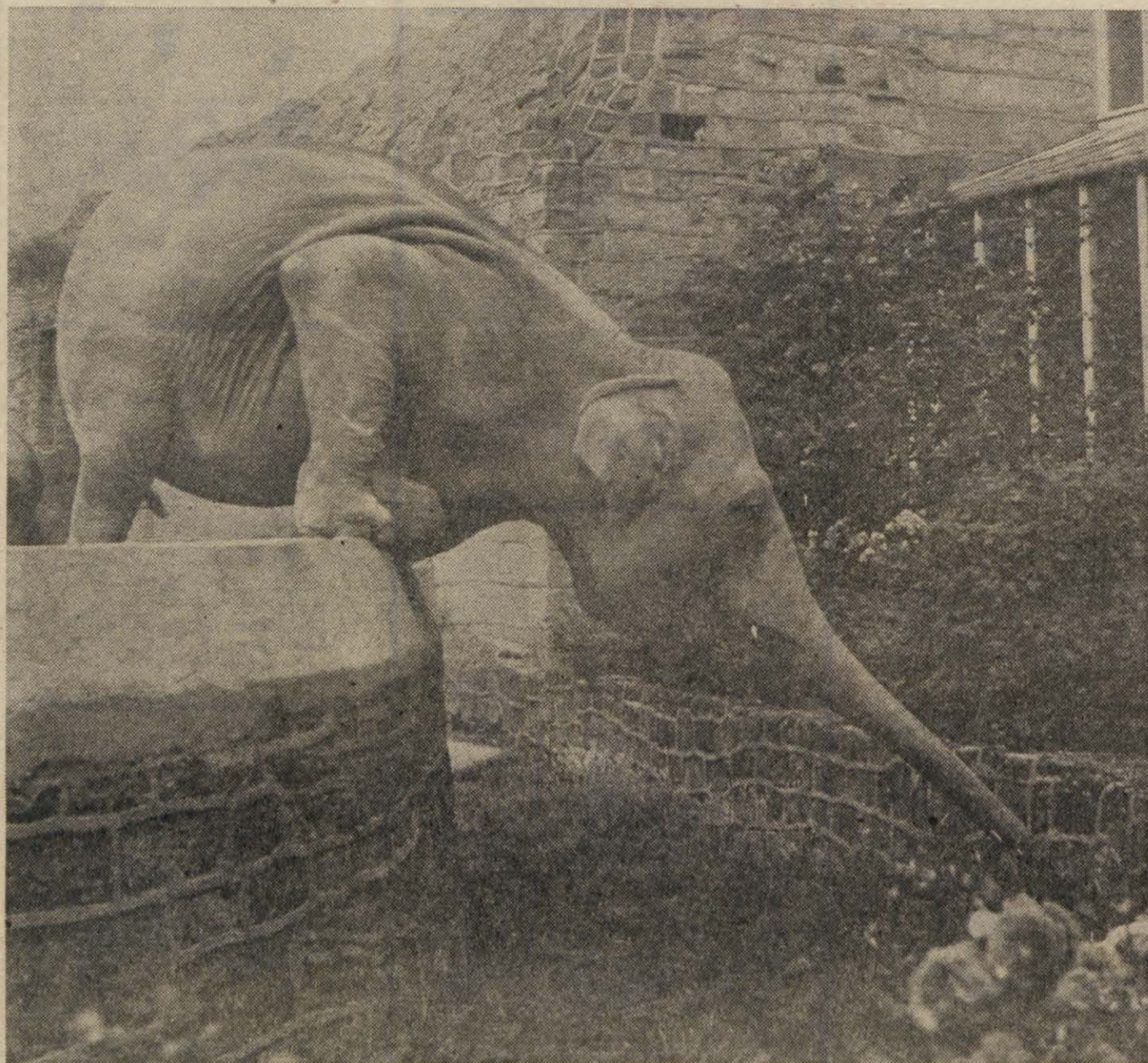

NA IZLETIH,
POTOVANJIH
- SAMO
KVALITETNI

zdenka *sir*

— Nikar mi ne recite, naj se uležem, gospod doktor, vsi moji problemi se namreč prav tako začnejo...

VRTNICE SE NE DAJO TRGATI, NE DA BI TE ZBODLO TRNJE

(Francoska modrost)

TT
TEDENSKA TRIBUNA